

EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

2023 M. LIEPOS 1 D. – 2023 M. GRUODŽIO 31 D.

Svarbi pastaba: prieš supažindindami su Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo Teismų praktikos departamento parengta Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikos apžvalga, jos autoriai nori atkreipti skaitytojų dėmesį į tai, kad šiame dokumente yra pateikiamos neoficialios Europos Žmogaus Teisių Teismo procesinių sprendimų santraukos, kurios Europos Žmogaus Teisių Teismo ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nesaisto. Šis dokumentas yra tik informacinio pobūdžio, be kita ko, parengtas remiantis Europos Žmogaus Teisių Teismo informaciniais pranešimais ir bylų santraukomis. Taip pat norime atkreipti dėmesį į tai, kad pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį kolegijos sprendimas tampa galutiniu: a) šalims paskelbus, kad jos neprašo perduoti bylos svarstyti Didžiajai kolegijai; ar b) praėjus trimis mėnesiams nuo sprendimo datos, jei nebuvo prašymo perduoti bylą svarstyti Didžiajai kolegijai; ar c) Didžiosios kolegijos teisėjų komisijai atmetus prašymą pagal 43 straipsnį. Pagal to paties straipsnio 1 dalį Didžiosios Kolegijos sprendimas yra galutinis.

Atsižvelgiant į tai, kad oficialius ir nesutrumpintus sprendimų tekstus galite rasti Europos Žmogaus Teisių Teismo interneto svetainėje www.echr.coe.int, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas neprisiima atsakomybės už atliktą vertimą ir parengtos santraukos išsamumą.

Apžvalgoje naudojami pagrindiniai sutrumpinimai:

EŽTT, Teismas – Europos Žmogaus Teisių Teismas

Konvencija – Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija

ES – Europos Sąjunga

Svarbos lygiai – Europos Žmogaus Teisių Teismo nagrinėjamos bylos yra skirstomos į keturias kategorijas:

Svarbiausios bylos (angl. key cases) – ypatingos svarbos sprendimai, kuriuos atrenka specialus Teismo teisėjų biuras, sudarytas iš Teismo pirmininko, pirmininko pavaduotojų ir skyrių pirmininkų.

1 = Didelė svarba: sprendimai, kurie reikšmingai prisideda prie Teismo praktikos plėtojimo, aiškinimo ar keitimo.

2 = Vidutinė svarba: sprendimai, kurie nors ir reikšmingai praktikos nepakeičia, tačiau nėra susiję vien tik su nusistovėjusios praktikos laikymusi.

3 = Mažesnė svarba: sprendimai, pasižymintys mažu teisiniu interesu, t. y. sprendimai, kuriuose paprasčiausiai laikomasi nusistovėjusios teismo praktikos ir kt.

KANKINIMO UŽDRAUDIMAS (3 straipsnis)	5
Schmidt ir Šmigol prieš Estiją	5
<i>Dėl nepertraukiamo drausminių nuobaudų ir saugumo priemonių taikymo kalėjime, dėl kurių užsitęsia kalinimo vienutėje laikotarpis</i>	5
TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)	7
Lo Fermo prieš Italiją	7
<i>Dėl teisės į teisingą teismą, atsižvelgiant į rimtus, bet ne ilgalaikius teismų praktikos neatitikimus</i>	7
Paslavičius prieš Lietuvą	9
<i>Dėl bylinėjimosi išlaidų tarnybiniame ginče priteisimo iš viešojo administravimo subjekto</i>	9
Camara prieš Belgiją	10
<i>Dėl kompetentingų valdžios institucijų neįvykdyto teismo sprendimo, įpareigojančio suteikti prieglobsčio prašytojui apgyvendinimą ir materialinę paramą</i>	10
Efgan Çetin ir kiti prieš Turkiją	12
<i>Dėl pernelyg formalaus procedūrinių terminų taikymo, sutrukdžiusio visapusiškai išnagrinėti bylą iš esmės</i>	12
Toivanen prieš Suomiją	13
<i>Dėl proceso teisingumo ir teisėjų nešališkumo byloje, kuri išplėstinei teisėjų kolegijai perduota laikinai pirmininko pareigas einančios teisėjos, anksčiau apie pareiškėją pranešusios policijai</i>	13
Cangi ir kiti prieš Turkiją	14
<i>Dėl proceso šalies teisės užduoti klausimus teismo paskirtiems ekspertams ir teisės susipažinti su ekspertų vertintais dokumentais</i>	14
Alppi prieš Suomiją	15
<i>Dėl teisėjo dalyvavimo teismo posėdyje nuotoliu įtakos proceso teisingumui</i>	15
Tadić prieš Kroatiją	16
<i>Dėl teismo pirmininko įgaliojimų turinio, vertinant, ar nebuvo apribotas šio teismo teisėjų nepriklausomumas jiems vykdant teisingumą</i>	16
Affaire Syndicat National Des Journalistes Et Autres prieš Prancūziją	17
<i>Dėl abejonių teisėjų nešališkumu, kai juos su bylos šalimi siejo reguliarūs sutartiniai santykiai</i>	17
TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis)	18
Glukhin prieš Rusiją	18
<i>Dėl neteisėto nubaudimo už taikią vienasmenę demonstraciją, nepateikus išankstinio pranešimo valdžios institucijoms, ir pareiškėjo biometrinių duomenų tvarkymo naudojant veido atpažinimo technologiją siekiant jį identifikuoti, nustatyti buvimo vietą ir suimti</i>	19
B. F. ir kiti prieš Šveicariją	20
<i>Dėl šeimos susijungimo teisės prieglobsčio prašytojams sur place</i>	21
SAVIRAŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)	22
Hurbain prieš Belgiją	22

<i>Dėl nurodymo laikraščio leidėjui nuasmeninti prieš dvidešimt metų paskelbto straipsnio elektroninę archyvinę versiją, remiantis asmens, atsakingo už mirtingą avariją, „teise būti pamirštam“</i>	22
Osman ir Altay prieš Turkiją	25
<i>Dėl kaliniams ne per kalėjimo administraciją paštu siunčiamų periodinių leidinių sulaikymo</i>	25
Eigirdas ir VJ „Demokratijos ir plėtros fondas“ prieš Lietuvą	27
<i>Dėl žurnalistų ir leidėjų etikos reikalavimų, skelbiant nuomones viešojo intereso klausimais</i>	27
<i>Dėl išankstinio pranešimo apie rengiamą publikaciją tam, kad asmuo įgytų teisę atsakyti į kritikuojančią informaciją prieš šios informacijos publikavimą</i>	27
Bild Gmbh & Co. KG prieš Vokietiją	30
<i>Dėl vaizdo medžiagos, kurioje matyti policijos pareigūno veidas jam atliekant pareigas, paskelbimo</i>	30
SUSIRINKIMŲ IR ASOCIACIJOS LAISVĖ (11 straipsnis).....	31
Humpert ir kt. prieš Vokietiją	31
<i>Dėl mokytojų, turinčių karjeros valstybės tarnautojo statusą, teisės streikuoti ribojimo</i>	31
NUOSAVYBĖS APSAUGA (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis)	33
G.I.E.M. S.r.l. ir kiti prieš Italiją	33
<i>Dėl žalos, padarytos taikant automatinę neteisėtai užstatytos žemės konfiskavimą, neatsižvelgiant į baudžiamosios atsakomybės (ne)taikymą, atlyginimo apskaičiavimo</i>	33
Andrzej Ruciński prieš Lenkiją	35
<i>Dėl nacionalinio teismo atsisakymo atlyginti mokesčio mokėtojo patirtą žalą, atsiradusių mokesčių institucijai areštuojant turtą, siekiant užtikrinti mokesčių prievolių įvykdymą, nustatčius, jog nacionalinių teismų praktika dėl šių mokesčių prievolių buvo išsiskyrusi</i>	35
Porceni Pleșa ir Piciorul Bătrân Banciu prieš Rumuniją	36
<i>Dėl valstybės pareigos laiku priimti teisės aktus, reikalingus įgyvendinti įstatymo nuostatas, numatančias pareigą kompensuoti asmenų praradimus, atsiradusius dėl jiems priklausančios miško žemės įtraukimo į Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijas</i>	36
TEISĖ Į MOKSLĄ (Protokolo Nr. 1 2 straipsnis).....	37
Valiullina ir kiti prieš Latviją	37
<i>Dėl teisės aktų pakeitimų, kurie valstybinėse mokyklose padidino kiekį dalykų, dėstomų tik valstybine latvių kalba, ir sumažino rusų kalbos, kaip mokomosios kalbos, vartojimą</i>	37
Brazauskienė prieš Lietuvą	39
<i>Dėl valstybinės našlių rentos ir būsto suteikimo Respublikos Prezidento našlei</i>	39
TEISĖ Į LAISVUS RINKIMUS (Protokolo Nr. 1 3 straipsnis).....	41
Güngen prieš Turkiją	41
<i>Dėl atsisakymo registruoti pareiškėją kaip kandidatą į prokurdiškos politinės partijos sąrašą, jam nepateikus nuosprendžio, kuriuo būtų atkurtos jo visos pilietinės teisės po jo nuteisimo</i>	41

KANKINIMO UŽDRAUDIMAS (3 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje
Schmidt ir Šmigol prieš Estiją
(pareiškimų Nr. 3501/20, 45907/20 ir 43128/21, svarbos lygis – 2)**

Dėl nepertraukiamo drausminių nuobaudų ir saugumo priemonių taikymo kalėjime, dėl kurių užsitęsia kalinimo vienutėje laikotarpis

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai, kurie buvo kalinami Viru kalėjime (Estija), keletą kartų (daugiausia už atsisakymą atlikti jiems priskirtus darbus) buvo nubausti drausminėmis nuobaudomis, perkeliant juos į vienutės tipo baismės izoliatoriaus kameras. Vienu atveju pirmojo pareiškėjui kaip saugumo priemonė taip pat buvo taikytas izoliavimas rakinamoje kameroje (ne baismės izoliatoriuje). Nuolatinis šių priemonių taikymas lėmė nepertraukiamus pareiškėjų kalinimo vienutėje laikotarpius, kurie sudarė 566 dienas pirmojo pareiškėjo atveju (nuo 2016 m. gegužės 20 d. iki 2017 m. gruodžio 6 d.) ir 482 dienas antrojo pareiškėjo atveju (nuo 2016 m. birželio 1 d. iki 2017 m. rugsėjo 26 d.). Be to, pirmasis pareiškėjas nuo 2015 m. birželio 27 d. iki 2016 m. gegužės 10 d. periodiškai vienutėje praleido nuo 30 iki 69 dienų su pertraukomis, siekiančiomis nuo 6 iki 36 dienų.

Nacionaliniai teismai dėl minėtų dviejų (ilgesniųjų) laikotarpių konstatavo, kad nuoseklus drausminių nuobaudų taikymas buvo neteisėtas ir pažeidė pareiškėjų teises, bei priteisė pareiškėjams atitinkamai 1 700 Eur ir 1 500 Eur patirtai neturtinei žalai atlyginti. Tačiau dėl kitų (trumpesniųjų) laikotarpių, kuriuos pirmasis pareiškėjas praleido vienutėje, nacionaliniai teismai sprendė, kad jie buvo teisėti ir nepažeidė pareiškėjo teisių.

Remdamiesi Konvencijos 3 straipsniu (kankinimo uždraudimas), pareiškėjai skundėsi, kad laikotarpiai, kuriuos jie praleido vienutėje, pažeidė jų teises.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas, visų pirma, išreiškė didelį susirūpinimą dėl kalinimo vienutėje, kaip drausminės priemonės, naudojimo ilgą laiką ir pažymėjo, kad tokia praktika iš esmės nesuderinama su Konvencijos 3 straipsniu, išskyrus tuos atvejus, kai Vyriausybė gali pateikti įtikinamų priežasčių dėl išskirtinių aplinkybių, kurios pateisintų tokią praktiką, ir įrodyti, jog tokia drausminė nuobauda tikrai buvo panaudota kaip kraštutinė priemonė. Remdamasis Jungtinių Tautų (JT) Generalinės Asamblėjos rezoliucija A/RES/70/175 dėl Standartinių minimalių elgesio su kaliniams taisyklių (Nelsono Mandelos taisyklės) ir Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacija Nr. R (2006)2 „Dėl Europos kalėjimų taisyklių“, Teismas pažymėjo, kad kalinimas vienutėje turi būti taikomas tik išimtiniais atvejais kaip kraštutinė priemonė ir kuo trumpesniai laikui.

Europos komitetas prieš kankinimą ir nežmonišką ar žeminantį elgesį ar baudimą (CPT) savo ataskaitose CPT/Inf (2014) 1 ir CPT/Inf (2019) griežtai kritikavo Estijos valdžios institucijas dėl pernelyg dažno kalinimo vienutėje naudojimo kaip drausminės priemonės ir dėl to, kad paeiliui taikomos atskiros sankcijos, dėl kurių susidaro labai ilgi kalinimo vienutėje laikotarpiai. CPT taip pat pažymėjo, kad pagal nacionalinę teisę nustatyta maksimali 45 dienų kalinimo vienutėje trukmė suaugusiems kaliniams yra per ilgas laikas ir turėtų būti gerokai sumažinta. Iš tiesų ši riba, kuri iš esmės turėtų apsaugoti nuo piktnaudžiavimo, ne tik buvo tris kartus ilgesnė nei CPT ir JT Generalinės Asamblėjos kaip priimtinas nurodytas laikotarpis (atitinkamai 14 dienų ir 15 dienų iš eilės), bet praktiškai tampa bevertė, jei realiai iš eilės galima skirti ir iš tikrųjų buvo taikomos kelios tokios drausminės nuobaudos.

Teismas negalėjo nepastebėti, kad Viru kalėjime, atrodo, buvo įprasta bausti kalinius už jų atsisakymą dirbti patalpinant juos į baismės izoliatorių. Šiuo aspektu Teismas pažymėjo, kad patalpinimas į baismės izoliatorių buvo pati griežčiausia drausminė nuobauda, numatyta Laisvės atėmimo įstatyme.

Teismas nenuvertino būtinybės laikytis drausmės ir užtikrinti saugumą kalėjime, tačiau pabrėžė, jog į įvairaus sunkumo pažeidimus gali prireikti skirtingo atsako ir sankcijų. Atsižvelgdamas į turimą informaciją, Teismas labai abejojo, ar įkalinimas vienutėje Viru kalėjime iš tiesų buvo naudojamas tik išimtiniais atvejais ir

kaip kraštutinė priemonė. Teismui taip pat kilo klausimas, ar tokia tariama administracinė praktika paliko erdvės (iš naujo) įvertinti, ar paskirta drausminė nuobauda pasiekė savo tikslą.

Teismas atkreipė dėmesį, jog ilgalaikis uždarymas vienutėje kelia rimtą pavojų dėl žalingo poveikio bet kurio asmens psichinei sveikatai, nepaisant materialinių ar kitų su kaliniu susijusių sąlygų. Šiuo aspektu Teismas nurodė, kad, neskaitant retų progų pareiškėjams susitikti su psichologu ir galimybės prašyti psichiatro konsultacijos, neatrodė, jog kalėjimo vadovybės iniciatyva ir pakankamai reguliariais laiko tarpais būtų imtasi kokių nors priemonių, siekiant įvertinti pareiškėjų psichologinį gebėjimą susidoroti su ilgalaikiu uždarymu vienuoje ir jo poveikį pareiškėjų psichinei sveikatai. Teismas pabrėžė, kad kaliniams, ilgai laikomiems vienutėje, reikia ypatingo dėmesio, siekiant sumažinti žalą, kurią tokia priemonė jiems gali sukelti, ir negalima visada tikėtis, kad ilgą laiką vienutėje kalinami asmenys gebėtų patys nustatyti savo psichikos sveikatos problemas ir paprašyti specialisto pagalbos. Kita vertus, kai dėl nuoseklaus drausminių nuobaudų taikymo kaliniai ilgą laiką nepertraukiamai laikomi vienutėje, net ir suteikiant jiems reguliarias psichologo ar psichiatro konsultacijas, tai savaime negalėtų pateisinti tolesnio jų laikymo tokiomis sąlygomis.

Teismas sutiko su nacionalinių teismų argumentais, kad net jei sprendimai taikyti tam tikras priemones (drausmines nuobaudas ar saugumo priemones) laikytini teisėtais, jų nepertraukiamas vykdymas gali būti nepriimtinas Konvencijos 3 straipsnio požiūriu. Kiek tai susiję su ilgesniaisiais pareiškėjų kalinimo vienutėje laikotarpiais, Teismas nematė jokios priežasties daryti kitokias išvadas, nei padarė nacionaliniai teismai, be kita ko, remdamiesi Teismo suformuota praktika ir atsižvelgę į kalinimo vienutėje trukmę kartu su psichinės ir fizinės veiklos trūkumu bei mechanizmo, leidžiančio prasmingai įvertinti pareiškėjų fizinį ir psichologinį pajėgumą susidoroti su ilgalaikiu kaliniu vienutėje, nebuvimu.

Kiek tai susiję su trumpesniaisiais laikotarpiais, nacionaliniai teismai kiekvieno iš jų trukmę bei teisėtumą vertino atskirai nagrinėdami, ar jie neviršijo 45 dienų, taip pat atsižvelgė į tarpinius laikotarpius, kai pirmasis pareiškėjas buvo kalinimas įprasto režimo sąlygomis, ir į tai, kad į rakinamą kambarį (ne bausmės izoliatorių) pareiškėjas buvo patalpintas kitais tikslais. Teismas pripažino, kad vertinant teisėtai paskirtų drausminių nuobaudų ir saugumo priemonių taikymą, kalinimą vienutėje kaitaliojant su laikotarpiais, kuriais kaliniai laikomi pagal įprastą kalėjimo režimą, tai savaime neatrodo savavališka ar perteklinė priemonė.

Teismas sutiko su Estijos Aukščiausiuoju Teismu, kad kuo ilgesni yra kalinimo vienutėje laikotarpiai, tuo ilgesni turėtų būti tarpiniai laikotarpiai, kai asmuo laikomas įprastomis kalinimo sąlygomis, kadangi tai, tikėtina, suteikia daugiau galimybių bendrauti ir užsiimti kita prasminga veikla. Ir priešingai, kai ilgesni kalinimo vienutėje laikotarpiai pertraukiami tik nežymiems laikotarpiais, palyginti su izoliacijos trukme, tokios pertraukos greičiausiai nesuteiktų palengvėjimo, būtino neigiamiems užsitęsusių izoliavimo padariniams neutralizuoti. Tas pats iš principo galioja ir tada, kai vienas po kito einantys kalinimo vienutėje laikotarpiai yra skirtingų drausminių ar saugumo priemonių taikymo rezultatas – tol, kol tarp šių priemonių nėra reikšmingo skirtumo dėl iš jų taikymo kylančio kalinimo režimo. Tačiau Teismas pripažino, kad dėl įvairių saugumo problemų, su kuriomis kalėjimo vadovybė susiduria ir turi spręsti savo personalo ar kalinių interesais, gali būti neįmanoma sustabdyti arba atidėti skirtingų saugumo priemonių taikymą.

Nors atskirų teisėtų ir proporcingų drausminių nuobaudų vykdymas su pakankamai ilgais tarpiniais laikotarpiais, praleistais taikant įprastą kalinimo režimą, savaime nelemia Konvencijos 3 straipsnio pažeidimo konstatavimo, Teismas pažymėjo, kad šiuo atveju negali būti ignoruojamos konkrečios su pirmuoju pareiškėju susijusios aplinkybės: jis ne tik maždaug 8 mėnesius iš 11 mėnesių praleido vienutėje nuo 2015 m. birželio mėn. iki 2016 m. gegužės mėn. (nors ir su pertraukomis), bet vos po dešimties dienų sekė 566 dienų laikotarpis nepertraukiamo kalinimo vienutėje. Iš viso nuo 2015 m. birželio mėn. iki 2017 m. gruodžio mėn. pirmasis pareiškėjas įprasto kalėjimo režimu buvo kalinamas tik šiek tiek daugiau nei 2 mėnesius. Teismas nustatė, kad galimybės dalyvauti socialinėse programose, susitikti su inspektoriumi / kontaktiniu asmeniu ir probacijos pareigūnu, kiek mažiau – su kapelionu ir medicinos specialistais, bei surengti keletą trumpalaikių susitikimų nepakako, siekiant sumažinti neigiamus padarinius, kylančius dėl to, kad pirmasis pareiškėjas turėjo pakartotinai ir ilgą laiką praleisti vienutėje.

Galiausiai Teismas pabrėžė, kad pareiškėjams kalinimas vienutėje buvo paskirtas (visais atvejais, išskyrus vieną) kaip drausminė priemonė, tačiau maksimalus 45 dienų nuobaudos terminas neturėjo jokios įtakos jų vykdymo būdai – iš eilės, dėl ko pareiškėjai buvo nepertraukiamai laikomi vienutėje daug ilgesnį laikotarpį. Šiomis aplinkybėmis Teismui kilo abejonių, ar kalinimas vienutėje, kaip drausminė nuobauda, tikrai buvo taikomas kaip kraštutinė priemonė. Bet kuriuo atveju Vyriausybė nepateikė įtikinamų priežasčių, jog egzistavo išskirtinės aplinkybės, galinčios pateisinti tokio ilgo kalinimo vienutėje taikymą kaip vien drausminę priemonę.

Remdamasis nustatytais aplinkybėmis, Teismas padarė išvadą, kad pareiškėjai dėl kalinimo vienutėje atitinkamai nuo 2015 m. birželio 27 d. iki 2017 m. gruodžio 6 d. ir nuo 2016 m. birželio 1 d. iki 2017 m. rugsėjo 26 d. patyrė sunkumą, viršijančių kalinimui neišvengiamai būdingas kančias. Teismo vertinimu, pareiškėjai neprarado aukos statuso dėl nacionalinių teismų jiems priteistų kompensacijų, kadangi priteistos sumos, atsižvelgiant į Teismo nustatytus standartus panašiose bylose, nebuvo tinkamas atlyginimas už konstatuotus pažeidimus – jos buvo nepagrįstai mažos, įvertinus pareiškėjų teisių pažeidimo pagal Konvencijos 3 straipsnį pobūdį ir trukmę. Be to, pirmojo pareiškėjo atžvilgiu nacionaliniai teismai nenustatė jo teisių pažeidimo dėl trumpesniųjų laikotarpių.

Taigi, konstatuotas Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas.

Išvada: nustatytas Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pareiškėjams atitinkamai priteista 12 500 Eur ir 8 300 Eur neturtinei žalai atlyginti.

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į TEISINGĄ BYLOS NAGRINĖJIMĄ (6 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. birželio 20 d. sprendimas byloje

Lo Fermo prieš Italiją

(pareiškimo Nr. 58977/12, svarbos lygis – 3)

Dėl teisės į teisingą teismą, atsižvelgiant į rimtus, bet ne ilgalaikius teismų praktikos neatitikimus

Faktinės aplinkybės

Pareiškėja kreipėsi į Teismą dėl jos teisės į teisingą bylos nagrinėjimą neužtikrinimo. Šį pažeidimą pareiškėja motyvavo aukštesniojo administracinio teismo (*Consiglio di Stato*) praktikos išsiskyrimu.

Pareiškėja yra Italijos pilietė, gyvenanti Piazza Armerina. Ji pagal neterminuotą darbo sutartį dirbo gydytoja privačioje sveikatos priežiūros įstaigoje, akredituotoje Nacionalinės sveikatos tarnybos. Ji ketino pretenduoti į medicinos ir chirurgijos specialybę ir dalyvauti papildomame priėmimo į specialųjį medicinos ir chirurgijos mokymą. Pareiškėjai nebuvo suteikta vieta šiuose specialybės mokymuose, nes vidaus teisės nuostatos numatė, kad gydytojams, dirbantiems privačioje sveikatos priežiūros įstaigoje, akredituotoje Nacionalinės sveikatos tarnybos, neleidžiama patekti į papildomas vietas. Į papildomas vietas gali pretenduoti tik gydytojai, dirbantys valstybinėse sveikatos priežiūros įstaigose, kurios yra Nacionalinės sveikatos tarnybos dalis.

Remdamasi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, pareiškėja skundėsi, kad nacionalinis teismas neužtikrino teisinio tikrumo dėl to, jog paskutinės instancijos administracinis teismas skirtingai išaiškino atitinkamą vidaus teisės nuostatą. Pareiškėja teigė, kad Sicilijos administracinės justicijos taryba, remdamasi savo precedentais, atmetė jos prašymą dėl papildomo priėmimo į specialųjį mokymą, o keliose kitose panašiose bylose, iškeltose *Consiglio di Stato*, buvo priimti priešingi sprendimai ir 2007 m. atitinkama vidaus nuostata buvo išaiškinta priešingai. Taip pat pareiškėja tvirtino, kad dėl to ji patyrė diskriminaciją, nes jos, Sicilijos gyventojos, byla pateko į regioninės kolegijos, t. y. Sicilijos administracinės justicijos tarybos, kuri sprendė kitaip nei centriniai rūmai (*Consiglio di Stato*), jurisdikciją. Šiuo aspektu ji vadovavosi Konvencijos 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas) ir Konvencijos 12 protokolo 1 straipsniu (bendrasis diskriminacijos uždraudimas).

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, kad atitinkami principai, susiję su Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimu dėl skirtingos nacionalinių teismų praktikos, yra apibendrinti 2016 m. lapkričio 29 d. sprendime byloje *Lupeni Graikijos katalikų parapija ir kt. prieš Rumuniją*, pareiškimo Nr. 76943/11, 116 punkte (taip pat žr. 2011 m. spalio 20 d. sprendimą byloje *Nejdet Şahin ir Perihan Şahin prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 13279/05, 49–58 punktus).

Aplinkybių, kurioms esant skirtingų nacionalinių teismų ar to paties teismo galutine instancija priimti skirtingi sprendimai pažeidžia Konvencijos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisingo bylos nagrinėjimo

reikalavimą, vertinimo kriterijai yra šie: pirma, ar šių teismų praktikoje yra a) rimtų ir b) ilgai egzistuojančių skirtumų; antra, ar vidaus teisė numato tokių neatitikimų pašalinimo mechanizmą; ir, trečia, ar šis mechanizmas buvo taikytas ir, jei taip, koku tikslu.

Pareiškėja teigė, jog visos bylos dėl papildomo priėmimo į specialųjį mokymą, kurias *Consiglio di Stato* nagrinėjo apeliacine tvarka, lėmė pareiškėjams palankius rezultatus, kai tie patys reikalavimai, pateikus juos Sicilijos administracinės justicijos tarybai, buvo atmesti.

Teismas pažymėjo, kad Sicilijos administracinės justicijos taryba veikia kaip *Consiglio di Stato* regioninė kolegija. Taigi ši byla yra susijusi su tariamu to paties galutinės instancijos teismo praktikos nenuoseklumu.

Nacionalinės praktikos analizė rodė, kad teismų praktika abiejuose *Consiglio di Stato* rūmuose išsiskyrė. Teismas pažymėjo, kad skirtumai kilo aiškinant atitinkamą materialiąją teisę, būtent 1999 m. rugpjūčio 17 d. Įstatyminio dekreto Nr. 368 35 straipsnio 4 dalį. Rūmai nesutarė, ar į šio teisinio reguliavimo taikymo sritį patenka gydytojai, dirbantys privačiose akredituotose įstaigose, taigi – ar jie turi teisę būti papildomai priimti į specialųjį mokymą.

Teismas pažymėjo, kad šis skirtumas atsirado 2008 m., kai *Consiglio di Stato*, pirmą kartą priimdamas sprendimą iš esmės, nusprendė plačiau aiškinti Įstatyminio dekreto Nr. 368 35 straipsnio 4 dalį, priešingai nei Sicilijos administracinės justicijos tarybos pateiktas siauresnis aiškinimas. *Consiglio di Stato* savo požiūrį dar kartą pakartojo 2008 m., 2010 m. ir 2011 m. Sicilijos administracinės justicijos taryba patvirtino savo priešingą požiūrį 2009 m. ir galiausiai 2012 m., kai buvo priimtas sprendimas pareiškėjos byloje.

Teismas pastebėjo, kad skirtingos *Consiglio di Stato* kolegijos priėmė visiškai priešingus sprendimus. Kiekviena kolegija tik toliau rėmėsi savo precedentais, nepateikdama jokių naujų argumentų ir neplėtodama jau išdėstytų. Todėl, Teismo manymu, šie teismo aiškinimo svyravimai negali būti laikomi besivystančia teismų praktika, kuri yra neatsiejamas bet kurios teismų sistemos bruožas. EŽTT vertinimu, kadangi teismų praktikos skirtumas buvo susijęs su pagrindiniu bylos aspektu, t. y. esminiu vidaus teisės nuostatos taikymu, toks praktikos skirtumas vertintinas kaip rimtas.

Teismas pažymėjo, kad teismų praktikos skirtumai truko 2008–2012 m. ir kad per šį ketverių metų laikotarpį buvo priimtas ribotas sprendimų, sekančių atitinkamą praktikos liniją, skaičius. Be to, skirtumų mastas buvo ribotas, nes *Consiglio di Stato* pareikšti skundai buvo susiję su ribota galimų kandidatų kategorija (būtent gydytojais, dirbančiais privačiose akredituotose įstaigose, siekiančiose papildomo priėmimo į specialųjį mokymą), o ne galbūt bendra problema. Todėl, Teismo vertinimu, atitinkamo teisės akto aiškinimo skirtumai, nors ir gilūs, negali būti laikomi ilgalaikiais.

Teismas nustatė, kad po pareiškėjos bylos išnagrinėjimo nacionalinės teismų praktikos skirtumas išnyko. Taip atsitiko dėl atitinkamos administracinės sistemos pasikeitimo: švietimo, universitetų ir mokslinių tyrimų ministras 2013 m. balandžio 24 d. priėmė dekretą Nr. 333, kuriame aiškiai pripažino *Consiglio di Stato* požiūrį. Nuo to laiko privačiose akredituotose įstaigose dirbantiems gydytojams buvo leista teikti paraiškas dėl papildomo priėmimo į specialiuosius mokymus. Teismas atkreipė dėmesį į šį vykdomosios valdžios įsikišimą, kuriuo siekta aiškiai parodyti savo ketinimą neleisti, kad vienos iš dviejų teismų praktikos krypčių poveikis ilgainiui tęstųsi.

Teismo požiūriu, tokio pobūdžio administracinę praktiką reglamentuojančios sistemos pakeitimas, kaip ir teismo mechanizmo veikimas, tam tikromis aplinkybėmis gali būti laikomas tinkama priemone teismų praktikos nenuoseklumams įveikti (žr. 2021 m. kovo 30 d. sprendimą byloje *Dabanli prieš Turkiją*, pareiškimo Nr. 22789/19, 54–57 punktai). Šiuo atveju Švietimo, universitetų ir mokslinių tyrimų ministerija, kuri iš pradžių taikė siaurą atitinkamos vidaus teisės nuostatos aiškinimą, vėliau, vadovaudamasi platesniu *Consiglio di Stato* praktikos požiūriu, šį skirtumą panaikino.

Teismo nuomone, atitinkamos administracinės sistemos pakeitimas, kurį atlieka vykdomoji valdžia, gali prisidėti prie teisės taikymo nuoseklumo atkūrimo. Tai atitinka faktą, kad visi valstybės organai yra tarpusavyje susiję, vykdydami pareigą skatinti nuoseklias teises taisykles ir nuoseklų tų taisyklių taikymą (žr. Konsultacinės Europos teisėjų tarybos 2017 m. lapkričio 10 d. nuomonę Nr. 20 dėl teismų vaidmens vienodai taikant teisę).

Teismo vertinimu, pareiškimo dalis dėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies yra akivaizdžiai nepagrįsta, nes Teismas negali daryti išvados, kad administracinių teismų praktikos neatitikimai lėmė teisinio tikrumo principo pažeidimą. Teismas taip pat konstatavo, kad vien tas faktas, jog pareiškėjos reikalavimas priklausė Sicilijos administracinės justicijos tarybos jurisdikcijai, savaime nėra diskriminacinis Konvencijos 14 straipsnio prasme.

Todėl ir šiuo aspektu peticija laikyta akivaizdžiai nepagrįsta. Be to, Italija neratifikavo Konvencijos 12 protokolo, todėl ši peticijos dalis taip pat nepriimtina.

Išvada: peticija pripažinta nepriimtina (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. liepos 18 d. sprendimas
Paslavičius prieš Lietuvą
(pareiškimo Nr. 15152/18, svarbos lygis – 3)

Dėl bylinėjimosi išlaidų tarnybiniame ginče priteisimo iš viešojo administravimo subjekto

Faktinės aplinkybės

Byloje pareiškėjas pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį skundėsi dėl tariamo jo teisės kreiptis į teismą pažeidimo. Jis nurodė, kad nacionaliniai teismai iš jo nepagrįstai priteisė Trakų rajono savivaldybės administracijai (toliau – Trakų savivaldybė), atstovaujamai advokato, daugiau kaip 2 000 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų bylinėjantis dėl drausminių nuobaudų ir pareiškėjo atleidimo iš darbo.

Byloje nustatyta, kad 2013 m. birželio 12 d. pareiškėjas pradėjo dirbti Trakų savivaldybės Juridinio ir personalo administravimo skyriuje vyriausioju teisės krypties specialistu. 2015 m. rugpjūtį Trakų savivaldybės Juridinio ir personalo administravimo skyrius buvo reorganizuotas ir įsteigtas Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyrius, kuriame pareiškėjas dirbo toliau. 2016 m. gruodžio 30 d. pareiškėjas iš pareigų buvo atleistas, nes jo pareigybė tapo nereikalinga.

2015 m. spalio 9 d. Trakų savivaldybė sudarė teisinių paslaugų sutartį su advokatų kontora, kurios partneris buvo advokatas A. P., dėl teisinių paslaugų teikimo savivaldybės administracijai – teisinių konsultacijų, teisinių ir procesinių dokumentų rengimo, atstovavimo savivaldybės administracijai teismo procesuose. Advokatas atstovavo atsakovui Trakų savivaldybei ir su pareiškėju susijusiose bylose.

Trakų savivaldybės direktoriaus 2016 m. balandžio 14 d. įsakymu pareiškėjui už kurį laiką vykdytus kolegės X įžeidinėjimo ir priekabiavimo prie jos veiksmus buvo skirta drausminė nuobauda – griežtas papeikimas. Pareiškėjo skundas dėl šio įsakymo panaikinimo nacionaliniuose teismuose buvo atmestas, priteisiant iš pareiškėjo atsakovui bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

Išnagrinėjus pareiškėjo bylą dėl jo atleidimo iš darbo, pareiškėjo skundas taip pat atmestas, konstatavus, kad pareiškėjo pareigybės panaikinimas buvo realus, teisėtas ir pagrįstas, iš pareiškėjo priteisiant atsakovui bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad byloje nagrinėtu atveju Trakų savivaldybės būtinybę naudotis advokato pagalba išsamiai įvertino dviejų instancijų administraciniai teismai, kurie konstatavo, kad, atsižvelgiant į aplinkybes, advokato pasitelkimas atstovauti Trakų savivaldybei teismo procese buvo būtinas ir pagrįstas. Šie teismai neignoravo pareiškėjo argumento, kad Trakų savivaldybė turėjo turėti pakankamai teisininkų, kurie galėtų veiksmingai atstovauti jai teismuose, kadangi jis buvo atleistas iš darbo, nes jo pareigos tapo nereikalingos. Atkreipę dėmesį į tai, kad Trakų savivaldybės Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyriuje dirbo keli specialistai, teismai akcentavo proceso sudėtingumą, kurį lėmė paties pareiškėjo byloje reikiama reikalavimai ir jo pasirinkta bylinėjimosi strategija, t. y. i) daugybė jo pateiktų atskirųjų skundų ir papildomų reikalavimų, ii) didelis įrodymų ir kitos medžiagos kiekis, iii) pareiškėjo prašymai atnaujinti procesą (taip panaudojant visas procesines teisių gynimo priemones) ir kiti veiksniai.

Teismas nurodė, kad nacionaliniai teismai, nagrinėdami pareiškėjo skundus, atsižvelgė į 2008 m. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo išplėstinės teisėjų kolegijos nustatytas gaires – būtent, kad viešajam subjektui, pavyzdžiui, savivaldybei, pagal įstatymą nedraudžiama pasinaudoti advokato pagalba, o sprendžiant, ar ir kokio dydžio bylinėjimosi išlaidas priteisti, teismas turi įvertinti, ar advokato atstovavimas yra būtinas atsižvelgiant į tam tikrus kriterijus. Teismo vertinimu, į šiuos kriterijus buvo aiškiai atsižvelgta ir jie buvo taikomi atsižvelgiant į pareiškėjo bylos aplinkybes: nacionaliniai teismai atsižvelgė ne tik į Trakų savivaldybės Teisės,

personalo ir viešųjų pirkimų skyriaus struktūrą, bet ir į ginčo pobūdį – kad jis kilo iš darbo santykių. Be to, Teismo nuomone, tokia suformuota Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika turėjo būti žinoma pareiškėjui, nes jis trejus metus iš eilės Trakų savivaldybėje dirbo teisininku ir, jo paties žodžiais, nagrinėjo daug sudėtingesnius klausimus nei darbuotojo atleidimas ar drausminės nuobaudos.

Teismas taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad Trakų savivaldybė yra maža, todėl galėtų kilti interesų konfliktas, jeigu nagrinėjant bylą dėl buvusiam darbuotojui skirtų drausminių nuobaudų ar buvusio darbuotojo atleidimo iš darbo Trakų savivaldybei atstovautų savivaldybėje dirbantis teisininkas. Svarbu buvo ir tai, kad Trakų savivaldybė dar 2015 m. sudarė teisinio atstovavimo sutartį su A. P. advokatų kontora, kad ši kontora galėtų jai atstovauti kitame ginče dėl kito Trakų savivaldybės darbuotojo, o tuo metu pareiškėjas dar dirbo teisininku savivaldybės Teisės, personalo ir viešųjų pirkimų skyriuje. Todėl Teismas neturėjo pagrindo teigti, kad Trakų savivaldybė buvo neigiamai nusistačiusi prieš pareiškėją ir turėjo paslėptų motyvų sudaryti teisinio atstovavimo sutartį su A. P., siekdama pakenkti pareiškėjo galimybėms ginti savo teises. Be to, pats pareiškėjas pripažino, kad Trakų savivaldybėje darbo ginčai „beveik visada“ būdavo perduodami (išorės) advokatams.

Teismas negalėjo konstatuoti, kad tarp pareiškėjo ir Trakų savivaldybės buvo nelygybė ir kad advokato pagalba pastarajai buvo tokio masto, kad galėjo lemti proceso neteisingumą. Teismas taip pat negalėjo konstatuoti, kad pareiškėjas nebūtų galėjęs veiksmingai gintis, nepaisant to, kad jam neatstovavo advokatas. Iš tiesų nagrinėtos bylos buvo susijusios su darbuotojų drausmine atsakomybe ir Trakų savivaldybės skyriaus struktūriniu reorganizacija, t. y. su sritimis, kurios buvo glaudžiai susijusios su pareiškėjo buvusiomis pareigomis arba su jo buvusio skyriaus darbo krūviu, todėl tai buvo sritys, kurios pareiškėjui turėjo būti gerai žinomos. Nebuvo jokių požymių, kad kurio nors teismo proceso metu teismai pareiškėjui neleido pateikti visos medžiagos ir argumentų, kurie, jo nuomone, buvo svarbūs bylai.

Teismas vertino, kad pareiškėjo atveju Lietuvos teismai rėmėsi Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo gairėmis, pagal kurias bylą laimėjusios šalies bylinėjimosi išlaidas galima priteisti iš bylą pralaimėjusios šalies, tačiau būtina atsižvelgti į tai, kad tokių išlaidų priteisimas neturėtų atgrasyti nuo teisės kreiptis į teismą. Nacionaliniai teismai atsižvelgė į tai, kad byla kilo ne tik iš pareiškėjo teisinių darbo santykių, bet ir dėl pareiškėjo, kaip lėšų neturinčios proceso šalies, finansinės padėties. Atitinkamai tiek bylose dėl pareiškėjui paskirtų drausminių nuobaudų, tiek byloje, susijusioje su pareiškėjo atleidimu iš darbo, teismai sumažino Trakų savivaldybei atlygintinas bylinėjimosi išlaidas. Teismai atidžiai vadovavosi rekomendacijomis dėl užmokesčio dydžio apskaičiavimo, motyvavo savo sprendimus, kuriuos grindė teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principais. Atsižvelgdamas į tai, Teismas negalėjo konstatuoti, kad nacionaliniai teismai bylinėjimosi išlaidų klausimą išsprendė nepagrįstai ar neproporcingai arba kitaip pažeidžiant nacionalinį teisinį reguliavimą.

Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad pareiškėjas galėjo prašyti atidėti bylinėjimosi išlaidų apmokėjimą. 2019 m. pareiškėjas siekė tokios galimybės, tačiau jo prašymą nacionalinis teismas atmetė remdamasis motyvais, kurių Teismas negalėjo pripažinti savavališkais. Šiame procese, vertindamas pareiškėjo finansinę padėtį, teismas pabrėžė, kad pareiškėjas buvo jaunas ir sveikas ir pats nusprendė neieškoti geriau apmokamo darbo, taip vilkindamas savo finansinių įsipareigojimų nukentėjusiajai šaliai vykdymą. Teismas pastebėjo, jog tai, kad pareiškėjas turi aukštąjį teisinį išsilavinimą, yra darbingo amžiaus ir ateityje galės gauti pajamų, kad galėtų atlyginti iš jo priteistas išlaidas, nacionaliniai teismai pažymėjo dar 2017 m. rugpjūtį, t. y. praėjus vos aštuoniems mėnesiams po pareiškėjo atleidimo iš pareigų savivaldybėje. Teismui tai buvo dar vienas argumentas pripažinti, kad nacionaliniai teismai tinkamai taikė Konvencijoje numatytus teisės kreiptis į teismą reikalavimus. Šie argumentai sudarė pagrindą vertinti, kad Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nepažeista.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis nepažeista (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. liepos 18 d. sprendimas byloje

Camara prieš Belgiją

(pareiškimo Nr. 49255/22, svarbos lygis – 2)

Dėl kompetentingų valdžios institucijų neįvykdyto teismo sprendimo, įpareigojančio suteikti prieglobsčio prašytojui apgyvendinimą ir materialinę paramą

Faktinės aplinkybės

Aptariamoje byloje pareiškėjas yra Gvinėjos pilietis, kuris atvyko į Belgiją ir po trijų dienų, t. y. 2022 m. liepos 15 d. pateikė prieglobsčio prašymą pirminiam tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo centrui. Norėdamas gauti apgyvendinimą, pareiškėjas kreipėsi į Federalinę prieglobsčio prašytojų priėmimo agentūrą (toliau – Fedasil), tačiau jo prašymas buvo atmestas dėl perpildytos priėmimo sistemos. 2022 m. liepos 22 d. Briuselio Darbo tribunolas įpareigojo Fedasil apgyvendinti pareiškėją priėmimo centre arba kitoje tinkamoje apgyvendinimo vietoje, o už nurodymo nesilaikymą nustatė baudas, tačiau Fedasil minėto tribunolo sprendimo taip ir neįgyvendino.

2022 m. spalio 20 d., išnaudojęs visas jo turimas teisių gynimo priemones, pareiškėjas kreipėsi į EŽTT, prašydamas taikyti laikinąsias apsaugos priemones, įpareigojant Vyriausybę skubiai suteikti jam apgyvendinimą ir materialinę pagalbą būtiniesiems poreikiams patenkinti. Grįsdamas savo prašymą, pareiškėjas nurodė, kad jis alksta ir dėl šalčio bei drėgmės jį kankina sveikatos sutrikimai. Jis taip pat nurodė, kad gatvėje gyvenančius prieglobsčio prašytojus kankina niežų epidemija, kuri paaštrėjo dėl prastų sanitarinių sąlygų. 2022 m. spalio 31 d. EŽTT jo prašymą patenkino, priimdamas laikinąją apsaugos priemonę. Atitinkamai, nuo 2022 m. lapkričio 4 d. kompetentingos valdžios institucijos pareiškėjui skyrė apgyvendinimo vietą, kurioje jis ir gyvena.

Pareiškėjo vertinimu, neįvykdžius Briuselio Darbo tribunolo įpareigojimo buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnis. Be to, remdamasis Konvencijos 3, 8 ir 13 straipsniais, pareiškėjas skundėsi, kad kelis mėnesius buvo priverstas gyventi gatvėje ir neturėjo veiksmingų teisių gynimo priemonių.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga¹

Dėl Konvencijos 6 straipsnio pažeidimo Teismas nurodė, kad Briuselio Darbo tribunolo sprendimas buvo įvykdytas tik 2022 m. lapkričio 4 d., EŽTT priėmus laikinąją apsaugos priemonę. Taigi, nors reikalaujama, kad teismų priimtus sprendimus valstybė pagal vidaus teisę vykdytų savo iniciatyva, vis dėlto nagrinėtu atveju Briuselio Darbo tribunolo sprendimas buvo įvykdytas tik EŽTT priėmus laikinąją apsaugos priemonę.

Dėl Vyriausybės teiginio, kad Fedasil valdomo priėmimo tinklo apgyvendinimo pajėgumai buvo perkrauti, Teismas pastebėjo, kad 2022 m. Belgijoje labai išaugo tarptautinės apsaugos prašymų skaičius: daugiau nei 42 proc., lyginant su 2021 metais. Be to, Belgija nuo 2022 m. kovo 10 d. iki 2022 m. gruodžio 31 d. priėmė 65 000 Ukrainos piliečių. Šie skaičiai, Teismo vertinimu, liudija, su kokio masto iššūkiu Belgijai teko susidurti. Taip pat Teismas laikėsi požiūrio, kad vargu ar būtų galima kritikuoti Belgijos valdžios institucijų sprendimą pirmiausia sutelkti tinklo apgyvendinimo pajėgumus labiausiai pažeidžiamiems asmenims, nors tai lemia apgyvendinimo trūkumą tarptautinės apsaugos prašytojams, kurių profilis yra toks, kaip pareiškėjo. Remiantis atitinkamais prioritetais buvo užtikrintas apgyvendinimas ir pagalba didžiajai daugumai šeimų su vaikais, nelydimiems nepilnamečiams ir asmenims, kenčiantiems nuo specifinių sveikatos sutrikimų. Atkreiptas dėmesys ir į dideles Belgijos valdžios institucijų pastangas prisidedant prie įvairių pagalbinių schemų finansavimo, suteikiant papildomas apgyvendinimo patalpas, įdarbinant papildomus darbuotojus, sutrumpinant prieglobsčio prašymų nagrinėjimo laiką.

Vis dėlto Teismas pabrėžė, kad vienas iš esminių teisinės valstybės aspektų yra teisinio tikrumo principas, kuris visų pirma reikalauja, jog ginčą galutinai išsprendus teisme, jo sprendimas nebūtų kvestionuojamas. Teismas atsižvelgė į tai, kad nagrinėtos pagrindinės bylos aplinkybės nebuvo neįprastos; jos atskleidė sisteminių Belgijos valdžios institucijų nesugebėjimą vykdyti galutinius teismų sprendimus dėl tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo sąlygų. Suprasdamas sudėtingą padėtį migracijos srityje, su kuria susidūrė Belgijos valstybė, Teismas vis dėlto laikėsi požiūrio, kad laikotarpis, kurio nagrinėtu atveju prireikė Belgijos valdžios institucijoms įgyvendinti Briuselio Darbo tribunolo sprendimą, kuriuo buvo siekiama asmens orumo apsaugos, nelaikytinas pagrįstu. Toks sisteminis sprendimų nevykdymas labai apsunkino nacionalinio teismo ir, be kita ko, EŽTT veiklą. Atitinkamai konstatuota, kad Belgijos valdžios institucijos ne „paprasciausiai“ dėsė, o aiškiai atsisakė vykdyti nacionalinio teismo sprendimus, todėl pažeidė pačią Konvencijos 6 straipsniu saugomas teises esmę.

Dėl skundo pagal Konvencijos 3 straipsnį Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas turėjo galimybę nacionaliniame teisme pareikšti ieškinį dėl žalos, patirtos laikotarpiu, per kurį jam nebuvo suteiktas

¹ Vadovaujantis Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. liepos 18 d. spaudos pranešimu ECHR 229 (2023).

apgyvendinimas (2022 m. liepos–lapkričio mėn.). Atitinkamai Teismas sprendė, kad pareiškėjas turėjo pasinaudoti šia teisių gynimo priemone, todėl atmetė jo skundą pagal Konvencijos 3 straipsnį.

Dėl skundo pagal Konvencijos 8 straipsnį Teismas pastebėjo, kad pareiškėjas šiuo pagrindu nesiskundė nacionaliniuose teismuose. Atitinkamai spręsta, kad skundas nepriimtinas, neišnaudojus vidaus teisės gynimo priemonių.

Dėl skundo pagal Konvencijos 13 straipsnį Teismas nurodė, kad nesant priimtino reikalavimo pagal Konvencijos 8 straipsnį, atitinkamas skundas pagal Konvencijos 13 straipsnį akivaizdžiai nepagrįstas.

Išvada: pažeistas Konvencijos 6 straipsnis (vienbalsiai).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. spalio 3 d. sprendimas byloje
Efgan Çetin ir kiti prieš Turkiją
(pareiškimo Nr. 14684/18, svarbos lygis – 2)

Dėl pernelyg formalaus procedūrinių terminų taikymo, sutrukdžiusio visapusiškai išnagrinėti bylą iš esmės

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai yra penki Turkijos piliečiai. Byla susijusi su geoterminės jėgainės statyba šalia vieno pareiškėjo alyvmedžių giraitės ir likusių pareiškėjų gyvenamųjų namų, taip pat su tuo, kad administraciniame sprendime, leidžiančiame statybą, nebuvo reikalaujama atlikti poveikio aplinkai vertinimą (PAV) ir kad šis sprendimas nebuvo paskelbtas viešai, nors pagal nacionalinius teisės aktus jis turėjo būti paskelbtas.

Remdamiesi, be kita ko, Konvencijos 6 straipsniu (teisė kreiptis į teismą), pareiškėjai skundėsi, kad jie negalėjo ginčyti sprendimo teisme, nes esą nepagrįstai praleido kreipimosi į teismą terminą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Pirmiausia priminta Teismo praktika, kurioje įtvirtinta, kad „pernelyg didelis formalizmas“ gali prieštarauti reikalavimui užtikrinti praktinę ir veiksmingą teisę kreiptis į teismą pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį. Teismas pakartojo, kad visų pirma nacionalinės institucijos, ypač teismai, turi spręsti procesinių taisyklių aiškinimo problemas, pavyzdžiui, dokumentų pateikimo ar apeliacinių skundų pateikimo terminus. Teismo vaidmuo – patikrinti, ar nacionalinių teismų taikomų taisyklių aiškinimo pasekmės atitinka Konvenciją. Galiausiai Teismas priminė, kad bet kokios valstybės institucijos padarytos klaidos riziką turi prisiimti valstybė, o klaidos neturi būti taisomos atitinkamo asmens sąskaita.

Šioje byloje Teismas pažymėjo, kad šalių nuomonės dėl galutinio termino, susijusio su trisdešimties dienų laikotarpiu pareikšti skundą dėl sprendimo dėl PAV neprivalomumo, kiek tai susiję su nagrinėjama elektrine, išsiskyrė: pirma, nors vidaus teisės aktuose buvo nustatytas reikalavimas, šis sprendimas nebuvo viešai paskelbtas; antra, nors elektrinės statyba buvo beveik baigta, pareiškėjai tariamai pavėlavo pateikti ieškinį administraciniams teismams.

Teismas nurodė, kad, neapsiribojant diskusija dėl galimų dviprasmybių, susijusių su ginčijamo termino pradžios aiškinimu, pirmosios instancijos teismo išvada, kad trisdešimties dienų terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos pačios dienos, kai pareiškėjai atsitiktinai sužinojo apie aptariamą elektrinės egzistavimą, buvo aiškiai formalistinis. Akivaizdu, kad pareiškėjams reikėjo daugiau informacijos, visų pirma gubernatoriaus sprendimo dėl elektrinės, atsižvelgiant į tai, kad šis sprendimas nebuvo viešai paskelbtas.

Teismas konstatavo, kad tokią situaciją iš esmės lėmė valstybės institucijų neveikimas. Taip pat laikas, kurį pareiškėjai užtruko, kol pateikė skundą, nėra lemiamas, kai reikia pasverti, viena vertus, jų pareigą elgtis rūpestingai, ir, kita vertus, Gubernatoriaus kanceliarijos nesilaikymą teisinės pareigos paskelbti sprendimą dėl PAV reikalavimų netaikymo kartu su tos pačios bendrovės valdomų projektų skaičiumi nedidelėje teritorijoje. Tokiomis aplinkybėmis pareiškėjai negali būti kaltinami dėl to, kad nesielgė rūpestingai.

Teismas pastebėjo, kad teismai, siekdami užtikrinti administracinio akto teisinį tikrumą, neužtikrino pusiausvyros tarp to, kad gubernatoriaus biuras neįvykdė teisinės pareigos paskelbti sprendimą dėl PAV, ir terminų reikalavimui dėl atitinkamos veiklos pareikšti; pareiškėjams teko pernelyg didelė našta dėl itin griežto procesinių terminų taisyklių taikymo. Todėl teismai, griežtai aiškindami minėtus terminus, užkirto kelią, kad pareiškėjų byla būtų išnagrinėta iš esmės.

Išvada: nustatytas Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. lapkričio 9 d. sprendimas byloje

Toivanen prieš Suomiją

(pareiškimo Nr. 46131/19, svarbos lygis – 2)

Dėl proceso teisingumo ir teisėjų nešališkumo byloje, kuri išplėstinei teisėjų kolegijai perduota laikinai pirmininko pareigas einančios teisėjos, anksčiau apie pareiškėją pranešusios policijai

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas, turintis teisinį išsilavinimą ir teisę atstovauti teisme, dėl kelių teismo procesų, kuriuose pats dalyvavo, išsiuntė elektroninius laiškus teisėjams ir teisminėms institucijoms juos kritikuodamas ir prašydamas imtis tam tikrų veiksmų. Dėl to advokatų savivaldos organas savo iniciatyva pradėjo tyrimą ir panaikino jo leidimą teismuose atstovauti klientams, kadangi pareiškėjo elgesys rodė, kad jis negali eiti tokių pareigų. Pareiškėjui apskundus šį sprendimą, apeliacinio teismo trijų teisėjų kolegija po žodinio posėdžio paskelbė, kad pareiškėjui palankus sprendimas bus paskelbtas greičiausiai per 30 dienų, tačiau vėliau laikinai teismo pirmininko pareigas ėjusi teisėja nusprendė, kad byla yra perduodama išplėstinei teisėjų kolegijai. Galiausiai, ši kolegija bylą išsprendė pareiškėjo nenaudai.

Pareiškėjas skundą aukščiausiajam teismui motyvavo ne tik procedūriniais pažeidimais dėl bylos perdavimo kitai kolegijai jau po to, kai ji pradėta nagrinėti, bet ir teigė minėtą teisėją buvus šališką, kadangi ji prieš dvejus metus buvo kreipusis į policiją dėl pareiškėjo siūsto apeliaciniam teismui esą grasinančio elektroninio laiško. Aukščiausiasis teismas apeliacinio teismo sprendimą paliko nepakeistą.

Pareiškėjas kreipėsi į EŽTT dėl Konvencijos 6 straipsnio pažeidimo.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pirmiausia pažymėjo, kad sprendimui perduoti bylą išplėstinei teisėjų kolegijai buvo ypatingų priežasčių, kaip to reikalauja nacionalinė teisė, t. y. sprendžiamo klausimo, kuriuo dar nebuvo teismų praktikos, reikšmė ir svarba, o taip pat galimas vienbalsio advokatų savivaldos organo sprendimo panaikinimas trijų teisėjų kolegijos sprendimu. EŽTT, nesiekdamas užimti nacionalinio teismo vietos, vadovavosi aukščiausiojo teismo argumentais, kad perdavimą leidžiančios taisyklės tikslas yra suteikti tvirtą pagrindą svarbių sprendimų autoritetui, neatsižvelgiant į tai, ar trijų teisėjų kolegija jau svarstė, ar dar nesvarstė bylos. Dėl bylos perdavimo išplėstinei kolegijai pareiškėjas neprarado galimybės dalyvauti procese, išdėstyti savo argumentus.

Be to, taikytos ir kitos procesinės apsaugos priemonės. Pirma, įstatyme buvo aiški nuostata dėl išplėstinės teisėjų kolegijos sudėties, kurios, kaip nustatė aukščiausiasis teismas, buvo laikytasi. Antra, teisėja, kompetentinga priimti sprendimą dėl bylos perdavimo, pati kolegijai nepriklausė, o pirmosios kolegijos nariai, kaip to reikalauja įstatymas, buvo ir išplėstinėje kolegijoje. Trečia, aukščiausiasis teismas paprašė teisėjos nurodyti priežastis, paskatinusias perduoti bylą. Galiausiai, EŽTT priminė, kad tam tikromis aplinkybėmis aukštesnės ar aukščiausios instancijos teismas gali ištaisyti trūkumus, padarytus ankstesnėse proceso instancijose. Aukščiausiasis teismas, turėjęs teisę panaikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimą ir iš naujo išnagrinėti bylą iš esmės arba perduoti ją nagrinėti žemesnės instancijos teismui, sudarė teisėjai, kurių nešališkumas nebuvo ginčijamas, be to, procesas nebuvo kritikuotas kaip nesąžiningas. Todėl net darant prielaidą, kad apeliaciniame procese būta trūkumų, aukščiausiasis teismas juos ištaisė.

Elektroninis laiškas, adresuotas apeliacinio teismo pirmininkui, nebuvo nukreiptas konkrečiai prieš pačią minėtą teisėją, tačiau pagal įprastą praktiką tokie laiškai, kuriuose, kaip manoma, yra grasinimų darbuotojams,

persiunčiami policijai; ir nors jį persiuntė būtent ši teisėja, tai savaime negali būti laikoma jos asmeninio šališkumo įrodymu. Vertindamas objektyviojo nešališkumo kriterijų EŽTT pripažino buvus keliems ypatumams (t. y. pareiškėjo laiškas buvo siųsti teismams; jei teisėja nebūtų perdavusi bylos išplėstinei teisėjų kolegijai, greičiausiai būtų priimtas kitoks sprendimas; teisėja pati perdavė policijai vieną tokių laiškų) ir jie galėjo turėti įtakos pareiškėjo įspūdžiui proceso teisingumui, tačiau bylos perdavimas išplėstinei kolegijai vyko pagal įstatymą ir EŽTT nematė pagrindo abejoti, kad perdavimo sąlygos buvo įvykdytos, o atliktos procedūros – patikimai paaiškintos. Atsižvelgdamas į visas reikšmingas aplinkybes, EŽTT nusprendė, kad Konvencija nebuvo pažeista.

Išvada: nenustatytas Konvencijos 6 straipsnio pažeidimas (6 balsai prieš 1).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. lapkričio 14 d. sprendimas byloje
Cangi ir kiti prieš Turkiją
(pareiškimo Nr. 48173/18, svarbos lygis – 2)

Dėl proceso šalies teisės užduoti klausimus teismo paskirtiems ekspertams ir teisės susipažinti su ekspertų vertintais dokumentais

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai yra šeši Turkijos piliečiai. Byla susijusi su teismo paskirta ekspertizės procedūra administracinėje byloje, kurią pareiškėjai iškėlė dėl aukso gavybos cianido būdu Uşak mieste esančioje kasykloje.

Remdamiesi 6 straipsniu (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) pareiškėjai skundėsi, kad proceso metu jie negalėjo pateikti savo klausimų ekspertams, kad šių ekspertų įvertinti dokumentai, įskaitant kitas ekspertines išvadas, jiems nebuvo perduoti, kad jie galėtų pateikti pastabas.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pakartojo, kad, nors Konvencijos 6 straipsnis garantuoja teisę į teisingą bylos nagrinėjimą, jis nenustato jokių taisyklių dėl įrodymų priimtimumo ar jų vertinimo būdo, todėl šiuos klausimus pirmiausia turi reglamentuoti nacionalinė teisė ir nacionaliniai teismai. Teismas taip pat pabrėžė, kad, kaip ir kitų procesinių garantijų, įtvirtintų 6 straipsnio 1 dalyje, laikymasis, rungtyniškumo principo laikymasis yra susijęs su bylos nagrinėjimu „teisme“; todėl iš šios nuostatos negalima daryti išvados, kad, teismui paskyrus ekspertą, šalims visais atvejais turi būti suteikta galimybė dalyvauti jo apklausose arba parodyti dokumentus, į kuriuos jis atsižvelgė. Svarbiausia, kad šalys galėtų tinkamai dalyvauti „teismo“ procese. Teismas taip pat pakartojo, kad teisė į rungtynišką procesą reiškia šalių teisę susipažinti su visais pateiktais įrodymais ar pastabomis ir pateikti pastabas dėl jų, siekiant daryti įtaką teismo sprendimui.

Pasisakydamas dėl pareiškėjų negalėjimo pateikti klausimų ekspertams, Teismas atkreipė dėmesį į tai, jog ginčas vidaus lygmeniu buvo susijęs su aukso kasyklos atitikties PAV nuostatoms klausimu, apimančiu specializuotą ir techninę teisės sritį, pirmosios instancijos teisme akcentuotas klausimas buvo sutelktas būtent į šį aspektą, o ne į konkretų nagrinėjamų pareiškėjų subjektinių teisių aspektą. Dėl šios priežasties Teismas nemanė, kad dėl to, kaip bylą nagrinėję teismai atmetė pareiškėjų klausimus, kyla kokia nors problema pagal Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį.

Pasisakydamas dėl ekspertų įvertintų dokumentų neperdavimo pareiškėjams, Teismas pažymėjo, kad tarp šalių nebuvo ginčo dėl to, kad ekspertai rėmėsi skirtingais ekspertiniais vertinimais, kurie buvo parengti statytojo iniciatyva, taip pat dėl to, kad šie ekspertiniai vertinimai bylos nagrinėjimo metu nebuvo perduoti pareiškėjams. Be to, šie ekspertiniai vertinimai nebuvo bendro pobūdžio informacija ar moksliniai šaltiniai, kurie galėtų būti laikomi viešai žinomais. Atsižvelgdamas į tai, kad pareiškėjai šioje byloje neturėjo galimybės visapusiškai susipažinti su byloje esančiais įrodymais, kuriais rėmėsi pagrindiniai ekspertai, Teismas darė išvadą, kad šiuo atžvilgiu buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis.

Išvada: nebuvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis dėl negalėjimo užduoti klausimų ekspertams (vienbalsiai); buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 1 dalis dėl byloje esančių dokumentų neperdavimo (vienbalsiai).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje
Alppi prieš Suomiją
(pareiškimo Nr. 15736/22, svarbos lygis – 3)

Dėl teisėjo dalyvavimo teismo posėdyje nuotoliu įtakos proceso teisingumui

Faktinės aplinkybės

Už du nužudymus ir kelis kitus nusikaltimus teistas pareiškėjas pirmosios instancijos teismo sprendimu gavo laisvės atėmimo bausmę ir įpareigojimą atlyginti žalą aukų artimiesiems. Apeliacinėje instancijoje trijų teisėjų kolegija jo skundą nagrinėjo dviem etapais: iš pradžių pripažino, kad pareiškėjas yra kaltas dėl jam inkriminuotų nusikaltimų ir paskyrė psichiatrinę ekspertizę, o kitame posėdyje priėmė galutinį sprendimą, kuriuo pakeitė vieno nusikaltimų kvalifikavimą ir vienam iš artimųjų tenkančios žalos atlygį. Išskyrus tai, pirmosios instancijos teismo sprendimas buvo patvirtintas ir laisvės atėmimo bausmė iki gyvos galvos palikta.

Kadangi antrojo bylos nagrinėjimo etapo metu vienas iš bylų nagrinėjusių teisėjų turėjo karantinuotis dėl Covid-19 ir posėdyje dalyvavo nuotoliniu būdu, pareiškėjas pateikė kasacinį skundą, esą buvo padaryta procesinė klaida, kadangi Suomijos teisėje nebuvo nuostatos, leidžiančios teisėjui dalyvauti teismo posėdyje per vaizdo ryšių priemones. Nors aukščiausiasis teismas sutiko, kad procesinė klaida iš tiesų buvo padaryta, viską įvertinęs nusprendė, kad ji nepadarė įtakos nei posėdžiui, nei sprendimo priėmimui, nei priimtam rezultatui.

Pareiškėjas kreipėsi į EŽTT dėl Konvencijos 6 straipsnio pažeidimo.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Vaizdo ryšys procese panaudotas vienam iš teisėjų fiziškai negalint dalyvauti posėdyje posėdžių salėje ir nors tokia priemonė nebuvo įtvirtinta nacionalinėje teisėje, EŽTT sutiko su Aukščiausiojo teismo vertinimu, kad klausimas kilo ne dėl to, koku būdu teisėjų kolegija buvo sudaryta, o koku techniniu būdu ji posėdžiavo. Nors EŽTT praktikoje tokia situacija nebuvo nagrinėta, byloje, kuriose vaizdo ryšių priemonės naudotos dėl kitų dalyvių negalėjimo fiziškai dalyvauti, pripažinta, kad vaizdo ryšių priemonių naudojimas savaime nėra nesuderinamas su teisingo proceso reikalavimu. Teisėjo dalyvavimas teismo posėdyje per vaizdo ryšį buvo pateisintas svarbiomis priežastimis, taip pat imtasi tinkamų priemonių, užtikrinančių, jog teisėjas galėtų tinkamai dalyvauti procese viso posėdžio metu, ir, svarbiausia, nebuvo pakenkta bendram proceso teisingumui.

EŽTT nesuabejojo, kad vaizdo ryšys naudotas turint teisėtą tikslą – sumažinti Covid-19 plitimą. Be to, pareiškėjo bylos aplinkybėmis, net jei vaizdo ryšio naudojimas techniniu požiūriu turėjo įtakos proceso betarpiškumui (ką pripažino Aukščiausiasis teismas), ši byla nebuvo tokia, kurioje bylų sprendžiantys teisėjai galėjo patys nesurinkti svarbių įrodymų, o ir ne kiekvienas trūkumas, susijęs su betarpiškumo principu, savaime reiškia, kad procesas apskritai buvo nesąžiningas. Dar daugiau – antroji posėdžio dalis, kurioje ir naudotas vaizdo ryšys, iš esmės buvo susijusi su labiau techniniais teisiniais klausimais, susijusiais su bausmės skyrimu, kai pareiškėjo kaltė jau buvo nustatyta. Atsižvelgiant į tai, EŽTT sutiko su aukščiausiojo teismo, kad procesas apskritai buvo teisingas, nepaisant to, kad vaizdo ryšio naudojimas neatitiko procesinių taisyklių.

Atsižvelgdamas į visas aplinkybes, EŽTT nusprendė pareiškimą buvus aiškiai nepagrįstą Konvencijos 35 straipsnio prasme, dėl ko jis atmestas pagal 35 straipsnio 4 dalį.

Išvada: pareiškimas nepriimtinas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje
Tadić prieš Kroatiją
(pareiškimo Nr. 25551/18, svarbos lygis – 2)

Dėl teismo pirmininko įgaliojimų turinio, vertinant, ar nebuvo apribotas šio teismo teisėjų nepriklausomumas jiems vykdant teisingumą

Faktinės aplinkybės

Byla buvo susijusi su baudžiamąja byla, kurioje pareiškėjas buvo pripažintas kaltu dėl susitarimo paveikti Kroatijos Aukščiausiąjį teismą, sumokant pinigų sumą, kad šis priimtų žinomam politikui, teisiamam už karo nusikaltimą, palankų sprendimą. Pareiškėjas skundėsi, kad Kroatijos Aukščiausiasis teismas, nagrinėdamas jo bylą apeliacine tvarka, buvo šališkas, kadangi šio teismo pirmininkas buvo liudytoju pareiškėjo baudžiamojoje byloje.

Aptariamam atveju susiklostė situacija, kad žinomas politikas B. G. kartu su kitais asmenimis buvo pripažintas kaltu dėl karo nusikaltimo ir nuteistas dešimties metų laisvės atėmimo bausme, šis nuosprendis buvo apskųstas Kroatijos Aukščiausiajam teismui. Kilus įtarimui, kad pareiškėjas kartu su kitais asmenimis bandė paveikti Kroatijos Aukščiausiąjį teismą, kad šis pakeistų savo sprendimą į palankų B. G., Kovos su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu biuras pradėjo dėl to tyrimą. Tyrimo metu buvo apklaustas tuometis Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininkas, kuris patvirtino pietavęs su pareiškėju ir dar keliais asmenimis, taip pat kad pareiškėjas klausė jo apie bylą prieš B. G., nurodė žinąs apie Kroatijos Aukščiausiojo teismo sprendimą ir apie galimybę, kad byla bus perduota teismo kolegijai, kuri galėtų pakeisti sprendimą; pareiškėjas siūlė, kad byla būtų paskirta konkrečiam teisėjui. Supratęs, kad pareiškėjas turi konfidencialios informacijos, Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininkas apie savo pokalbį su pareiškėju informavo valstybės generalinį prokurorą. Dėl nurodytų veiksmų pareiškėjui buvo pareikšti kaltinimai. Teisme nagrinėjant pareiškėjo baudžiamąją bylą, be kita ko, liudytoju apklaustas Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininkas. Zagrebo apygardos teismas pripažino pareiškėją kaltu dėl jam inkriminuotų nusikalstamų veikų ir skyrė jam dvejų metų laisvės atėmimo bausmę. Kroatijos Aukščiausiasis teismas paliko galioti šį apkaltinamąjį nuosprendį. Kroatijos Konstitucinis teismas atmetė pareiškėjo skundus, nepagrįstais laikydamas pareiškėjo argumentus, kad Kroatijos Aukščiausiasis teismas dėl to, kad pareiškėjo byloje liudytojo statusu dalyvavo šio teismo pirmininkas, buvo šališkas.

Pareiškėjas EŽTT peticijoje nurodė, kad Kroatijos Aukščiausiasis teismas, apeliacine tvarka nagrinėdamas pareiškėjui iškeltą baudžiamąją bylą, gynė savo pirmininką ir siekė išsklaidyti abejones dėl šio teismo sąžiningumo. Liudytojo parodymus byloje davęs šio teismo pirmininkas tuo metu buvo bylą apeliacine tvarka nagrinėjusių teisėjų viršininkas, kuriam buvo pavesta nustatyti šių teisėjų metinį bylą nagrinėjimo grafiką, spręsti dėl kasmetinių atostogų, vertinti drausmės bylą iškelimo klausimus. Dėl šių priežasčių, pareiškėjo teigimu, buvo pažeistas Konvencijos 6 straipsnis.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pabrėžė, kad pareiškėjo byla Kroatijos Aukščiausiajame teisme buvo susijusi su tariamu nusikalstamu bandymu paveikti šio teismo sprendimų priėmimo procesą didelio atgarsio sulaukusioje byloje, kurioje Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininkas davė parodymus kaip liudytojas. Susiklosčiusi situacija, EŽTT vertinimu, *prima facie* (iš pirmo žvilgsnio) galėjo pagrįstai kelti tam tikrų abejonių dėl paties Kroatijos Aukščiausiojo teismo nešališkumo ir nepriklausomumo, todėl ši situacija reikalauja atidžios patikros. Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininko, kaip liudytojo, baudžiamojoje byloje duotų parodymų aspektu EŽTT pirmiausiai pažymėjo, jog šie parodymai nebuvo vienintelis įrodymas, kuriuo buvo grindžiamas pareiškėjo apkaltinamasis nuosprendis, jie neturėjo lemiamos reikšmės bylos baigčiai. Pareiškėjui inkriminuojami faktai, be kita ko, buvo nustatyti remiantis slapto sekimo įrašais, kurių autentiškumo pareiškėjas neginčijo, taip pat kitų liudytojų, įskaitant pareiškėjo buvusio bendrakaltinamojo, kuris prisipažino dėl kaltinimų, parodymais. Be to, pareiškėjas jau buvo nuteistas pirmosios instancijos teismo, kurio nešališkumo jis neginčijo. EŽTT vertinimu,

Kroatijos Aukščiausiasis teismas apeliacine tvarka išsamiai išnagrinėjo pareiškėjo argumentus ir, palikdamas galioti pirmosios instancijos teismo nuosprendį, pateikė išsamius motyvus.

Pasisakydamas dėl pareiškėjo argumentų, susijusių su tariamai hierarchiniais Kroatijos Aukščiausiojo teismo teisėjų ir jų pirmininko santykiais, EŽTT pažymėjo, jog teisėjų nepriklausomumo ir objektyvaus nešališkumo sąvokos yra glaudžiai susijusios, todėl aptariamam atveju būtina įvertinti, ar Kroatijos Aukščiausiojo teismo teisėjai, sprendę apeliacinius skundus pareiškėjo byloje, buvo pakankamai nepriklausomi nuo šio teismo pirmininko ir laisvi nuo bet kokios netinkamos jo įtakos. Šiuo aspektu EŽTT priminė, jog vidinis teismų nepriklausomumas reikalauja, kad teisėjai būtų laisvi nuo nurodymų ar spaudimo, kurį jiems daro kolegos teisėjai ar asmenys, turintys administracinių pareigų teisme, pavyzdžiui, teismo pirmininkas ar to teismo skyriaus pirmininkas. Nesant pakankamų garantijų, užtikrinančių teisėjų nepriklausomumą teismų sistemoje, ypač nuo jų vadovų, abejonės dėl teismo nepriklausomumo ir nešališkumo gali būti laikomos objektyviai pagrįstomis. Tačiau nustatęs, kad aptariamoms bylos atveju galiojo konkrečios taisyklės, reglamentuojančios bylą paskirstymą Kroatijos Aukščiausiojo teismo teisėjams, EŽTT konstatavo, jog šio teismo pirmininkas bylą neskirstė savo nuožiūra. Byloje taip pat nebuvo jokių duomenų, kad minėto teismo pirmininkas būtų pasirinkęs teisėją pranešėją ar apeliacinės kolegijos narius pareiškėjo byloje arba perskyręs pareiškėjo bylą kitam teisėjui. EŽTT atkreipė dėmesį, kad Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininkas neturėjo teisės duoti teisėjams pranešėjams ar kitiems kolegijos nariams nurodymų, kaip spręsti bylą. Byloje nebuvo įrodymų, kad Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininkas būtų bandęs tai daryti pareiškėjo byloje.

Sprendamas, ar pagal Kroatijos teisę Aukščiausiojo teismo pirmininkui suteikti įgaliojimai galėjo sukelti latentinį spaudimą, dėl kurio šio teismo teisėjai būtų pavaldūs pirmininkui arba bent jau priversti vengti prieštarauti jo norams, EŽTT atkreipė dėmesį, kad pagal Kroatijos teisę Aukščiausiojo teismo teisėjus skiria ir atleidžia savarankiška ir nepriklausoma institucija, užtikrinanti Kroatijos teismų savarankiškumą ir nepriklausomumą – Nacionalinė teismų taryba. Pastarajai taip pat priklauso teisė vykdyti Kroatijos Aukščiausiojo teismo teisėjų drausmės procedūras ir skirti jiems nuobaudą. Nors Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininkas turėjo teisę laikinai nušalinti šio teismo teisėjus nuo pareigų, jis tai galėjo padaryti tik trimis įstatyme numatytais atvejais. Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininko įgaliojimai sudaryti metinį darbo grafiką, pagal kurį buvo nustatomas šio teismo pirmininko pavaduotojas, departamentų pirmininkai ir jų pavaduotojai, kolegijų pirmininkai ir nariai, taip pat vykdomi ne pirmininko nuožiūra, o remiantis departamentų pirmininkų pasiūlymu ir teismo bendrosios sesijos arba konkretaus departamento teisėjų nuomone. Vadinas, karjeros ir drausmės srityse, kurios potencialiai gali turėti didžiausią poveikį teisėjų vidiniam nepriklausomumui, Kroatijos Aukščiausiojo teismo pirmininko įgaliojimai taip pat buvo pakankamai riboti.

Atsižvelgęs į bylos aplinkybes ir garantijas, kuriomis buvo siekiama apsaugoti Kroatijos Aukščiausiojo teismo teisėjus nuo netinkamo vidinio kišimosi, EŽTT darė išvadą, kad šio teismo teisėjai, nagrinėję pareiškėjo bylą apeliacine tvarka, buvo pakankamai nepriklausomi nuo teismo pirmininko. Pareiškėjo nuogastavimai dėl jų nešališkumo stokos dėl tariamo pavaldumo teismo pirmininkui negali būti laikomi objektyviai pagrįstais. Todėl Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies reikalavimas dėl nešališko teismo pareiškėjo byloje nebuvo pažeistas.

Išvada: Konvencijos 6 straipsnio 1 dalies pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje
Affaire Syndicat National Des Journalistes Et Autres prieš Prancūziją
(pareiškimo Nr. 41236/18, svarbos lygis – 2)

Dėl abejonių teisėjų nešališkumu, kai juos su bylos šalimi siejo reguliarūs sutartiniai santykiai

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai trys profesinės sąjungos kreipėsi į teismą dėl to, kad Wolters Kluwer leidybos grupė po restruktūrizacijos visą turtą ir įsipareigojimus iš devynių grupės įmonių perdavė vienai, pasiėmusiai 445 mln. Eur dydžio paskolą, lėmusią tokį įsiskolinimo lygį, kad nebebuvo galima atlikti mokėjimų darbuotojams pagal privalomą pelno dalijimosi schemą. Pradėjus teisinius procesus, kasacinės instancijos teismo teisėjų kolegija panaikino pareiškėjams iš dalies palankų apeliacinės instancijos teismo sprendimą. Po

beveik dviejų mėnesių nuo sprendimo paskelbimo vienas Prancūzijos savaitraščių publikavo straipsnį, kuriame atskleidė, jog trys iš šešių bylų sprendusių kasacinio teismo teisėjų reguliariai dirbdavo Wolters Kluwer France (toliau – WKF) ir netgi už atlygį rengdavo mokymus kitiems teisininkams.

Po skundo Nacionalinei teisinių paslaugų komisijai ši pripažino, kad teisėjai turėjo tiesioginį interesą, galėjusį sukelti pagrįstą abejonių jų nešališkumu, tačiau nusprendė, kad, nors teisėjai ir turėjo nusišalinti, to nepadarymas nelėmė drausminio pažeidimo. Pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 6 straipsnio 1 dalimi, kreipėsi į EŽTT.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pirmiausia pažymėjo, kad ne jam tenka užduotis spręsti, ar bylą nagrinėję teisėjai laikėsi profesinių reikalavimų, keliamų jų papildomai veiklai, kadangi tai priklauso išimtinai nacionalinių valdžios institucijų kompetencijai. Remdamasis savo praktika dėl teisėjų papildomos veiklos vykdymo vertinant nešališkumo reikalavimą, EŽTT sutiko, kad apskritai teisėjai turėtų dalyvauti visuomenės gyvenime, o dalyvavimas skleidžiant teismų praktiką ir svarstant teisės taikymo būdus yra svarbus tiek teismams, tiek visai visuomenei ir prisideda prie būtino teismų ir visuomenės dialogo.

Visgi apžvelgiamu atveju apie minėtų trijų teisėjų ir WKF ryšį sužinota tik praėjus daugiau nei mėnesiui po teismo sprendimo paskelbimo iš straipsnio spaudoje. Be to, bent du iš šių trijų teisėjų nuolat dirbo WKF: vienas beveik tryliką, kitas beveik ketverius metus. Nebuvo teigiama, jog kuris nors iš teisėjų būtų bendravęs su WKF dėl byloje nagrinėto klausimo, kad būtų reiškęs savo nuomonę ar palaikęs WKF prieš pradėdamas nagrinėti skundą, tačiau ilgalaikis teisėjų profesinių santykių su WKF pobūdis patvirtino jų darbo WKF regularumą ir bent jau tam tikrą jų santykių tęstinumą. Be to, neginčyta, kad trims teisėjams WKF mokėdavo maždaug po 1 000 Eur už darbo dieną ir po 500–600 Eur už pusdienį – EŽTT nuomone, šių sumų negalima pavadinti nereikšmingomis, nors jos ir buvo gaunamos tik retkarčiais.

EŽTT atsižvelgė į Nacionalinės teisinių paslaugų komisijos išvadą, jog egzistavo tiesioginis ryšys tarp trijų teisėjų ir vienos šalių teisės klausimais, kuriais jie nagrinėjo bylą, ir kad dėl tokio ryšio egzistavimo galėjo kilti pagrįstų abejonių dėl jų nešališkumo; ir nors toks elgesio taisyklių nesilaikymas nėra pakankamai rimtas, kad jį būtų galima laikyti drausminiu nusižengimu, teisėjai turėjo nusišalinti. EŽTT nematė pagrindo nukrypti nuo šios išvados ir dar pridėjo, kad, pirma, teisėjai žinojo apie kasaciniam teismui pateikto klausimo sudėtingumą, taip pat apie galinčius kilti klausimus dėl jų objektyvaus nešališkumo, bet vis tiek nusprendė nagrinėti bylą; ir, antra, bylą perdavus Nacionalinei teisinių paslaugų komisijai buvo paskelbtas memorandumas dėl kasacinio teismo teisėjų interesų konfliktų prevencijos. Dar daugiau – kasacinio teismo priimtame sprendime padarytos išvados neapsiribojo vien nuoseklios jau suformuotos teismų praktikos pakartojimu.

Taigi nors teisėjų indėlis į teisės sklaidą, ypač per mokslinių tyrimų renginius, dėstymo veiklą ar publikacijas, neabejotinai įeina į jų vaidmenį, teisėjų profesiniai ryšiai su viena iš bylos šalių buvo nuolatiniai, glaudūs ir atlygintini. To pakako išvadai, kad jie turėjo nusišalinti nuo bylos nagrinėjimo, o pareiškėjų nuogastavimai dėl jų nešališkumo buvo objektyviai pagrįsti.

EŽTT nusprendė, kad pažeidimo konstatavimas savaime yra pakankama teisinga satisfakcija už bet kokią pareiškėjų patirtą neturtinę žalą.

Išvada: nustatytas Konvencijos 6 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į PRIVATAUS IR ŠEIMOS GYVENIMO GERBIMĄ (8 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. liepos 4 d. sprendimas byloje

Glukhin prieš Rusiją

(pareiškimo Nr. 11519/20, svarbos lygis – Svarbiausios bylos)

Dėl neteisėto nubaudo už taikią vienasmenę demonstraciją, nepateikus išankstinio pranešimo valdžios institucijoms, ir pareiškėjo biometrinių duomenų tvarkymo naudojant veido atpažinimo technologiją siekiant jį identifikuoti, nustatyti buvimo vietą ir suimti

Faktinės aplinkybės

Įprasto interneto stebėjimo metu policija aptiko nuotraukas ir vaizdo įrašą, kuriame buvo pareiškėjas, vykdamas demonstraciją Maskvos metro. Minėti vaizdai buvo patalpinti viešame *Telegram* kanale. Pareiškėjas laikė natūralaus dydžio kartoninę Konstantino Kotovo (Konstantin Kotov) (politinio aktyvisto, kurio byla patraukė žiniasklaidos dėmesį ir sukėlė visuomenės pasipiktinimą) figūrą, laikančią užrašą: „Jūs turbūt juokaujate. Aš esu Konstantinas Kotovas. Man gresia penkeri metai kalėjime pagal 212.1 straipsnį už taikius protestus“. Pareiškėjas teigė, kad policija naudojo veido atpažinimo technologiją, kad atpažintų jį iš ekrano kopijų, gautų iš *Telegram* kanalo ir vaizdo medžiagos iš uždarnosios televizijos sistemos (toliau – CCTV) stebėjimo kamerų, kurios buvo įrengtos Maskvos metro stotyse, kuriomis pareiškėjas naudojosi, ir po kelių dienų panaudojo tiesioginio veido atpažinimo technologiją (angl. *live facial technology*), kad nustatytų pareiškėjo buvimo vietą ir areštuotų jį, kai jis keliavo metro.

Ekrano kopijos, gautos iš *Telegram* kanalo ir vaizdo įrašų iš CCTV stebėjimo kamerų, buvo panaudotos kaip įrodymai administracinio nusižengimo byloje prieš pareiškėją. Jis buvo nuteistas už tai, kad neinformavo valdžios institucijų, jog planuoja vykdyti demonstraciją naudojant „greitai surenkamą / išrenkamą objektą“, ir nubaustas. Pagal nacionalinį teisinį reguliavimą pranešimo nebuvo reikalaujama vienasmenėms demonstracijoms, išskyrus atvejus, kai asmuo ketino naudoti „greitai surenkamą / išrenkamą objektą“. Pareiškėjo apeliacija buvo nesėkminga.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas, spręsdamas klausimą dėl jurisdikcijos, pažymėjo, kad byloje minimi įvykiai įvyko iki 2022 m. rugsėjo 16 d., kai Rusijos Federacija nustojo būti Konvencijos nare, todėl Teismas nurodė turintis jurisdikciją vertinti pareiškimą.

Dėl Konvencijos 10 straipsnio pažeidimo

Atsižvelgdamas į pareiškėjo elgesio pobūdį ir kontekstą, Teismas pažymėjo, kad savo veiksmais pareiškėjas siekė išreikšti savo nuomonę viešojo intereso klausimu. Apriboti šią teisę pagal Konvencijos 10 straipsnio 2 dalį buvo mažai galimybių. Pareiškėjo nugabenimas į policijos nuovadą, areštas ir nuteisimas už administracinį nusižengimą buvo kišimasis į pareiškėjo saviraiškos laisvę. Nacionalinės teisės aktų nuostatoje dėl „greitai surenkamo / išrenkamo objekto“ nebuvo nurodyta jokių kriterijų, kurie leistų asmeniui numanyti, kokie objektai patenka į minėtą nuostatą. Atsižvelgiant į pareiškėjo vienasmenės demonstracijos pobūdį ir į tai, kad aukštesni Rusijos teismai nepateikė papildomų paaiškinimų dėl paminėtos nuostatos taikymo apimties ir būdo, ir nesant jokios detalios situacijos analizės nagrinėjant pareiškėjo bylą nacionaliniuose teismuose, buvo pagrindas abejoti, ar ginčijamų teisės nuostatų taikymas buvo pakankamai iš anksto numatomas, kad atitiktų kokybės reikalavimą. Tačiau, net jei būtų vertinama, kad kišimasis buvo teisėtas ir turėjo teisėtus viešosios tvarkos užtikrinimo ir kitų asmenų teisių apsaugos tikslus, jis nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje.

Pareiškėjo vienasmenė demonstracija buvo neabejotinai vykdoma taikiai ir netrikdančiu būdu ir nesukėlė jokio pavojaus viešajai tvarkai ar saugumui. Be to, nusižengimas, už kurį pareiškėjas nuteistas, buvo tik nepranešimas valdžios institucijoms apie demonstraciją, nebuvo jokių kitų kaltinimo elementų, susijusių su kitais smerktiniais veiksmais. Vis dėlto, valdžios institucijos neparodė reikiamo tolerancijos lygio taikiai vienasmenei pareiškėjo demonstracijai. Jos nejvertino anksčiau išdėstytų aplinkybių ir to, ar tai, kad pareiškėjas panaudojo kartoninę figūrą, laikančią užrašą, galima vertinti, kaip jo nuomonės išreiškimo būdą. Vienintelis reikšmingas argumentas – būtinybė nubausti už neteisėtą elgesį – nebuvo pakankamas šiame kontekste, nesant sunkinančių aplinkybių. Taigi nacionaliniai teismai nepateikė „svarbių ar pakankamų priežasčių“, pateisinančių pareiškėjo teisės į saviraiškos laisvę pažeidimą.

Dėl Konvencijos 8 straipsnio pažeidimo

Vertindamas, ar šiuo atveju egzistavo kišimasis į pareiškėjo privatų gyvenimą, Teismas atsižvelgė į sunkumus, su kuriais susidūrė pareiškėjas, siekdamas įrodyti savo teiginius dėl veido atpažinimo technologijos panaudojimo. Vidaus teisės aktai nereikalavo policijos įrašyti, kaip naudojama veido atpažinimo technologija, ar suteikti asmeniui prieigą prie tokių įrašų automatiškai ar pateikus prašymą, tokia technologija buvo naudojama nedarant jokio oficialaus įrašo. Nors nuotraukose ir vaizdo įraše, publikuotuose *Telegram*, nebuvo jokios informacijos, leidžiančios identifikuoti pareiškėją, jis buvo atpažintas policijos per mažiau nei dvi dienas. Nebuvo pateikta jokių paaiškinimų, kokios priemonės padėjo identifikuoti pareiškėją taip greitai. Be to, Vyriausybė aiškiai nepaneigė veido atpažinimo technologijos naudojimo, priešingai – netiesiogiai pripažino jos naudojimą.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, Teismas šios bylos aplinkybėmis pripažino, kad veido atpažinimo technologija buvo naudojama. Jis priminė, kad jau anksčiau yra pripažinęs, jog policijos atliekamas nuotraukų saugojimas, vertinant jį kartu su galimybe panaudoti veido atpažinimo technologijas, buvo kišimasis į teisę į privatų gyvenimą. Atsižvelgiant į tai, pareiškėjo asmens duomenų panaudojimas nagrinėjant administracinio nusižengimo bylą prieš jį, be kita ko, veido atpažinimo technologijos panaudojimas siekiant identifikuoti pareiškėją ir vėliau nustatyti jo buvimo vietą bei jį suimti, buvo kišimasis į pareiškėjo teisę į privataus gyvenimo gerbimą.

Vertindamas, ar toks kišimasis galėjo būti pateisinamas, Teismas pažymėjo, kad nors šiuo atveju aptariamas kišimasis buvo numatytas nacionalinėje teisėje, jam kilo stiprios abejonės dėl „teisės kokybės“ reikalavimo atitikimo. Konkrečiai įvertinta tai, kad nacionalinė teisė nenumatė jokių apribojimų, susijusių su situacijomis, kada veido atpažinimo technologijos gali būti panaudotos, nenumatė panaudojimo tikslų ir kategorijų asmenų, prieš kuriuos tokios technologijos gali būti panaudotos, neaptarė jautrių asmens duomenų panaudojimo. Be to, Vyriausybė nenurodė jokių egzistuojančių procedūrinių apsaugos priemonių naudojant veido atpažinimo technologiją Rusijoje, tokių kaip leidimų išdavimo procedūros, specialios gautų duomenų vertinimo, naudojimo ir saugojimo procedūros, priežiūros kontrolės mechanizmai ir galimos teisių gynimo priemonės. Diegiant veido atpažinimo technologiją, buvo labai svarbu turėti detalias taisykles, apibrėžiančias priemonių taikymą ir taikymo sritį, taip pat stiprius apsaugos nuo piktnaudžiavimo ir savivaliavimo saugiklius. Saugiklių poreikis dar didesnis, kai kalbama apie tiesioginio veido atpažinimo technologiją.

Darydamas prielaidą, jog ginčijamos priemonės atitiko teisėtą tikslą užkirsti kelią nusikaltimams, Teismas pripažino, kad priemonės, taikytos prieš pareiškėją, buvo ypatingai ribojančios privatumą, ypač kalbant apie tiesioginio veido atpažinimo technologiją. Todėl buvo reikalaujama aukšto lygio pagrindimo, kad jos būtų laikomos „būtinomis demokratinėje visuomenėje“. Be to, panaudoti pareiškėjo asmens duomenys apėmė ir informaciją apie pareiškėjo dalyvavimą taikiame proteste ir atskleidė jo politines pažiūras, todėl jie pateko į specialias jautrių duomenų kategorijas ir reikalavo aukštesnio apsaugos lygio.

Pagal nacionalinę teisę buvo leidžiama tvarkyti biometrinius asmens duomenis, susijusius su bet kokio nusižengimo tyrimu ir baudžiamuoju persekiojimu už jį, neatsižvelgiant į jo pobūdį ir sunkumą. Pareiškėjas buvo patrauktas atsakomybėn už nesunkų administracinį nusižengimą, kuris nesukėlė jokio pavojaus visuomenei ar transporto saugumui. Jis nebuvo kaltinamas jokių smerktinų poelgiu demonstracijos metu. Labai ribojančios privatumą veido atpažinimo technologijos naudojimas siekiant identifikuoti ir areštuoti taikių protestų dalyvius gali turėti atbaidomąjį poveikį saviraiškos ir susirinkimų laisvės atžvilgiu.

Tokiomis aplinkybėmis, pareiškėjo asmens duomenų tvarkymas, naudojant veido atpažinimo technologiją, administracinio nusižengimo nagrinėjimo metu – pirma, identifikuojant jį iš nuotraukų ir vaizdų įrašų, patalpintų *Telegram* kanale, ir, antra, nustatant pareiškėjo buvimo vietą ir jį suimant, kai jis keliavo Maskvos metro, – neatitiko „neatidėliotino visuomeninio poreikio“ ir negalėjo būti laikomas „būtinu demokratinėje visuomenėje“.

Išvada: Konvencijos 8 ir 10 straipsnio pažeidimai (vienbalsiai).

41 straipsnis: priteistas 9 800 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. liepos 4 d. sprendimas byloje
B. F. ir kiti prieš Šveicariją
(pareiškimo Nr. 13258/18 ir 3 kiti, svarbos lygis – Svarbiausios bylos)

Dėl šeimos susijungimo teisės prieglobsčio prašytojams *sur place*

Faktinės aplinkybės

Šveicarijoje gyvenantys pareiškėjai yra Eritrėjos ir Kinijos piliečiai. Jie buvo pripažinti pabėgėliais, kaip apibrėžta 1951 m. Konvencijoje dėl pabėgėlių statuso (1951 m. Konvencija), tačiau pagal Šveicarijos teisę pareiškėjams nebuvo suteiktas prieglobstis, nes pabėgėlių statuso suteikimo pagrindai atsirado pareiškėjams jau palikus kilmės šalį, be kita ko, dėl pačių pareiškėjų veiksmų – konkrečiai, dėl neteisėto išvykimo iš kilmės šalių. Toks teisinis reguliavimas yra unikalus tarptautiniu, europiniu bei lyginamuoju aspektais, ir yra, be kita ko, kritikuojamas įvairių nepriklausomų organizacijų.

Pareiškėjams Šveicarijoje buvo suteiktas laikinas priėmimas (angl. *provisional admission*), todėl skirtingai nei asmenys, kuriems suteikiamas prieglobstis, pagal Šveicarijos teisės normas pareiškėjai neturi teisės į besąlyginį šeimos susijungimą. Atitinkamai, jų prašymus dėl šeimos susijungimo (su nepilnamečiais vaikais ir (arba) sutuoktiniais) kompetentingos valdžios institucijos atmetė, remdamasis tuo, kad pareiškėjai netenkino vienos iš tam tikslui taikytinų sąlygų – reikalavimo nesinaudoti socialine parama.

Pareiškėjai skundėsi, kad atmesdamos jų prašymus dėl šeimos susijungimo kompetentingos valdžios institucijos pažeidė Konvencijos 8 straipsnį; kai kurie pareiškėjai šiuo straipsniu rėmėsi, skųsdamiesi per ilga šeimos susijungimo proceso trukmę, be to, vadovaudamiesi Konvencijos 8 ir 14 straipsniais skundėsi, kad jų prašymų atmetimą lėmė diskriminacinės priežastys.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas laikėsi pozicijos, kad valstybės narės turi tam tikrą diskreciją, reikalaujamos nesinaudoti socialine parama, kai susijungti su šeima siekia pabėgėliai, kurie paliko savo kilmės šalį nebūdami priversti bėgti nuo persekiojimo bei kurių pabėgėlio statuso pagrindas atsirado jiems išvykus ir dėl jų pačių veiksmų. Vis dėlto, Teismas pažymėjo, kad net ir tokiu atveju reikia tinkamai atsižvelgti į ypač pažeidžiamą padėtį, kurioje atsiduria pabėgėliai *sur place*. Taigi, nesinaudojimo socialine sistema sąlyga turėtų būti taikoma pakankamai lanksčiai, kaip vienas iš išsamaus ir individualizuoto sąžiningos pusiausvyros vertinimo elementų. Iš pabėgėlių, įskaitant tuos, kurių persekiojimo rizika jų kilmės šalyje kilo tik jiems išvykus ir dėl jų pačių veiksmų, neturėtų būti reikalaujama „daryti neįmanomą“, kad būtų tenkintas šeimos susijungimo prašymas. Kai pabėgėlis negali atitikti priimančiosios šalies teisėje nustatytos pajamų sąlygos, nors padarė viską, ką pagrįstai galėjo, kad taptų finansiškai nepriklausomas, be jokio lankstumo taikomas reikalavimas nesinaudoti socialine parama laikui bėgant gali potencialiai lemti nuolatinį šeimų išsiskyrimą.

Dėl pareiškėjų (pareiškimų Nr. 15500/18 ir 57303/18), kurie Šveicarijoje dirbo pilnu etatu ar ne visą darbo dieną, tačiau nepaisant to kompetentingų valdžios institucijų laikyti labai priklausomais nuo socialinės sistemos, Teismas laikėsi pozicijos, kad per tą laiką jie integravosi į darbo rinką ir padarė viską, ko buvo galima tikėtis, kad užsidirbs pragyvenimui sau ir savo šeimai. Atitinkamai, Teismas konstatavo, kad Šveicarijos valdžios institucijos, atmesdamos tokių pareiškėjų prašymus dėl šeimos susijungimo, neužtikrino teisingos pusiausvyros tarp tų pareiškėjų intereso būti su savo šeima ir bendrojo intereso kontroliuoti imigraciją, siekiant apsaugoti šalies ekonominę gerovę.

Dėl pareiškėjos (pareiškimo Nr. 13258/18), kurią kompetentingos valdžios institucijos dėl sveikatos problemų pripažino negalinčia dirbti, Teismas nebuvo įtikintas, kad Federalinis Administracinis Teismas pakankamai ištyrė, ar pareiškėjos sveikata leistų jai bent tam tikru mastu dirbti, taigi, ar ginčijama šeimos susijungimo sąlyga turėtų būti taikoma lanksčiai, atsižvelgiant į pareiškėjos sveikatos būklę. Atitinkamai, Teismo vertinimu, šiuo atveju buvo netinkamai subalansuoti pareiškėjos poreikiai dėl šeimos susijungimo su bendraisiais poreikiais kontroliuoti išlaidas. Ir priešingai, dėl kitos pareiškėjos (pareiškimo Nr. 9078/20), kuri per savo gyvenimo laiką Šveicarijoje nedirbo, nors kompetentingų institucijų buvo pripažinta galinti dirbti bent jau ne visą darbo dieną, tačiau nesistengė įsidarbinti, Teismas nusprendė, kad Federalinis Administracinis Teismas neperžengė savo diskrecijos, kai derindamas konkuruojančius interesus, atmetė pareiškėjos prašymą dėl šeimos susijungimo, atsižvelgęs į pareiškėjos iniciatyvos gerinti savo finansinę padėtį stoką.

Veiksniais, kurie turėjo įtakos vertinant pozityvius Šveicarijos įsipareigojimus leisti šeimos susijungimą, buvo pripažinti: i) Šveicarijos Federalinio Administracinio Teismo išvada, kad pareiškėjai turėjo *de facto*

apsigyvenusiujų asmenų statusą Šveicarijoje – tai atskleidė, kad pabėgėlių, kuriems taikomas laikinojo priėmimo režimas, rezidavimas Šveicarijoje paprastai trunka ilgą laikotarpį; ii) šeiminio gyvenimo laikotarpis – pareiškėjai siekė susijungti su savo šeimos nariais, su kuriais ilgą laiką gyveno kartu užsienio valstybėje; iii) galimybės susijungti su šeimos nariais kitoje valstybėje nebuvimas – pareiškėjų šeimos nariai neteisėtai gyveno kitose užsienio valstybėse, todėl jų atvykimas į Šveicariją laikytas vienintele priemone, kurios pagalba pareiškėjai vėl galėtų gyventi kartu su savo šeimos nariais; iv) geriausi vaikų interesai – laikyta, kad tokius vaikų interesus atitinka jų susijungimas Šveicarijoje su vieninteliu iš turimų tėvų, neatsižvelgiant į tai, ar vaikai galėtų gyventi (gyvena) su kitais giminaičiais trečiosiose šalyse, ar egzistuoja įvaikinimo galimybės ir pan. Taip pat atkreiptas dėmesys, kad nacionalinės teisės normos susijungimui su šeima nustatė privalomą trejų metų laukimo laikotarpį, kuris reiškė, kad šeimos buvo neišvengiamai atskirtos keletą metų prieš priimant galutinį sprendimą dėl susijungimo, ypač jei prieš pateikiant prašymą buvo laukiama, kol nurodytas laikotarpis pasibaigs. Be to, atsižvelgdamas į tai, kad vaikai per tokį laikotarpį gerokai paauga, Teismas vertino, kad tokiomis aplinkybėmis tik labai ribotą įtaką turi aspektas, jog kai kurie pareiškėjų vaikai prasidėjus šeimos susijungimo prašymų nagrinėjimui jau buvo gerokai savarankiškesni.

Dėl bendros šeimos susijungimo proceso trukmės Šveicarijoje Konvencijos 8 straipsnio procedūrinių reikalavimų kontekste Teismas išreiškė susirūpinimą, tačiau, atsižvelgdamas į nuolatinį pareiškėjos, kuri skundėsi ilga procedūros trukme, delsimą institucijoms pateikti prašomus dokumentus, vis dėlto sprendė, kad minėta Konvencijos norma pažeista nebuvo.

Konvencijos 14 straipsnio, siejant jį kartu su Konvencijos 8 straipsniu, pažeidimas nagrinėtas nebuvo.

Išvada: dėl pareiškimų Nr. 15500/18, 57303/18 ir 13258/18 pažeistas Konvencijos 8 straipsnis (vienbalsiai), dėl pareiškimo Nr. 9078/20 nebuvo pažeistas Konvencijos 8 straipsnis (vienbalsiai).

Pareiškėjams, pateikusiems pareiškimą Nr. 13258/18, priteista po 5 125 Eur, o pareiškėjui, pateikusiam pareiškimą Nr. 15500/18, priteista 15 375 neturtinės žalos atlyginimo.

[Prieiga internete](#)

SAVIRAIŠKOS LAISVĖ (10 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžiosios kolegijos 2023 m. liepos 4 d. sprendimas byloje *Hurbain prieš Belgiją* (pareiškimo Nr. 57292/16, svarbos lygis – Svarbiausios bylos)

Dėl nurodymo laikraščio leidėjui nuasmeninti prieš dvidešimt metų paskelbto straipsnio elektroninę archyvinę versiją, remiantis asmens, atsakingo už mirtiną avariją, „teise būti pamirštam“

Faktinės aplinkybės

2013 m. pareiškėjui, Belgijos dienraščio leidėjui, civilinėje byloje priimtu sprendimu buvo nurodyta, remiantis „teise būti pamirštam“, nuasmeninti elektroninę archyvinę versiją straipsnio, kuris iš pradžių buvo paskelbtas 1994 m. spausdintame laikraščio numeryje, o 2008 m. buvo patalpintas internete. Straipsnyje buvo minimas vairuotojo G., atsakingo už mirtiną eismo įvykį, vardas ir pavardė. Pareiškėjas nacionaliniuose teismuose pateikė apeliacinį skundą, tačiau nesėkmingai.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Apžvelgiamoje byloje Europos Žmogaus Teisių Teismas vertino, ar Belgijos teismų sprendimai, įpareigojantys pareiškėją anonimizuoti ginčijamo straipsnio elektroninę versiją laikraščio „Le Soir“ svetainėje, remiantis „teisės būti pamirštam“ pagrindu, reiškė saviraiškos laisvės pažeidimą pagal Konvencijos 10 straipsnį. Teismas patikslino, kad byla susijusi su elektronine archyvuota straipsnio versija, o ne originalia versija, pridurdamas, kad nagrinėjama buvo būtent informacijos tęstinis prieinamumas internete, o ne jos pirminis publikavimas. Originalus straipsnis buvo publikuotas teisėtai ir nediskredituojančiai. Informacija, kuri buvo publikuota ir vėliau archyvuota naujienų svetainėje žurnalistikos tikslais, yra esminė žodžio laisvės dalis,

saugoma Konvencijos 10 straipsnio nuostatų. Todėl Teismas nusprendė, kad jo vertinime turėtų būti atsižvelgta į skirtingą šios bylos kontekstą, palyginti su bylomis dėl pirminio paskelbimo.

Teismo nuomone, kad spauda galėtų tinkamai atlikti savo užduotį kurti archyvus, ji turi turėti galimybę sudaryti ir tvarkyti išsamius įrašus. Kadangi archyvų vaidmuo yra užtikrinti, jog informacija, kuri buvo teisėtai paskelbta tam tikru momentu, ir toliau būtų prieinama, paprastai ji turėtų išlikti autentiška, patikima ir išsami. Atitinkamai, skaitmeninės spaudos archyvų vientisumas turėtų būti pagrindinis principas, kuriuo grindžiamas bet koks prašymo pašalinti ar pakeisti visą ar dalį archyvuoto straipsnio nagrinėjimas, ypač jei, kaip šiuo atveju, dėl straipsnio teisėtumo niekada nekilo abejonių. Be to, nors Konvencijos 10 straipsnio saugoma saviraiškos laisvė nėra absoliuti, įskaitant atvejus, susijusius su žiniasklaidos pranešimais apie viešojo intereso klausimus, nacionalinės institucijos vis dėlto turi būti ypač atidžios nagrinėdamos prašymus, grindžiamus privataus gyvenimo gerbimu, dėl elektroninės archyvuotos straipsnio versijos pašalinimo ar pakeitimo, kurios teisėtumas nebuvo ginčytas pradinio paskelbimo metu.

Teismas patikslino, kad šiais atvejais konkuruojančių vertybių pusiausvyra turi būti pasiekama, atsižvelgiant į toliau nurodytus kriterijus. Anot Teismo, atsižvelgiant į būtinybę išsaugoti žiniasklaidos archyvų vientisumą, taip pat iš dalies į Europos Tarybos valstybių narių teismų praktiką, derinant šias įvairias vienodas teises, kurios turi būti vertinamos nagrinėjant prašymą pakeisti internete archyvinį žurnalistinį turinį, reikėtų atsižvelgti į šiuos kriterijus: (i) archyvinės informacijos pobūdį; ii) laiką, praėjusį nuo įvykių ir nuo pirminio straipsnio paskelbimo bei paskelbimo internete; iii) dabartinę informacijos reikšmę; iv) tai, ar asmuo, reikalaujantis teisės būti pamirštam, buvo gerai žinomas, ir jo elgesį po įvykių; v) neigiamas tolesnio informacijos prieinamumo internete pasekmes; vi) skaitmeniniuose archyvuose esančios informacijos prieinamumo laipsnis ir vii) priemonės poveikį saviraiškos laisvei ir konkrečiai žiniasklaidos laisvei.

Byloje *M. L. ir W. W. prieš Vokietiją* Teismas, kaip ir ESTT, jau anksčiau pripažino, kad „interesų pusiausvyra gali būti skirtinga priklausomai nuo to, ar prašymas ištrinti informaciją susijęs su pradiniu informacijos leidėju, kurio veikla paprastai yra saviraiškos laisvės apsaugos šerdyje, ar su paieškos sistema, kurios pagrindinis interesas yra ne paskelbti pradinę informaciją apie atitinkamą asmenį, bet visų pirma palengvinti bet kokios turimos informacijos apie tą asmenį nustatymą ir sudaryti jo profilį“.

Be to, kaip duomenų subjektai, norėdami pasinaudoti savo teisėmis, susijusiomis su paieškos sistemomis, neprivalo iš anksto arba tuo pačiu metu kreiptis į pradinę interneto svetainę, taip ir skundo prieš naujienų svetainės leidėją nagrinėjimas negali priklausyti nuo išankstinio prašymo išbraukti iš sąrašo. Teismo nuomone, šis paieškos sistemų operatorių ir naujienų svetainių leidėjų veiklos skirtumas išlieka svarbus Teismui nagrinėjant bet kokį saviraiškos laisvės ribojimą, įskaitant visuomenės teisės gauti informaciją, remiantis skundu dėl teisės būti pamirštam.

Galiausiai, negalima ignoruoti žiniasklaidos laisvę varžančio poveikio, kurį sukelia įpareigojimas leidėjui nuasmeninti straipsnį, kuris iš pradžių buvo paskelbtas teisėtai. Vis dėlto turinio teikėjai turi įvertinti ir pasverti interesus, susijusius su saviraiškos laisve ir pagarba privačiam gyvenimui, tik tuo atveju, kai atitinkamas asmuo pateikia aiškų prašymą. Šiuo atžvilgiu, kad būtų galima taikyti 8 straipsnį, kenkimas asmens reputacijai, kylantis dėl tolesnio archyvinio straipsnio prieinamumo internete, turi pasiekti tam tikrą rimtumo lygį, kurį tokį prašymą pateikęs asmuo turi tinkamai pagrįsti.

Todėl, nors teisės į saviraiškos laisvę ir teisės į privataus gyvenimo gerbimą pusiausvyros nustatymo kontekste šios dvi teisės turi būti laikomos vienodos vertės, tai nereiškia, kad visi kriterijai, kuriuos reikia taikyti atliekant šį vertinimą, turi vienodą reikšmę. Privalu laikytis žiniasklaidos archyvų vientisumo išsaugojimo principo, o tai reiškia, kad reikia užtikrinti, jog archyvų turinio keitimas ir *a fortiori* šalinimas būtų ribojamas tik tuo, kas yra griežtai būtina, kad būtų išvengta bet kokio slopinančio poveikio, kurį tokios priemonės galėtų turėti žiniasklaidos užduočiai – informacijos sklaidimui ir archyvų išsaugojimui. Taigi, taikant minėtus kriterijus, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas tam, kad būtų tinkamai suderinti, viena vertus, asmenų, prašančių pakeisti ar pašalinti su jais susijusį straipsnį iš žiniasklaidos archyvų, interesai ir, kita vertus, tokių prašymų poveikis atitinkamiems naujienų leidėjams, taip pat, priklausomai nuo aplinkybių, pirmiau aprašytai žiniasklaidos veiklai.

Apibendrinęs taikytinus principus, Teismas išnagrinėjo, ar nacionalinių teismų atliktas vertinimas atitiko pirmiau išdėstytus naujus kriterijus nagrinėtoje byloje:

(i) Dėl archyvinės informacijos pobūdžio Teismas pabrėžė, jog svarbu nustatyti, ar informacija yra susijusi su atitinkamo asmens privačiu, profesiniu ar viešuoju gyvenimu ir ar ji turi socialinį poveikį, ar ji patenka į

intymią privataus gyvenimo sritį ir todėl yra ypač jautri. Naujausioje savo praktikoje Teismas su baudžiamuoju procesu susijusius duomenis apibūdino kaip jautrius.

Žiniasklaidos straipsnių apie baudžiamąjį procesą atveju individualizuotos informacijos, pavyzdžiui, atitinkamo asmens vardo ir pavardės, įtraukimas buvo svarbus aspektas ir pats savaime nekėlė problemų pagal Konvenciją nei pirminio paskelbimo, nei įtraukimo į interneto archyvus metu.

Kadangi šioje byloje aprašyti faktai buvo teismo pobūdžio, svarbus kriterijus buvo teisės pažeidimo, kuris buvo pirminio straipsnio objektas, pobūdis ir sunkumas. Nagrinėjami faktai, nors ir tragiški, nepriklausė kategorijai teisės pažeidimų, kurių reikšmė dėl jų sunkumo laikui bėgant nesikeičia. Be to, ši byla nebuvo sulaukusi didelio visuomenės dėmesio.

(ii) Pasisakydamas dėl *laiko, praėjusio nuo įvykių ir nuo pirminio straipsnio paskelbimo bei paskelbimo internete* kriterijaus taikymo, Teismas nurodė, jog šioje byloje nuo pirminio straipsnio paskelbimo iki pirmojo prašymo nuasmeninti praėjo nemažai laiko (šešiolika metų). Tokiomis aplinkybėmis G., kurio teistumas buvo pasibaigęs, turėjo teisėtą interesą praėjus tiek laiko siekti, kad jam būtų leista vėl integruotis į visuomenę, nuolat neprimenant jo praeities.

(iii) Vertindamas *dabartinę informacijos reikšmę* Teismas akcentavo, jog svarbu nustatyti, ar atitinkamas straipsnis ir toliau prisideda prie visuomenei svarbių diskusijų, ar jis įgijo istorinę, mokslinę ar statistinę reikšmę ir ar jis tebėra aktualus, kad būtų galima pastarojo meto įvykius vertinti kontekste ir taip geriau juos suprasti. Šis vertinimas turėjo būti atliekamas atsižvelgiant į laiką, kai atitinkamas asmuo pateikė prašymą dėl „teisės būti pamirštam“. Straipsnio indėlis į visuomenei svarbią diskusiją gali išlikti laikui bėgant dėl pačios informacijos arba dėl naujų veiksmų, atsiradusių po jo paskelbimo. Tačiau dėl specifinio skaitmeninių žiniasklaidos archyvų pobūdžio, susijusio su informacija, kuri retai būna aktualios tematikos, jų dabartinis indėlis į visuomenei svarbią diskusiją daugeliu atvejų nėra lemiamas. Jei archyvai neprisideda prie tokių diskusijų, taip pat svarbu išsiaiškinti, ar archyvinė informacija yra svarbi kitais (istoriniais ar moksliniais) tikslais.

Teismas nekvestionavo tinkamai pagrįsto nacionalinio teismo vertinimo; jis nustatė, kad praėjus dvidešimčiai metų po įvykių, kurie akivaizdžiai neturėjo istorinės reikšmės, asmens, kuris nebuvo viešas asmuo, tapatybė nepadidino straipsnio, kuris turi tik statistinės svarbos viešajai diskusijai apie kelių eismo saugumą, visuomeninės reikšmės.

(iv) Teisiškai reikšminga ir tai, *ar asmuo, reikalaujantis teisės būti pamirštam, buvo gerai žinomas, taip pat svarbu įvertinti jo elgesį po įvykių*. Klausimas, ar atitinkamas asmuo buvo gerai žinomas, turėtų būti nagrinėjamas atsižvelgiant į bylos aplinkybes ir laiką, kai buvo pateiktas prašymas dėl „teisės būti pamirštam“, požiūriu. Asmens viešas žinomumas gali būti ankstesnis nei ginčijamame straipsnyje aprašyti faktai arba gali būti susijęs su jais. Be to, nors laikui bėgant asmens viešas žinomumas gali sumažėti, jis gali vėliau dėl įvairių priežasčių grįžti į viešumą. Asmens elgesys po įvykių, kurie buvo pirminio straipsnio objektas, taip pat gali pateisinti prašymo dėl „teisės būti pamirštam“ atmetimą tam tikrais atvejais. Ir atvirkščiai, faktas, kad asmuo liko žiniasklaidos dėmesio nuošalyje, gali būti palanki aplinkybė sprendžiant dėl asmens reputacijos apsaugos.

Visuomenei nežinomo ir dėmesio nesiekusio G. atvejis nebuvo plačiai nuskambėjęs nei tuo metu, kai įvyko aprašomi įvykiai, nei tada, kai internete buvo patalpinta archyvinė straipsnio versija.

(v) *Neigiamų tolesnio informacijos prieinamumo internete pasekmių kriterijus* reikalauja įvertinti, ar atitinkamas asmuo gali tinkamai pagrįsti rimtą žalą savo privačiam gyvenimui. Kalbant apie teisinę informaciją, vertinant atitinkamam asmeniui daromą žalą svarbu atsižvelgti į tolesnio informacijos prieinamumo pasekmes to asmens reintegracijai į visuomenę. Reikia nustatyti, kartu atsižvelgiant į laiką, praėjusį nuo informacijos publikavimo, ar asmens nuteisimas buvo išbrauktas iš nuosprendžių registro ir ar jo teistumas buvo išnykęs, atsižvelgiant į tai, kad kalbama ne tik apie nuteistojo, bet ir apie pačios visuomenės interesus, ir kad nuteisti asmenys, atlikę bausmę, gali teisėtai siekti visiškos reintegracijos į visuomenę. Vis dėlto tai, kad asmens teistumas išnykęs, savaime negali pateisinti „teisės būti pamirštam“ pripažinimo.

Teismas nekvestionavo tinkamai pagrįsto Apeliacinio teismo sprendimo, kuriame konstatuota, kad straipsnio buvimas interneto archyvuose galėjo stigmatizuoti G., kuris buvo gydytojas, rimtai pakenkti jo reputacijai, ypač pacientų ir kolegų akyse, ir sutrukdyti jam normaliai reintegruoti į visuomenę.

(vi) Vertinant *skaitmeniniuose archyvuose esančios informacijos prieinamumo laipsnį*, svarbu atsižvelgti į tai, kad nesant aktyvios paieškos (naudojant raktinius žodžius) nėra tikėtina, jog skaitmeniniuose archyvuose esantis straipsnis pats savaime patrauktų dėmesį interneto naudotojų, kurie neieško tikslios informacijos apie konkretų asmenį. Taip pat svarbu išsiaiškinti archyvinio straipsnio prieinamumo laipsnį, t. y. ar jis prieinamas be apribojimų ir nemokamai, ar tik prenumeratoriams, ar prieiga ribojama kitais būdais. Nagrinėjamu atveju

dėl to, kad aptariamas straipsnis ir toliau buvo archyvuose, o nuo jo patalpinimo internete jis buvo prieinamas be apribojimų ir nemokamai, G. neabejotinai buvo sukelta žala.

(vii) Vertindamas *priemonės poveikį saviraiškos laisvei ir konkrečiai žiniasklaidos laisvei*, Teismas vertino įvairių ribojančių priemonių reikšmę. Atsižvelgiant į skaitmeninių žiniasklaidos archyvų vientisumo svarbą, nacionaliniai teismai, nagrinėdami tokio pobūdžio ginčus ir sprendami, kurią iš skirtingų priemonių, kurių siekia prašymą pateikęs asmuo, taikyti, turėtų teikti pirmenybę tai priemonei, kuri geriausiai atitinka to asmens siekiamą tikslą (darant prielaidą, kad jis pagrįstas) ir mažiausiai riboja žiniasklaidos laisvę, kuria galėtų remtis atitinkamas leidėjas. Gali būti nuspręsta taikyti tik tas priemonės, kurios atitinka šį dvejopą tikslą, net jei dėl to reikia atmesti prašymą pateikusio asmens skundą. Tokį vertinimą būtų tikslinga atlikti atsižvelgiant į galimų priemonių spektrą. Pavyzdžiui, toliau išvardytas priemonės, be kitų, galėtų įgyvendinti ne turinio teikėjo, o kitos paieškos sistemos operatorius: (a) pertvarkyti paieškos rezultatus taip, kad nuoroda į atitinkamą interneto svetainę rezultatų sąrašą būtų rodoma mažiau svarbioje vietoje, arba (b) visiškai arba iš dalies išbraukti iš sąrašo (tai susiję tik su paieškomis pagal atitinkamo asmens vardą ir pavardę) pašalinant nuorodą iš paieškos sistemos rodyklės. Tuo tarpu interneto svetainės leidėjas galėtų, pavyzdžiui: (a) pašalinti visą skaitmeniniame archyve saugomą tekstą arba jo dalį; (b) nuasmeninti tekste nurodyto asmens duomenis; (c) pridėti prie teksto pranešimą, t. y. atnaujinti tekstą skaitmeninio taisymo būdu (jei informacija buvo netiksli) arba elektroniniu pranešimu (jei informacija buvo neišsami); (d) pašalinti straipsnį iš svetainės vidinės paieškos sistemos rodyklės; arba (e) visiškai arba iš dalies (tik paieškos pagal atitinkamo asmens vardą ir pavardę atveju) pašalinti straipsnio sąsają su išorinių paieškos sistemų rodyklėmis, remiantis prieigos kodais arba nurodymais paieškos sistemų operatoriams, neleidžiančiais jų paieškos programoms naršyti tam tikrose vietose.

Peržiūrėję priemonės, kurios galėtų būti svarstomos siekiant užtikrinti pusiausvyrą tarp atitinkamų teisių, o ši peržiūra atitiko Belgijoje taikomus procesinius standartus, nacionaliniai teismai nusprendė, kad veiksmingiausia priemonė apsaugoti G. privatumą, neproporcingai neribojant pareiškėjo saviraiškos laisvės, buvo nuasmeninti straipsnį laikraščio interneto svetainėje. Jie atsižvelgė į svarbą, kurią reikia teikti archyvų vientisumui. Originali, nenuasmeninta straipsnio versija vis dar buvo prieinama spausdintine forma ir su ja galėjo susipažinti bet kuris suinteresuotas asmuo, taigi ji atliko jai būdingą archyvinio įrašo funkciją.

Savo ruožtu Teismas jau anksčiau nusprendė, kad nuasmeninimas mažiau kenkia saviraiškos laisvei nei viso straipsnio pašalinimas. Jis yra susijęs tik su atitinkamo asmens vardu ir pavarde ir neturi kitokio poveikio perduodamos informacijos turiniui. Leidėjo įpareigojimas nuasmeninti straipsnį, kuris iš pradžių buvo paskelbtas teisėtai, iš esmės galėtų patekti į žiniasklaidos „pareigas ir atsakomybę“ ir į ribas, kurios gali būti jai nustatytos. Nagrinėjamu atveju iš bylos medžiagos neatrodė, kad įpareigojimas nuasmeninti turėjo realios įtakos laikraščio žurnalistinių užduočių vykdymui.

Šiomis aplinkybėmis konstatuota, kad, atsižvelgiant į valstybių vertinimo laisvę, nacionaliniai teismai kruopščiai subalansavo atitinkamas teises pagal Konvencijos reikalavimus, todėl 10 straipsnyje garantuojamos teisės suvaržymas buvo apribotas tuo, kas griežtai būtina, ir todėl, atsižvelgiant į bylos aplinkybes, gali būti laikomas būtinu demokratinėje visuomenėje ir proporcingu.

Išvada: Konvencijos 10 straipsnis nepažeistas (dvylika balsų prieš penkis).

Byloje pateiktos dvi atskirosios nuomonės.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. liepos 18 d. sprendimas byloje

Osman ir Altay prieš Turkiją

(pareiškimų Nr. 23782/20 ir 40731/20, svarbos lygis – 3)

Dėl kaliniams ne per kalėjimo administraciją paštu siunčiamų periodinių leidinių sulaikymo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai, Sirijos ir Turkijos piliečiai, atliko laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmes skirtinguose griežto režimo kalėjimuose, kadangi buvo nuteisti už veikas, kuriomis siekta pažeisti teritorinį suverenios valstybės vientisumą, ir bandymą jėga pakeisti konstitucinę valstybės santvarką.

Pareiškėjams kalėjimo valdžia atsisakė pristatyti keturis kas dvi savaites leidžiamo periodinio spaudos leidinio *Yeni Demokrasi* („Naujoji demokratija“) numerius, kurie jiems buvo išsiųsti paštu, nesant teisėto šio leidinio užsakymo ar įsigijimo per kalėjimo administraciją. Kalėjimų, kuriuose buvo laikomi pareiškėjai, švietimo komitetai nusprendė, kad dėl tam tikruose leidinio numerių puslapiuose pateiktos informacijos bei nuotraukų apie įvairiose įkalinimo įstaigose vykusius bado streikus tokie ir panašūs incidentai galėjo išplisti, o viename numeryje buvo teroristinę organizaciją garbinantys teiginiai, todėl šie leidiniai kurstė kalinių nepaklusnumą ir kėlė grėsmę saugumui kalėjimuose.

Pareiškėjai nacionaliniuose teismuose siekė nuginkčyti šiuos sprendimus, tačiau nesėkmingai. Vėliau pareiškėjai kreipėsi į Turkijos Konstitucinį teismą su individualiais skundais dėl pažeistos jų saviraiškos laisvės, tačiau Konstitucinis teismas, vadovaudamasis savo principiniu sprendimu *İbrahim Kaptan (2)* (pareiškimo Nr. 2017/30723, 2018 m. rugsėjo 12 d.), pareiškėjų skundus pripažino nepriimtinais, kaip aiškiai nepagrįstus.

Remdamiesi Konvencijos 10 straipsniu (saviraiškos laisvė), pareiškėjai skundėsi dėl to, kad kalėjimo valdžia sulaukė jiems paštu siųstus periodinius leidinius.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pakartojo, kad kaliniai ir toliau naudojami teise gauti informaciją bei idėjas kalėjime ir bet koks šios teisės apribojimas turi atitikti neatidėliotiną socialinį poreikį (angl. *pressing social need*). Šiuo klausimu Susitariančiosios valstybės turi tam tikrą vertinimo laisvę spręsdamos, ar toks poreikis egzistavo, tačiau tai vyksta kartu su europine priežiūra, apimančia ir teisės aktus, ir juos taikančius sprendimus, net ir priimtus nepriklausomo teismo.

Teismo vertinimu, šiuo atveju nacionalinių institucijų atsisakymas pristatyti pareiškėjams atitinkamo periodinio leidinio numerius reiškė trukdymą jų teisei gauti informaciją ir idėjas. Toks kišimasis buvo numatytas įstatyme ir juo buvo siekiama teisėtų tikslų – užtikrinti nacionalinį saugumą ir užkirsti kelią viešosios tvarkos pažeidimams ar nusikaltimams. Tačiau dėl kišimosi į saviraiškos laisvę būtinumo Teismas pažymėjo, kad šiuo klausimu Turkijos Konstitucinis Teismas įkalinimo įstaigose gautų publikacijų atžvilgiu buvo suformavęs dvi atskiras pozicijų kryptis, kurių taikymo principai skyrėsi priklausomai nuo publikacijų gavimo būdo.

Pagal pirmąją poziciją, suformuotą Konstitucinio Teismo byloje *Halil Bayık* (2017 m. lapkričio 30 d. sprendimas) ir vėliau patvirtintą byloje *Recep Bekir ir kt.* (2019 m. kovo 27 d. sprendimas), kai leidiniai kaliniams perduodami laikantis įstatymų nustatytos tvarkos, t. y. per kalėjimo administraciją, oficialių įstaigų ar tam tikrų organizacijų išleisti kūriniai, įkalinimo įstaigos bibliotekai skirti raštai, tam tikros dovanų gautos knygos ir mokomosios knygos, kalėjimo vadovybė privalo atlikti išsamią publikacijų turinio analizę ir nustatyti, ar tas turinys gali kurstyti smurtą, kelti grėsmę saugumui, drausmei ar tvarkai kalėjime arba palengvinti nusikalstamų organizacijų narių bendravimą, ypač atsižvelgiant į konkrečias (individualias) atitinkamų kalinių situacijas ir vyraujančią įtampą, jei tokia yra, šalyje bei atitinkamame kalėjime atitinkamu metu. Kalėjimo valdžia taip pat turi svarstyti galimybę pašalinti ištraukas iš probleminių publikacijų, kad likusi leidinio dalis būtų pristatyta kaliniui.

Tačiau formuodamas kitą poziciją, susijusią su publikacijomis, kurios perduodamos kaliniams pažeidžiant įstatymų nustatytas procedūras, t. y. siunčiamos paštu arba perduodamos lankytojų ne per kalinimo įstaigos administraciją, Konstitucinis Teismas *İbrahim Kaptan (2)* (2018 m. rugsėjo 12 d. sprendimas) byloje nustatė, kad tokių leidinių patikrinimo našta, atsižvelgiant į didelį kalinių skaičių, gali trukdyti kalėjimo administracijai atlikti kitas savo užduotis. Konstitucinis Teismas laikėsi nuomonės, kad atsisakymas pristatyti kaliniams publikacijas, kurios buvo išsiųstos pažeidžiant teisės aktų nustatytas procedūras, skirtas apsaugoti įstaigos saugumą ir užkirsti kelią nusikalstamumui, todėl tenkina neatidėliotiną socialinį poreikį ir nėra neproporcingas siekiamam tikslui. Atsižvelgiant į tai, Konstitucinis Teismas nusprendė, kad publikacijų, kurios buvo išsiųstos pareiškėjams pažeidžiant atitinkamas įstatymų nustatytas procedūras, sulaukymas gali būti laikomas būtinu demokratinėje visuomenėje.

Teismas atkreipė dėmesį, kad šiuo atveju Konstitucinis teismas iš esmės rėmėsi vien darbo krūviu, susijusiu su kaliniams siunčiamų publikacijų stebėjimu, siekdamas nustatyti, jog atsisakymas pateikti pareiškėjams tokius leidinius atitinka neatidėliotiną socialinį poreikį. Konstitucinio teismo vertinimu, pareiškėjams išsiųsti leidiniai buvo pagrįstai sulaukyti ne dėl pavojingo jų turinio, o vien dėl to, kad jie buvo gauti paštu, pažeidžiant atitinkamas įstatymų nustatytas procedūras. Tačiau teismas pažymėjo, kad pareiškėjų atžvilgiu priimtuose Konstitucinio teismo sprendimuose pateikti argumentai šiuo klausimu buvo gana lakoniški,

o kalėjimų švietimo komitetai rėmėsi nacionalinio įstatymo norma, kuri leido tikrinti publikacijos turinį, ir šių komitetų sprendimais atitinkamos publikacijos sulaikytos būtent dėl to, jog jų turinys buvo įvertintas kaip keliantis grėsmę kalėjimo saugumui.

Taigi šiuo atveju buvo tikrinamas pareiškėjams siųstų publikacijų turinys, kuris (patikrinimas) ir turėjo būti atliktas laikantis Konstitucinio Teismo suformuotos pirmosios pozicijos, prieš imantis priemonių dėl publikacijų sulaikymo. Bet koks sprendimas nepristatyti kaliniui leidinio turėjo būti pagrįstas pateikiant įtikinamus ir pakankamai išsamius motyvus, aiškiai įvardijant nepriimtinas leidinių dalis ir atliekant analizę, įrodančią konkretų ryšį tarp cenzūruoto turinio bei pirmiau minėtų kriterijų. Šiuo atveju nepakako tik išvardyti puslapių nuorodas į ginčijamas leidinių dalis, kurios buvo laikomos probleminėmis.

Šiame kontekste Teismas pažymėjo, kad nagrinėtu atveju kalėjimų švietimo komitetai atsisakė pristatyti pareiškėjams keturis leidžiamo periodinio leidinio numerius, kurie, jų nuomone, galėjo kelti grėsmę kalėjimo saugumui, paskatindami bado streiką, kurio ėmėsi tam tikri kaliniai kituose kalėjimuose, plitimą, taip pat skatindami nelegalias organizacijas ir jų veiklą bei kurstydami smurtinius veiksmus. Teismas sutiko, kad bendrai tai gali būti laikoma priimtinais priežastimis, pateisinančiomis atsisakymą pristatyti pareiškėjams ginčijamas publikacijas. Tačiau nei švietimo komitetų sprendimai, nei vėliau nacionalinių teismų priimti sprendimai neleido konstatuoti, kad šiuo atveju nurodytos institucijos, laikydamosi pagal pirmąją Konstitucinio Teismo poziciją nustatytą, taip pat bylose dėl saviraiškos laisvės Teismo įtvirtintų kriterijų, tinkamai pasvėrė pusiausvyrą tarp pareiškėjų teisės į saviraiškos laisvę ir kitų interesų, tokių kaip tvarkos ir drausmės palaikymas kalėjimuose.

Nors kalėjimų švietimo komitetai pateikė nuorodas į periodinių leidinių puslapius, kuriuose buvo ginčijamos ištraukos, jie niekaip, net apibendrintai, nenurodė turinio, kurį laikė probleminiu, taip pat nepateikė jokių nuorodų, kad buvo atsižvelgta į pareiškėjų asmenines situacijas, siekiant įvertinti galimą šių ištraukų poveikį atitinkamiems asmenims. Vėliau priimtuose teismų sprendimuose taip pat nebuvo pateikta pakankamai motyvų, kurie galėtų kompensuoti šiuos trūkumus, o Konstitucinis Teismas individualiems pareiškėjų skundams nusprendė pritaikyti savo suformuotą antrosios krypties poziciją, taip patvirtindamas sistemingo publikacijų sulaikymo principą, kai jos siunčiamos kaliniams pažeidžiant įstatymų nustatytas procedūras. Tačiau toks požiūris nesuderinamas su Konvencijos 10 straipsniu.

Šiomis aplinkybėmis Teismas sprendė, kad nacionalinės valdžios institucijos neįvykdė reikalavimo pasverti skirtingus interesus ir joms tenkančios pareigos užkirsti kelią bet kokiam galimam administracijos piktnaudžiavimui. Atitinkamai Vyriausybė neįrodė, jog nacionalinių valdžios institucijų nurodytos priežastys buvo svarbios ir pakankamos pagrįsti ginčijamas priemones bei būtinos demokratinėje visuomenėje. Taigi, Teismas nustatė Konvencijos 10 straipsnio pažeidimą.

Išvada: nustatytas Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (5 balsai prieš 2).

41 straipsnis: pareiškėjams priteista po 1 000 Eur neturtinei žalai atlyginti.

Pateikta atskiroji nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. rugsėjo 12 d. sprendimas byloje
Eigirdas ir VJ „Demokratijos ir plėtros fondas“ prieš Lietuvą
(pareiškimų Nr. 84048/17 ir 84051/17, svarbos lygis – 2)

Dėl žurnalistų ir leidėjų etikos reikalavimų, skelbiant nuomones viešojo intereso klausimais
Dėl išankstinio pranešimo apie rengiamą publikaciją tam, kad asmuo įgytų teisę atsakyti į kritikuojančią informaciją prieš šios informacijos publikavimą

Faktinės aplinkybės

Pirmasis pareiškėjas – žurnalistas, antrojo pareiškėjo redakcinės kolegijos narys ir jo įkūrėjas. Jis taip pat yra nuolatinis žurnalo „Valstybė“ apžvalgininkas. Antrasis pareiškėjas – VJ „Demokratijos plėtros fondas“ – Vilniuje įregistruota ne pelno organizacija (viešojo įstaiga). Antrasis pareiškėjas leidžia žurnalą „Valstybė“.

2015 m. vasario mėn. žurnale „Valstybė“ buvo paskelbtas pirmojo pareiškėjo straipsnis antrašte „Įtakingiausių ir pavojingiausių Lietuvos oligarchų dešimtukas“. Vienas iš straipsnyje aprašytų asmenų – stambios įmonės savininkas ir politikas V. M., kuris vėliau tapo Kauno meru.

V. M. pateikė skundą Visuomenės informavimo etikos komisijai (toliau – Komisija). 2015 m. rugpjūčio 17 d. Komisija nustatė, kad publikacijoje pateikti kaltinimai yra nepagrįsti, nenurodyta jokių konkrečių faktų jiems pagrįsti. Todėl straipsniu buvo pažeista vidaus teisė, konkrečiai – Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso (toliau – Kodeksas) 3 straipsnis, pagal kurį žurnalistai ir viešosios informacijos rengėjai turi skelbti tiksliai, teisingas žinias bei įvairias nuomones ir neturėtų skleisti teisę ir etiką pažeidžiančių nuomonių. Komisija įpareigojo antrąjį pareiškėją paskelbti jos sprendimą žurnale „Valstybė“.

V. M. taip pat pateikė skundą žurnalistų etikos inspektoriumi (toliau – Inspektorius), o šis 2015 m. rugpjūčio 20 d. atmetė V. M. skundą kaip nepagrįstą, konstatavęs, kad straipsnis neperžengė saviraiškos laisvės ribų ir nepakenkė V. M. garbei ir reputacijai.

V. M. pateikęs apeliacinį skundą, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir konstatavo, kad nėra pagrindo panaikinti Komisijos sprendimą.

2015 m. kovo mėn. žurnale „Valstybė“ buvo paskelbtas dar vienas straipsnis antrašte „Politinėje rinkodaroje – Paksaitės ir Matijošaituko dvikova“. Paksaitė yra buvusio Respublikos Prezidento Rolando Pakso dukra, o Matijošaitukas (mažybinė „Matijošaičio“ forma) yra V. M. sūnus.

UAB „ŽLG“, kuriai priklausė žurnalas „Žmonės“, pateikė Komisijai skundą, kuriame, be kita ko, teigė, kad minėtas straipsnis buvo neetiškas. UAB „ŽLG“ taip pat skundėsi, kad prieš paskelbiant šį straipsnį jai nebuvo suteikta atsakymo teisė.

2015 m. rugpjūčio 17 d. Komisija nurodė straipsnio dalis, kuriose žurnalas „Žmonės“ buvo kaltinamas paslėpta politine reklama ir įvardijamas bulvariniu leidiniu, o jo straipsniai – rašliava. Komisija taip pat nustatė, kad UAB „ŽLG“ nebuvo suteikta galimybė atsakyti į jai išsakytą kritiką, o žurnale „Valstybė“ išspausdintame ginčijamame straipsnyje nebuvo paaiškinta, kodėl tokia galimybė nebuvo suteikta. Todėl Komisija padarė išvadą, kad buvo pažeista Kodekso 22 straipsnio 2 dalis, įpareigojanti „visada“ suteikti kritikuojamam asmeniui atsakymo teisę, t. y. galimybę pasiteisinti, paaiškinti, paneigti klaidingą informaciją. Jeigu tokia galimybė nebuvo suteikta, apie tai turi būti pranešta visuomenei. Komisija įpareigojo antrąjį pareiškėją paskelbti jos sprendimą žurnale „Valstybė“.

Nacionaliniai teismai įvertino, kad publikacijoje buvo aiškiai paminėtas UAB „ŽLG“ priklausantis žurnalas „Žmonės“ bei nagrinėti politinės reklamos klausimai, teigiant, kad žurnalas „Žmonės“ spausdino straipsnius apie rinkimuose dalyvaujančių asmenų vaikus ir taip galbūt užslėptai reklamavo rinkimuose dalyvaujančius asmenis. Teismas taip pat pažymėjo, kad ginčijamoje publikacijoje buvo nagrinėta ir vertinta žurnalo „Žmonės“ veikla, todėl antrasis pareiškėjas pagal Kodekso 22 straipsnį turėjo suteikti jam atsakymo teisę. Teisė atsakyti į kritiką numatyta Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 7 dalyje ir 15 straipsnyje.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Dėl pirmojo straipsnio Teismas pažymėjo, kad įpareigojimas paskelbti Komisijos sprendimą yra pareiškėjų teisės į saviraiškos laisvę, kurią garantuoja Konvencijos 10 straipsnio 1 dalis, apribojimas.

Teismas konstatavo, kad apribojimas buvo nustatytas įstatyme, t. y. Kodekso 3 straipsnyje. Be to, apribojimu buvo siekiama teisėto tikslo apsaugoti kitų asmenų teises – V. M. reputaciją ir visuomenės teisę gauti tikslią informaciją.

Vertindamas, ar apribojimas buvo būtinas demokratinėje visuomenėje, Teismas pažymėjo, kad pareiškėjų straipsnis susijęs su viešuoju interesu, t. y. tariama stambaus kapitalo įtaka artėjantiems savivaldybių ir Seimo rinkimams per verslo reklamą ir tariamu V. M. vaidmeniu šioje srityje. V. M. – stambaus verslo savininkas ir bendruomenės socialiniame gyvenime aktyviai dalyvavęs politikas, kuris vėliau tapo Kauno miesto meru. Todėl galima daryti išvadą, kad V. M. dėl savo pareigų buvo viešasis asmuo vietos bendruomenėje, kurioje paskelbtas nagrinėtas straipsnis, ir šiuo faktu jis pats rėmėsi Komisijai pateiktame prašyme. Todėl jis turi būti pakantesnis kritikai nei paprasti asmenys. Be to, nagrinėtoje publikacijoje minima įtaka, kurią iš reklamos gauti pinigai tariamai turi žiniasklaidai. Teismas pripažino, kad tai taip pat yra viešojo intereso klausimas.

Teismas pakartoto, kad reikia iš esmės atskirti informavimą apie asmens privatų gyvenimą ir pranešimą apie faktus, kurie gali būti naudingi diskusijoms demokratinėje visuomenėje, pavyzdžiui, susijusius su politikais,

atliekančiais savo oficialias funkcijas. Šioje byloje ginčytas straipsnis nebuvo susijęs su V. M. privataus gyvenimo aspektais. Veikiau jame buvo rašoma apie jo, kaip stambaus verslo savininko ir politiką, kuris „metė daugiausia pinigų iš visų Lietuvos verslininkų“, kad „visoje žiniasklaidoje apie [jį] <...> [sklistų] tik geros žinios“ prieš artėjančius savivaldos ir Seimo rinkimus, elgesį. Neabejotina, kad politiką elgesys ir galimos tokio elgesio pasekmės visuomenei ir tretiesiems asmenims yra viešojo intereso klausimai. Iš tiesų politikų elgesio kvestionavimas ir jų atsakomybės pareikalavimas neabejotinai prisideda prie visai Lietuvos visuomenei svarbios diskusijos. Šiuo atžvilgiu Teismas pakartojo, kad pagal Konvencijos 10 straipsnio 2 dalį politinių pareiškimų ar diskusijų viešojo intereso klausimais apribojimai beveik neleistini.

Teismas pažymėjo, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2017 m. balandžio 26 d. sprendime išnagrinėti ginčijami teiginiai („manau“, „metė daugiausia pinigų“, „rinkimuose pasinaudos ir tu, kad jo valdomas koncernas – vienas didesnių reklamdavių“, „[t]odėl beveik visoje žiniasklaidoje apie [V. M.] prieš šiuos rinkimus sklinda tik geros žinios“, „tai gali būti dar vienas ženklas, demonstruojantis, kokia šiandien reklamos pinigų įtaka žiniasklaidai“) gali būti laikomi vertinamaisiais teiginiais. Teismas taip pat pakartojo, kad tam tikromis aplinkybėmis teiginiai viešojo intereso klausimais gali būti laikomi vertinamaisiais, o ne faktiniais teiginiais, ir kad bet kuriuo atveju žurnalistikos laisvė apima ir teisę šiek tiek perdėti ar net provokuoti. Atsižvelgdamas į ginčijamų pasakymų pobūdį ir turinį, taip pat į tai, kad jie buvo vartojami vykstančioje visuomenei svarbioje diskusijoje dėl tariamo V. M. vaidmens paslėptoje politinėje reklamoje per rinkimus, Teismas manė, kad jie nebuvo tokio pobūdžio, kad peržengtų priimtinos kritikos ribas.

Teismas negalėjo konstatuoti, kad pareiškėjai, rašdami stiliumi, kuriam būdingas tam tikras perdėjimas, reiškė savo susirūpinimą viešojo intereso klausimu lengvabūdiškai ir prieš paskelbdami informaciją nepasistengė patikrinti savo teiginio teisingumo. Todėl Teismas konstatavo, kad pareiškėjams nebuvo suteikta Konvencijos 10 straipsnio apsauga ir jiems buvo taikomi kitokie standartai nei bet kuriam kitam žurnalistui, ypač atsižvelgiant į tai, kad jie rašė viešojo intereso klausimais.

Teismo manymu, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, nagrinėdamas Komisijos sprendimo pagrįstumo klausimą, tinkamai neužtikrino pusiausvyros tarp, viena vertus, poreikio apsaugoti V. M. reputaciją ir visuomenės intereso gauti informaciją ir, kita vertus, Konvencijos standarto, pagal kurį diskusijų viešojo intereso klausimais apribojimams pateisinti reikia itin svarių priežasčių. Todėl negalima manyti, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimu buvo įvykdyta teismų pareiga pateikti „svarbias ir pakankamas“ priežastis nagrinėtam apribojimui pateisinti. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis žurnale paskelbto pirmojo straipsnio atžvilgiu.

Dėl antrojo straipsnio Teismas nurodė, kad Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas, kuriuo buvo paliktas galioti Komisijos sprendimas, apribojo antrojo pareiškėjo įgaliojimus priimti redakcinius sprendimus dėl to, ar žurnale „Valstybė“ spausdinti asmenų straipsnius. Taip buvo apribota antrojo pareiškėjo saviraiškos laisvė. Teismas manė, kad apribojimas buvo nustatytas įstatyme, t. y. Kodekso 22 straipsnio 2 dalyje. Be to, apribojimu buvo siekiama teisėto tikslo – apsaugoti kitų asmenų teises, būtent žurnalo „Žmonės“ reputaciją.

Dėl to, ar apribojimas buvo būtinas demokratinėje visuomenėje, Teismas pažymėjo, kad kaip ir pirmojo straipsnio atveju, Komisija pareiškėjams skyrė sankcijas už tai, kad jie paskelbė teiginius, kuriuos Komisija įvertino kaip kritiškus, – šį kartą kito žurnalo „Žmonės“ atžvilgiu. Vertindamas antrajame straipsnyje pavartotą kalbą, Teismas konstatavo, kad tokie apibūdinimai kaip „bulvarinis“ ir „rašliava“, skirti žurnalui „Žmonės“, gali būti pagrįstai vertinami ne tik kaip kritiški, bet ir kaip žeminantys. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas priėjo tokią pačią išvadą, ir Teismas nematė pagrindo nesutikti su jo išvadomis. Šiame kontekste Teismas taip pat rėmėsi žiniasklaidos savitvarkos institucijos – Visuomenės informavimo etikos asociacijos – išvadomis, kuriose išreiškiamas susirūpinimas dėl nepagarbių ir menkinančių formuluočių, vartojamų straipsnyje kitų žiniasklaidos priemonių darbo atžvilgiu. Vis dėlto publikacijoje paskelbti teiginiai buvo susiję su visuomenei svarbiais klausimais, t. y. tariama paslėpta politinė reklama. Tokiomis aplinkybėmis Teismas laikėsi nuomonės, kad pareiškėjų teiginiai ir ypač vartojami pasakymai, nors galbūt ir pernelyg stiprūs, galėjo būti vertinami kaip polemniai, pavartoti šiek tiek perdėdant. Teismas taip pat nusprendė, kad asmenims, dalyvaujantiems viešojoje diskusijoje visuomenei rūpimu klausimu, leidžiama šiek tiek perdėti ar net provokuoti, arba, kitaip tariant, daryti gana drąsius pareiškimus.

Tokiomis aplinkybėmis, atsižvelgdamas į V. M., kaip politiką ir tautos išrinkto atstovo, statusą, bendrą pareiškėjų įžvalgų pobūdį, visą publikacijos kontekstą, t. y. tai, kad asmens ar visos jo šeimos matomumas didina jų žinomumą, o informacija apie šeimos narius, pavyzdžiui, apie jų pomėgius, laisvalaikį ar asmenines

savybes, gali būti priskirta politinei reklamai, taip pat tai, kad egzistuoja bent jau tam tikros faktinės aplinkybės, kuriomis šie teiginiai ir kaltinimai gali būti bendrai pagrįsti, Teismas manė, kad pareiškėjų pastabos nebuvo žalingas ir nepagrįstas asmeninis išpuolis prieš D. M. (V. M. sūnų) arba žurnalą „Žmonės“.

Atsižvelgęs į nacionalinių teismų išvadas, kad pagal nacionalinę teisę teisė atsakyti į kritikuojančią informaciją kyla prieš šios informacijos publikavimą, Teismas pažymėjo, kad Konvencijos 8 straipsnis nenustato tokio privalomo išankstinio pranešimo reikalavimo. Teismas taip pat pastebėjo, kad šiuo atžvilgiu yra neatitiktis tarp Lietuvos teisės ir Europos Tarybos Rekomendacijos (2004) 16, ir ši neatitiktis, Teismo nuomone, sunkiai suderinama su Konvencijos 10 straipsnio reikalavimais, bent jau šio konkretaus atvejo aplinkybėmis.

Teismas negalėjo pripažinti, kad skundžiami apribojimai atitiko primygtinį socialinį poreikį, kad jie buvo proporcingi siekiamam teisėtam tikslui ir kad nacionalinių institucijų nurodytos priežastys jiems pateisinti buvo tinkamos ir pakankamos. Todėl buvo pažeistas Konvencijos 10 straipsnis žurnale paskelbto antrojo straipsnio atžvilgiu.

Išvada: pažeistas Konvencijos 10 straipsnis.

Teismas priteisė abiem pareiškėjams po 3 000 Eur neturtinės žalos atlyginimo, pirmajam pareiškėjui – 220 Eur turtinės žalos atlyginimo, antrajam pareiškėjui – 2 121 Eur turtinės žalos atlyginimo.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. spalio 31 d. sprendimas byloje

Bild Gmbh & Co. KG prieš Vokietiją

(pareiškimo Nr. 9602/18, svarbos lygis – 2)

Dėl vaizdo medžiagos, kurioje matyti policijos pareigūno veidas jam atliekant pareigas, paskelbimo

Pareiškėjui „Bild GmbH“ priklauso ir jis valdo naujienų svetainę bild.de bei leidžia didelio tiražo laikraščius Bild ir Bild am Sonntag. Pagal bylos aplinkybes, 2013 m. liepos 10 d. bild.de buvo paskelbtas straipsnis apie tai, kad tų pačių metų birželio mėn. į Bremeno naktinį klubą buvo iškviesta policija dėl pranešimų apie agresyvų kliento D. elgesį su darbuotojais. Straipsnis buvo pavadintas „Čia policija sumušė [D.] (28 m.)“. Prie straipsnio buvo pridėtas vaizdo įrašas, kuriame matyti, kaip keli policijos pareigūnai pargriovė D. ant žemės, o vienas iš pareigūnų (ne pareiškėjas) spardė jį kojomis ir mušė lazda, kai šis gulėjo ant grindų.

Po to tinklalapis paskelbė antrą straipsnį „Kaip vyko muštynių naktis“, kuriame buvo pateikta dar viena filmuota medžiaga, kurioje matyti agresyvūs D. veiksmai prieš atvykstant pareigūnams. Filmuotoje medžiagoje aiškiai matėsi vieno iš pareigūnų, P., veidas; nebuvo jokių užuominų, kad jis naudojo pernelyg didelę jėgą.

2013 m. liepos 18 d. P. paprašė, kad „Bild“ išimtų vaizdo įrašą, kol jame nebus užtušuotas jo veidas. Jiems atsisakius, pareigūnas P. kreipėsi į teismą. Oldenburgo apygardos teismas nurodė pašalinti vaizdo įrašą tol, kol pareigūno P. veidas bus užtušuotas. Teismas pabrėžė, kad svarbu diskutuoti apie valstybės jėgos panaudojimo monopolį, tačiau taip pat atsižvelgė į pareigūno P. teises, spręsdamas jo naudai. Jis taip pat atkreipė dėmesį į tai, kad kartu su pirmuoju straipsniu nebuvo parodyta filmuota medžiaga, kurioje užfiksuoti D. veiksmai. Oldenburgo apeliacinis teismas paliko galioti šį sprendimą, nurodydamas, kad neredaguoto vaizdo kamerų įrašo paskelbimas be pareigūno P. sutikimo pažeistų jo teises. 2017 m. rugpjūčio mėn. Federalinis Konstitucinis teismas atsisakė priimti pareiškėjo („Bild“) konstitucinį skundą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Šioje byloje Teismas subalansavo teisę į saviraiškos laisvę ir asmens teisę į pagarbą privačiam gyvenimui, nagrinėdamas klausimą pagal nusistovėjusius kriterijus.

Teismas sutiko su apygardos teismu, kad visuomenės domėjimasis policijos, kaip institucijos, veiksmais yra teisėtas. Tačiau buvo svarbu pripažinti, kad tam tikromis aplinkybėmis policijos pareigūno atvaizdo paskelbimas gali turėti neigiamų pasekmių jo privačiam gyvenimui, į kurias nacionalinės valdžios institucijos turėtų atsižvelgti. Dėl vaizdo įrašo pateikimo būdo Teismas nusprendė, kad vien tai, jog policijos jėgos panaudojimas nebuvo pavaizduotas neigiamai, nereiškia, kad jo pateikimui žiniasklaidoje nebeturėtų būti taikoma jokia apsauga. Tačiau Teismas pažymėjo, kad draudimas buvo taikomas ne tik jau paskelbtai filmuotai

medžiagai, bet ir visiems būsimiems vaizdo įrašams. Tai turėjo turėti atgrasomąjį poveikį, į kurį Vokietijos teismai turėjo atsižvelgti savo motyvuose, tačiau to nepadarė.

Apskritai Teismas sutiko su nustatyta konkuruojančių teisių pusiausvyra pirmojo paskelbto vaizdo įrašo atžvilgiu, tačiau nusprendė, kad ši pusiausvyra buvo nepakankama antrojo vaizdo įrašo ir bet kokio tolesnio filmuotos medžiagos naudojimo atžvilgiu. Konkrečiai, neįvertinę indėlio į viešą diskusiją, teismai bendrais motyvais konstatavo, kad neutralus policijos intervencijos nušvietimas, nors jame policijos pareigūnas galbūt ir nėra vaizduojamas neigiamai, negali būti laikomas vaizduojančiu bendrą šiuolaikinės visuomenės klausimą, todėl būtų neteisėtas.

Dėl to ateityje gali būti nepriimtina draudžiama skelbti neredaguotus policijos pareigūnų, atliekančių savo pareigas, vaizdus be jų sutikimo. Todėl draudimas nebuvo būtinas demokratinėje visuomenėje ir pažeidė Konvencijos 10 straipsnį.

Išvada: Konvencijos 10 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

SUSIRINKIMŲ IR ASOCIACIJOS LAISVĖ (11 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžiosios kolegijos 2023 m. gruodžio 14 d. sprendimas byloje

Humpert ir kt. prieš Vokietiją

(pareiškimo Nr. 59433/18, 59477/18, 59481/18 ir 59494/18, svarbos lygis – Svarbiausios bylos)

Dėl mokytojų, turinčių karjeros valstybės tarnautojo statusą, teisės streikuoti ribojimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjams – valstybės tarnautojo statusą turintiems mokytojams – buvo skirtos tarnybinės nuobaudos už tai, kad jie savo darbo valandomis dalyvavo profesinės sąjungos, kurios nariais jie buvo, organizuotuose streikuose. Tarnybinės nuobaudos buvo grindžiamos tuo, jog pareiškėjai pažeidė valstybės tarnautojams nustatytą draudimą streikuoti. Pareiškėjų teigimu, tokiomis tarnybinėmis nuobaudomis buvo pažeista susirinkimų ir asociacijos laisvė.

Prašydami panaikinti jiems skirtas tarnybines nuobaudas, pareiškėjai kreipėsi į nacionalinius teismus, tačiau jų skundai buvo atmesti, konstatavus, kad pareiškėjai pažeidė savo tarnybines pareigas, o draudimas streikuoti valstybės tarnautojams yra Vokietijos konstitucinių principų esmė. Pareiškėjų konstituciniai skundai taip pat buvo atmesti.

EŽTT pateiktoje peticijoje pareiškėjai skundėsi, kad dėl jų teisinio statuso jiems paskirtomis tarnybinėmis nuobaudomis buvo pažeista Konvencijos 11 straipsnyje įtvirtinta susirinkimų ir asociacijos laisvė. Šios teisės ribojimas nebuvo įtvirtintas įstatyme, jis buvo neproporcingas. Absoliutus teisės streikuoti draudimas visiems valstybės tarnautojams reiškia ir teisės į kolektyvines derybas, kuri yra esminė asociacijų laisvės dalis, paneigimą. Nesant veiksmingos galimybės dalyvauti profesinių sąjungų kolektyvinėje akcijoje, netenka prasmės pati teisė jungtis į profesines sąjungas, kurios savo tikslus įgyvendina per savo narių kolektyvinę veiklą. Peticijoje atkreiptas dėmesys į tai, kad Konvencijos 11 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta susirinkimų ir asociacijos laisvės ribojimo galimybė turi būti aiškinama siaurai bei siejama su reikalavimu vykdyti viešosios valdžios įgaliojimus. Būdami mokytojais, pareiškėjai tokių įgaliojimų neturėjo ir nevykdė. Be to, mokytojams, kurie buvo pagal darbo sutartį dirbantys valstybės tarnautojai ir kurie dalyvavo toje pačioje demonstracijoje darbo valandomis, nebuvo taikomos jokios drausminės priemonės.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Remdamasis ankstesnėje savo jurisprudencijoje dėl teisės jungtis į profesines sąjungas bei streikuoti suformuotais išaiškinimais, EŽTT priminė, jog teisė streikuoti nėra absoliuti, jai gali būti taikomos tam tikros sąlygos ir apribojimai, o draudimas streikuoti gali būti suderinamas su profesinių sąjungų laisve. Vertinant, ar poveikis, kurį draudimas streikuoti valstybės tarnautojams turėjo pareiškėjams aptariamoje byloje, buvo proporcingas ir ar dėl šio draudimo nebuvo paneigta jų profesinių sąjungų laisvė, priklauso nuo konteksto ir

visų bylos aplinkybių, todėl turi būti atsižvelgiama į šiuos bylos aspektus: i) teisės streikuoti apribojimo pobūdį ir mastą; ii) priemonės, kurių buvo imtasi, kad valstybės tarnautojų profesinės sąjungos ir patys valstybės tarnautojai galėtų ginti profesinius interesus; iii) tikslą (-us), kurio (-ių) siekiama draudimu valstybės tarnautojams streikuoti; iv) kitas teises, kurias apima valstybės tarnautojo statusas; v) galimybę dirbti valstybinės mokyklos mokytoju pagal darbo sutartį su teise streikuoti; vi) ginčijamų drausminių priemonių griežtumą.

EŽTT pažymėjo, jog valstybės tarnautojų, įskaitant tokį statusą turinčius mokytojus, teisės streikuoti apribojimas yra griežto pobūdžio priemonė. Vis dėlto, nors teisė streikuoti yra svarbus profesinių sąjungų laisvės elementas, ji nereiškia teisės turėti viršenybę, o streikas nėra vienintelė priemonė, kuria profesinės sąjungos ir jų nariai gali ginti atitinkamus profesinius interesus. Konvencijos valstybės narės iš esmės gali laisvai nuspręsti, kokių priemonių jos nori imtis, kad užtikrintų Konvencijos 11 straipsnio laikymąsi, jei tik užtikrina, kad dėl nustatytų apribojimų profesinių sąjungų laisvė netaps beprasmė. Šiuo aspektu EŽTT pabrėžė, kad aptariamu atveju Vokietijoje buvo įdiegtos įvairios institucinės apsaugos priemonės tam, kad valstybės tarnautojai ir jų profesinės sąjungos galėtų ginti profesinius interesus – valstybės tarnautojų profesinės sąjungos turi būti informuojamos apie visus teisės aktų, skirtų valstybės tarnautojams, projektus, joms turi būti leista per pagrįstą laiką pateikti pastabas prieš pateikiant projektą Parlamentui, atitinkamai pateikiant motyvus, jei į šias pastabas neatsižvelgiama, t. y. profesinėms sąjungoms įstatymais suteikta teisė dalyvauti rengiant teisės aktus, skirtus valstybės tarnautojams; valstybės tarnautojams taip pat suteikta individuali konstitucinė teisė gauti „tinkamą materialinį aprūpinimą“ (angl. *adequate maintenance*), kurią jie gali ginti teisme. Visos šios priemonės leidžia valstybės tarnautojų profesinėms sąjungoms ir patiems valstybės tarnautojams veiksmingai ginti atitinkamus profesinius interesus. Aukštas Vokietijos valstybės tarnautojų susivienijimo į profesines sąjungas lygis rodo, kad profesinių sąjungų teisės, kurios užtikrinamos valstybės tarnautojams, yra veiksmingos praktikoje. Šiame kontekste EŽTT taip pat pažymėjo, kad prieš teisės streikuoti suteikimą valstybės tarnautojams pasisakė pati Valstybės tarnautojų asociacija ir kolektyvinių derybų sąjunga – didžiausia valstybės tarnautojų profesinė sąjunga, atstovaujanti apie 50 proc. visų valstybės tarnautojų, patvirtindama, jog iš jų statuso kildinamos konstitucinės teisės valstybės tarnautojams ir taip garantuoja viską, ką jie galėtų pasiekti streikuodami.

EŽTT vertinimu, skirtingai nei kitose bylose (pvz., *Enerji Yapı-Yol Sen prieš Turkiją* (pareiškimo Nr. 68959/01) aptariamos bylos atveju ginčijamas draudimas valstybės tarnautojams streikuoti buvo bendra iš anksto numanoma priemonė, kuria užtikrinta tinkama skirtingų konkuruojančių konstitucinių interesų pusiausvyra. Nors nei Vokietijos Federacinės Respublikos Konstitucijoje (toliau – Konstitucija), nei statutinėje teisėje nebuvo nustatytas aiškus draudimas valstybės tarnautojams, tokiems kaip pareiškėjai, rengti streikus, Konstitucijos 33 straipsnio 5 dalį Vokietijos Federalinis Konstitucinis Teismas dešimtmečius nuosekliai aiškino kaip įtvirtinančią tokį draudimą visiems valstybės tarnautojams, o Vokietijos Federalinis administracinis teismas nuosekliai laikėsi pozicijos, kad valstybės tarnautojų streikai pažeidžia tradicinius karjeros valstybės tarnybos principus pagal Konstitucijos 33 straipsnio 5 dalį. Aptariamu atveju drausminės priemonės pareiškėjams nebuvo griežtos, be to, pareiškėjai nebūtų buvę nubausti už dalyvavimą demonstracijoje ne darbo metu. Šiomis priemonėmis visų pirma buvo siekiama svarbaus tikslo užtikrinti Konvencijoje įtvirtintų teisių apsaugą per veiksmingą viešąjį administravimą (šiuo konkrečiu atveju – Konstitucijoje įtvirtintos kitų asmenų teisės į mokslą), pabrėžiant, jog švietimas yra itin svarbus ugdant demokratinę kultūrą, o kokybiškas švietimas yra esminė demokratine santvarka pagrįstų institucijų bei visuomenių tinkamo funkcionavimo sąlyga. Aptariamos bylos atveju nacionaliniai teismai pateikė tinkamus ir pakankamus motyvus pareiškėjams pritaikytų tarnybinių nuobaudų teisėtumui pagrįsti, įvertindami konkuruojančius interesus ir užtikrindami jų balansą, kuriuo buvo siekiama taikyti EŽTT praktiką viso nacionalinio proceso metu.

EŽTT svarbiomis laikė aplinkybes, kad Vokietijos vidaus teisės aktai valstybės tarnautojams suteikia nemažai teisių, pagrįstų jų statusu, įskaitant teisę dirbti visą gyvenimą ir teisę gauti „tinkamą materialinį aprūpinimą“ visą gyvenimą, be kita ko, išėjus į pensiją ir ligos atveju; taip pat kad valstybės tarnautojo statusas lemia didesnį grynąjį darbo užmokestį nei panašaus viešojo sektoriaus valstybės tarnautojų, dirbančių pagal darbo sutartis, geresnes sveikatos priežiūros sąlygas ir geresnę pensijų sistemą. Vokietijoje valstybės tarnautojo statusas keliais aspektais yra palankesnis už sutartinių valstybės tarnautojų statusą tiek teisiniu požiūriu, tiek dėl iš to kylančių materialinių sąlygų. Be to, valstybinių mokyklų mokytojų įdarbinimo sąlygos Vokietijoje, kalbant apie darbo užmokestį ir mokymo valandas, yra palankesnės nei daugumoje kitų Konvencijos valstybių narių. EŽTT taip pat atkreipė dėmesį, kad Vokietijoje nėra visuotinio draudimo streikuoti

valstybės tarnyboje, nes sutartininkai, sudarantys apie 62 proc. visų valstybės sektoriuje dirbančių darbuotojų, turi teisę streikuoti. Valstybinių mokyklų mokytojai žemėse, kuriose dirba arba dirbo pareiškėjai, galėjo būti įdarbinti tiek valstybės tarnautojo, tiek sutartininko statusu. Pareiškėjai žinojo apie šį valstybinių mokyklų mokytojų darbo statuso dvilypumą.

Šiomis aplinkybėmis EŽTT konstatavo, jog materialinės mokytojų, turinčių valstybės tarnautojo statusą, įdarbinimo sąlygos Vokietijoje patvirtino ginčijamų priemonių proporcingumą siekiamiems svarbiems teisėtiems tikslams, o pareiškėjams taikytos priemonės neviršijo valstybei atsakovei suteiktos vertinimo laisvės, todėl Konvencijos 11 straipsnis nebuvo pažeistas.

Išvada: Konvencijos 11 straipsnio pažeidimas nenustatytas (16 balsų prieš 1).

Pateiktos dvi atskirosios nuomonės.

[Prieiga internete](#)

NUOSAVYBĖS APSAUGA (Protokolo Nr. 1 1 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo Didžiosios kolegijos 2023 m. liepos 12 d. sprendimas byloje

G.I.E.M. S.r.l. ir kiti prieš Italiją

(pareiškimų Nr. 1828/06 ir kt., svarbos lygis – Svarbiausios bylos)

Dėl žalos, padarytos taikant automatinį neteisėtai užstatytos žemės konfiskavimą, neatsižvelgiant į baudžiamosios atsakomybės (ne)taikymą, atlyginimo apskaičiavimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai keturios bendrovės ir fizinis asmuo F. Gironda, kuris yra vienos iš minėtų bendrovių direktorius, skundėsi dėl automatinio turto konfiskavimo priemonės taikymo pagal Italijos teisę, kai nustatomas neteisėtas teritorijos plėtojimas (užstatymas), nepaisant pareiškėjams netaikytos baudžiamosios atsakomybės – nei bendrovės, nei jų direktoriai niekada nebuvo patraukti baudžiamojon atsakomybėn arba baudžiamojon atsakomybėn buvo patraukti tik direktoriai, o F. Gironda atveju buvo suėjęs patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties terminas.

Teismas 2018 m. birželio 28 d. sprendime dėl ginčo esmės konstatavo: Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimą kiekvieno iš pareiškėjų atžvilgiu; Konvencijos 7 straipsnio (nėra bausmės be įstatymo) pažeidimą bendrovių pareiškėjų atžvilgiu; kad F. Gironda atžvilgiu nebuvo pažeistas Konvencijos 7 straipsnis, tačiau pažeista Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis (nekaltumo prezumpcija).

Dėl Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio Teismas pažymėjo, kad automatinis konfiskavimo priemonės taikymas neteisėto teritorijos vystymo atveju yra neproporcingas. Šis automatiškumas neleido nacionaliniams teismams įvertinti, kurios priemonės geriausiai atitiktų konkrečias bylos aplinkybes, kitaip tariant, nustatyti teisėto tikslo ir dėl konfiskavimo paveiktų asmenų teisių pusiausvyrą.

Dėl Konvencijos 7 straipsnio pažeidimo Teismas padarė išvadą, kad, atsižvelgiant į įmonių juridinio asmens statuso diskretiškumą, palyginti su jų direktoriais ir akcininkais, teisėtumo principas reiškia, jog bendrovės negalėjo būti baudžiamos už veikas, užtraukiančias kitų (fizinių asmenų) baudžiamąją atsakomybę. Todėl konfiskavimo taikymas juridiniams asmenims, nebuvusiems baudžiamąjo proceso šalimis, buvo nesuderinamas su Konvencijos 7 straipsniu. Tačiau Teismas nustatė, kad J. Gironda atžvilgiu Konvencijos 7 straipsnis nebuvo pažeistas.

Galiausiai Teismas nustatė, kad J. Gironda atžvilgiu buvo pažeista Konvencijos 6 straipsnio 2 dalis, nes tai, kad jis iš esmės buvo pripažintas kaltu kasacinio teismo, nors ir suėjo patraukimo baudžiamojon atsakomybėn senaties terminas, buvo jo nekaltumo prezumpcijos pažeidimas.

Pagal Konvencijos 41 straipsnį (teisingas atlyginimas) pareiškėjai prašė priteisti jiems turtinę ir neturtinę žalą bei atlyginti proceso metu patirtas išlaidas. Kadangi šis klausimas nebuvo parengtas sprendimui priimti, Teismas jį atidėjo ir paragino Vyriausybę bei pareiškėjus pateikti pastabas ir informuoti apie bet kokią susitarimą, kurį jie gali pasiekti. Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad aptariamas turtas buvo grąžintas visiems pareiškėjams.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Kadangi žemė ir pastatai jau buvo grąžinti pareiškėjams, Teismas jų reikalavimus dėl žalos nagrinėjo tik tiek, kiek jie buvo susiję su negalėjimu naudotis žeme, pastatų būklės pablogėjimu ir turto nuvertėjimu iki jo grąžinimo. Pareiškėjai iš esmės turėjo pateikti įrodymus apie padarytos žalos buvimą ir dydį bei įrodyti priežastinį ryšį su nustatytais pažeidimais.

Kalbant apie turtinę žalą, atsiradusią konfiskavus nekilnojamąjį turtą pažeidžiant Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnį, Teismas pažymėjo, jog nustatant padarytos žalos dydį reikšmingi keletas veiksnių, visų pirma: žemės ir (arba) pastatų vertė iki jų konfiskavimo; ar žemė tuo metu galėjo būti užstatyta; pagal atitinkamus teisės aktus ir žemėnaudos planus tai žemei nustatytas naudojimo būdas; laikotarpis, kurį nebuvo galimybės naudotis turtu; dėl konfiskavimo atsiradęs nuvertėjimas, prirėkęs išskaičiuojant neteisėtų pastatų nugriovimo išlaidas.

Teismas nurodė, kad nagrinėtu atveju esama tam tikrų panašumų tarp šios bylos ir bylos *Sud Fondi S.r.l. ir kiti prieš Italiją* (pareiškimo Nr. 75909/01), kurioje kompensacija už negalėjimą naudotis žeme buvo pagrįsta tikėtina žemės verte skundžiamos situacijos pradžioje, laikant, jog dėl to atsiradusi žala gali būti kompensuota sumokėjus sumą, atitinkančią per tą laikotarpį nuo žemės vertės skaičiuojamas įstatymo nustatytas palūkanas. Tačiau Teismas pabrėžė, kad šiose bylose reikšmingai skiriasi pažeidimų pobūdis – byloje *Sud Fondi S.r.l. ir kiti prieš Italiją* Konvencijos 7 straipsnio ir Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pažeidimai buvo nustatyti dėl to, jog nebuvo teisinio pagrindo taikyti konfiskavimą, todėl jis buvo savavališkas, o pareiškėjų atveju pažeidimai iš esmės buvo procedūriniai, kylantys vien dėl to, kad bendrovės nebuvo atitinkamų baudžiamųjų bylų šalys, todėl į šiuos bylų skirtumus reikia atsižvelgti.

Siekdamas įvertinti negalėjimo pareiškėjams naudotis žeme trukmę, Teismas atsižvelgė į šios žemės konfiskavimo momentą, kaip atskaitos tašką, o neskaiciavo šio termino nuo bet kokio ankstesnio turto arešto, kuris galėjo būti taikomas, kadangi sprendime dėl ginčo esmės tik konfiskavimo priemonės lėmė pažeidimų konstatavimą. Be to, Teismas pažymėjo, kad kiekvienu atskiru atveju būtina įvertinti, ar atitinkama žemė gali būti užstatyta, nes tai turi didelę įtaką žemės verte. Kadangi bendrovės G.I.E.M. S.r.l. atveju nebuvo įrodyta galimybė statyti ginčo žemėje, Teismas šiai bendrovei priteisė 35 000 Eur turtinę žalą. Bendrovės Falgest S.r.l. ir pareiškėjo F. Gironda atveju, remiantis statybų metu galiojusiomis nuostatomis, sklype buvo leista statyti labai ribotai, o pareiškėjai neįrodė, kad būtų galėję parduoti savo žemę, nepaisydami joje esančių statinių, kurių pobūdis neatitiko nurodyto atitinkamuose statybos leidimuose, ir į šį faktą reikėjo atsižvelgti vertinant bet kokią žalą. Pastariesiems pareiškėjams Teismas solidariai priteisė 700 000 Eur turtinę žalą. Dėl bendrovės R.I.T.A. Sarda S.r.l. nacionaliniai teismai nustatė, kad šios bendrovės žemėje neleidžiama statyti, o pastatai buvo pastatyti remiantis leidimais, išduotais savivaldybių ir regioninių valdžios institucijų, kurios, kaip nustatė baudžiamieji teismai, veikė pažeisdamos įstatymuose nustatytus draudimus. Atsižvelgęs į tai, Teismas šiai bendrovei priteisė 35 000 Eur turtinę žalą.

Nors bendrovė Falgest S.r.l. ir pareiškėjas F. Gironda prašė atlyginti žalą, atsiradusią dėl pastatų būklės pablogėjimo juos palikus apleistus, Teismas pažymėjo, kad šie pastatai buvo pastatyti pažeidžiant administracinius įgaliojimus, todėl už tai kompensacija neturi būti mokama.

Dėl tariamo žemės sklypų nuvertėjimo, atsiradusio dėl žemės paskirties pakeitimo iki sklypų grąžinimo pareiškėjams ir dėl baudžiamųjų teismų sprendimų, kuriais administraciniai aktai dėl išduotų statybos leidimų pripažinti neteisėtais, Teismas pažymėjo, kad šis klausimas nebuvo iškeltas priimant sprendimą iš esmės, todėl tai nesusiję su Teismo nustatytais pažeidimais. Taigi, nesant priežastinio ryšio su taikyta turto konfiskavimo priemone, apskaičiuojant pareiškėjams mokėtiną kompensaciją negalėjo būti atsižvelgta į sklypų vertės praradimą, atsiradusį dėl žemės paskirties pakeitimo ir jos, kaip statybai skirtos žemės, statuso praradimo. Tas pats pasakytina ir apie turto vertės praradimą, atsiradusį dėl baudžiamųjų teismų sprendimų, kuriais administraciniai aktai pripažinti neteisėtais. Be to, Teismas pažymėjo, kad bet kuriuo atveju bylos vis dar buvo nagrinėjamos nacionaliniuose teismuose.

Teismas neatmetė galimybės, kad gali būti priteista kompensacija ir už juridinio asmens patirtą neturtinę žalą, tai priklauso nuo kiekvieno individualaus atvejo aplinkybių. Teismo vertinimu, šiuo atveju nagrinėta situacija atitinkamoms bendrovėms, jų vadovams ir akcininkams turėjo sukelti reikšmingų nepatogumų kasdieniniuose bendrovių reikaluose. Todėl tai buvo pakankamas pagrindas Teismui priteisti bendrovėms G.I.E.M. S.r.l. ir Falgest S.r.l. bei J. Girondai po 10 000 Eur neturtinei žalai atlyginti (bendrovė R.I.T.A. Sarda S.r.l. reikalavimo dėl neturtinės žalos nebuvo pareiškusi).

Teismas vienos iš bendrovių pareiškimą išbraukė iš sąrašo, kadangi ji nustojo egzistuoti, o jos teises ir pareigas tariamai perėmęs asmuo nepranešė apie pageidavimą palaikyti šios bendrovės pareiškimą.

41 straipsnis: dviem bendrovėms priteista po 35 000 Eur turtinės žalos atlyginimas ir vienai bendrovei solidariai su fiziniu asmeniu priteistas 700 000 Eur turtinės žalos atlyginimas, taip pat dviem bendrovėms ir fiziniam asmeniui (atitinkamus reikalavimus pareiškusiems pareiškėjams) priteista po 10 000 Eur neturtinei žalai atlyginti (vienbalsiai).

Pateikta atskiroji (pritariančioji) nuomonė.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. spalio 5 d. sprendimas byloje
Andrzej Ruciński prieš Lenkiją
(pareiškimo Nr. 22716/12, svarbos lygis – 2)

Dėl nacionalinio teismo atsisakymo atlyginti mokesčio mokėtojo patirtą žalą, atsiradusią mokesčių institucijai areštuojant turtą, siekiant užtikrinti mokesčių prievolių įvykdymą, nustačius, jog nacionalinių teismų praktika dėl šių mokesčių prievolių buvo išsiskyrusi

Faktinės aplinkybės

Nustatyta, kad pareiškėjas vykdė komercinę veiklą, susijusią su prekyba tabako gaminiais. 2003 m. vykdant pareiškėjo mokesčių patikrinimą, Lenkijos mokesčių administratorius areštavo šioje veikloje naudotą turtą – transporto priemones, banko sąskaitas ir nekilnojamąjį turtą – siekiant užtikrinti būsimas mokesčines prievoles (areštuoto turto vertė buvo mažesnė nei preliminariai apskaičiuotos mokesčines prievolės). Skundai dėl šių mokesčių administratoriaus taikytų priemonių buvo atmesti.

Tais pačiais metais mokesčių administratorius priėmė sprendimus, kuriais apskaičiavo ir nurodė pareiškėjui sumokėti papildomą akcizą, taip pat toliau buvo taikomas minėtas turto areštas. Šie sprendimai buvo apskųsti teismui, tačiau 2006 m. visi sprendimai paties mokesčių administratoriaus buvo panaikinti, pripažinus, jog pareiškėjui pagal nacionalinius mokesčių teisės aktus nebuvo kilusi pareiga mokėti papildomas akcizo sumas. Dėl šios priežasties nacionalinis teismas bylą nutraukė.

2009 m. pareiškėjas kreipėsi į nacionalinį teismą su reikalavimu iš valstybės jo naudai priteisti 790 839 zlotus (187 191 Eur) turtinei žalai, kurią jo verslas patyrė 2003–2006 m. dėl neteisėtų valstybės veiksmų, atlyginti. Šią žalą, kuri atitiko 2003–2006 m. negautą pelną, pareiškėjas siejo su aplinkybe, jog šiuo laikotarpiu dėl taikyto banko sąskaitų ir kito turto arešto jis negalėjo vykdyti veiklos.

Pirmosios instancijos teismas iš dalies tenkino pareiškėjo reikalavimą ir priteisė jam iš valstybės 759 999 zlotus (183 132 Eur), konstatavęs, kad pareiškėjas patyrė žalą, nes nebegalėjo toliau vykdyti komercinės veiklos dėl įpareigojimo sumokėti mokesčių, kurių jis neprivalėjo mokėti, ir, antra, dėl banko sąskaitos ir transporto priemonių arešto.

Tačiau valstybės apeliacinį skundą dėl tokio sprendimo nagrinėjęs apeliacinės instancijos teismas pripažino, kad ginčo atveju nebuvo nacionalinėse nuostatose numatytų valstybės civilinės atsakomybės elementų. Kaip pažymėjo šis teismas, nacionalinė teismų praktika dėl apmokestinimo akcizu tokiu, kaip nagrinėtas, atveju buvo išsiskyrusi, o su šiuo apmokestinimu susiję klausimai dėl mokesčių teisės aktų nuostatų aiškinimo bei taikymo – sudėtingi. Todėl, kaip vertino apeliacinės instancijos teismas, mokesčių administratorius pagrįstai galėjo remtis vienu iš teismų praktikoje pateiktų aiškinimų.

Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsniu, Teismui pateiktame pareiškime nurodė, jog jo verslas patyrė didelių nuostolių dėl mokesčių administratoriaus sprendimų, kurie buvo pripažinti neteisėtais dar prieš jam pateikiant 2009 m. skundą, tačiau žala nebuvo atlyginta. Jo teigimu, nacionalinis teismas, atmesdamas pareiškėjo reikalavimą dėl turtinės žalos atlyginimo, taikė įstatymą taip, kad valstybės išdas būtų neproporcingai apsaugotas nuo privačių asmenų pareiškėtų reikalavimų. Dėl to galiojančios nuostatos, garantuojančios teisę į žalą, padarytos dėl valstybės neteisėtų veiksmų, atlyginimą, jo atveju tapo neveiksmingos ir iliuzinės.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Vertindamas ginčo atvejį Teismas pirmiausia priminė, kad Protokolo Nr. 1 1 straipsnis taikomas tik turimam asmens turtui ir nenumato teisės įsigyti nuosavybės – šios Konvencijos nuostatos taikymo tikslais būsimos pajamos negali būti laikomos „turtu“, nebent jos jau buvo uždirbtos arba neabejotinai asmeniui mokėtinos. Tačiau Teismas taip pat pažymėjo, kad pareiškėjo teisėtam verslui ir nuosavybės teisėms neabejotinai turėjo įtakos apribojimai, nustatyti mokesčių administratoriaus sprendimais dėl pareiškėjo verslui priklausančio turto ir jo paties privataus turto naudojimo – areštas, kuriuo laikinai apribotas disponavimas pareiškėjo turtu, susijusiu su jo teisėta veikla, neišvengiamai paveikė verslo gebėjimą normaliai veikti (pareiškėjo verslas taip pat patyrė žalą jo ekonominei vertei, prestižui ir klientų ratui, kurie buvo laisvai įgyti per jo verslo veiklos metus). Atitinkamai buvo pripažinta, jog ginčo pareiškėjo interesai pateko į aptariamą Konvencijos nuostatos taikymo sritį.

Teismas taip pat akcentavo, kad Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio 2 dalyje numatyta kompensacija neapima praradimų dėl nuosavybės valdymo (kontrolės) teisės suvaržymų. Tai reiškia, kad tais atvejais, kai kalbama apie nuosavybės naudojimą kontroliuojančią priemonę, kompensacijos nebuvimas savaime nėra pakankamas, kad būtų pažeistas Protokolo Nr. 1 1 straipsnis, tačiau tai yra aplinkybė, į kurią reikia atsižvelgti nustatant, ar nebuvo pažeista teisinga pusiausvyra tarp asmens teisės ir teisėto viešojo intereso, kurio siekiama taikant tokias priemones.

Bylos nagrinėjimo Teisme metu Lenkijos vyriausybės atstovai, be kita ko, teigė, kad sprendimai, nustatantys pareiškėjo mokesčines prievoles, nebuvo neteisėti *per se*, o buvo klaidingi dėl teisės klaidos, atsiradusios dėl dviejų prieštaringų vidaus teisės aiškinimo krypčių. Vidaus praktiką vėliau suderino Lenkijos vyriausiasis administracinis teismas, tačiau tuo metu, kai buvo nagrinėjama byla, pradinė mokesčio proceso baigtis atspindėjo vieną iš atitinkamų akcizo mokesčių nuostatų teisminių išaiškinimų.

Atsižvelgdamas į nagrinėtos bylos aplinkybes, Teismas vertino, kad pareiškėjo teisės naudotis savo nuosavybe suvaržymas pats savaime nebuvo kritikuotinas, ypač atsižvelgiant į juo siekiamą teisėtą tikslą ir valstybių turimą plačią diskreciją dėl šių priemonių. Tačiau naudojant tokią sistemą, kokia buvo taikoma pareiškėjo atžvilgiu, kyla pavojus, kad ji gali nepagrįstai apriboti jo (pareiškėjo) galimybes valdyti savo nuosavybę, ypač jei procesas užsitęs, kaip buvo nagrinėtu atveju. Be to, Teismas nebuvo įsitikinęs, kad nacionalinės valdžios institucijos pakankamai atsižvelgė į galimybę imtis mažiau ribojančių priemonių pareiškėjo nuosavybės atžvilgiu.

Šiais aspektais Teismas akcentavo, kad pirmosios instancijos nacionalinio teismo padaryta faktinė išvada rodo, kad pareiškėjas iš tiesų patyrė didelę turtinę žalą ir kad nagrinėta žala buvo tiesiogiai nulemta įvairių valstybės institucijų taikytų priemonių. Taigi, kaip konstatavo Teismas, pareiškėjui teko prisiimti reikšmingas finansines pasekmes dėl skirtingos valdžios institucijų praktikos, nors atsakomybę už klaidas ar neveikimą, atsiradusią dėl jų veiksmų, privalo prisiimti valstybė.

Šiomis ir kitomis apžvelgiamame sprendime išdėstytomis aplinkybėmis Teismas sprendė, kad pareiškėjo asmeniniam ir verslo turtui trejiems metams nustatyti apribojimai jam buvo individuali ir per didelė našta, pažeidžianti minėtą teisingą pusiausvyrą.

Išvada: Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) pažeidimas (vienbalsiai).
[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. lapkričio 28 d. sprendimas byloje
Porceni Pleșa ir Piciorul Bătrân Banciu prieš Rumuniją
(pareiškimų Nr. 46201/16 ir 47379/18, svarbos lygis – 2)

Dėl valstybės pareigos laiku priimti teisės aktus, reikalingus įgyvendinti įstatymo nuostatas, numatančias pareigą kompensuoti asmenų praradimus, atsiradusius dėl jiems priklausančios miško žemės įtraukimo į Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijas

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjai, pagal Rumunijos teisę įsteigtos dvi miškų savininkų asociacijos, valdė įvairaus dydžio miškų plotus, kurių dalis 2005 ir 2008 m. buvo pripažinti saugomomis teritorijomis ir vėliau įtraukti į Europos ekologinį

tinklą „Natura 2000“. Jie privalėjo rūpintis šių miškų tvarkymu (šiuo tikslu jie savo sąskaita sudarė sutartis su vietos Miškų departamentu), tačiau negalėjo šių miškų naudoti, pavyzdžiui, medienos gavybai. Dėl tokių ribojimų nacionalinis įstatymas numatė miškų savininkų teisę į kompensacijas.

Pareiškėjai inicijavo procedūras, siekdami gauti kompensacijas už 2010–2014 m., tačiau kompetentinga institucija atsisakė tenkinti prašymus motyvuodama tuo, kad Vyriausybė dar neparengė ir nepatvirtino tvarkos (metodikos), įgyvendinančios įstatymo nuostatas dėl minėtų kompensacijų. Ginčus nagrinėję nacionaliniai teismai galutiniais sprendimais pareiškėjų skundus atmetė.

Neginčydamai jų miškų ūkio paskirties žemės priskyrimo saugomoms gamtinėms teritorijoms, pareiškėjai manė, kad jokios kompensacijos nebuvimas dėl to, kad Vyriausybė 2010–2014 m. laikotarpiu nenustatė įstatymą įgyvendinančių nuostatų, nustatytas draudimas naudoti ginčo miškus ir įpareigojimas savo lėšomis juos tvarkyti jiems lėmė neproporcingą naštą. Be to, Vyriausybė buvo priėmusi 2017–2020 m. laikotarpio kompensacijų skyrimo metodines taisykles, nors ginčijamas laikotarpis, už kurį nesilaikė savo pareigos taikyti panašią metodiką, buvo ankstesnis nei tų datų. Remdamiesi Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsniu, jie teigė, kad buvo pažeista jų nuosavybės teisė.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Teismas pažymėjo, kad pareiškėjai skundėsi ne dėl tam tikrų valstybės veiksmų, bet dėl jos neveikimo, konkrečiai, kad nepriėmė jiems priklausančios kompensacijos skyrimo metodinių taisyklių.

Šiuo atveju Teismui nekilo abejonų dėl priežastinio ryšio tarp valstybei priskirtino delsimo priimti teisės aktus ir kompensacijos už tai, kad pareiškėjai negalėjo naudotis savo miškais, kurios buvo priskirtos „Natura 2000“ saugomoms teritorijoms, neišmokėjimo. Tai, kad Vyriausybė nepatvirtino ir nepaskelbė metodikos, reikalingos kompensacijai, kurią turėjo teisę gauti pareiškėjai, skirti, galėtų būti vertinama kaip trukdis veiksmingai įgyvendinti Protokolo Nr. 1 1 straipsniu saugomą teisę arba kaip pareigos užtikrinti šios teisės įgyvendinimą nevykdymas.

Atitinkamai Teismas sprendė, kad ilgalaikis valstybės neveikimas, susijęs su papildomos valstybės pagalbos suteikimo metodikos priėmimu ir paskelbimu, sutrukdė įgyvendinti nacionalinio įstatymo nuostatas, dėl ko nebuvo laikomasi teisėtumo reikalavimo ribojant pareiškėjų nuosavybės teises aptariamu būdu. Todėl Teismas, konstatavęs, kad minėta intervencija buvo neteisėta ir ja nebuvo siekiama jokių teisėtų tikslų, pripažino Konvencijos pažeidimą.

Išvada: nustatytas Konvencijos Protokolo Nr. 1 1 straipsnio pažeidimas (vienbalsiai).

41 straipsnis: pirmajam pareiškėjui priteistas 261 000 Eur turtinės žalos ir 2 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas; antrajam pareiškėjui priteistas 85 393 Eur turtinės žalos ir 10 000 Eur neturtinės žalos atlyginimas.

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į MOKSLĄ (Protokolo Nr. 1 2 straipsnis)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. rugsėjo 14 d. sprendimas byloje

Valiullina ir kiti prieš Latviją

(pareiškimų Nr. 56928/19, 7306/20 ir 11937/20, svarbos lygis – 2)

Dėl teisės aktų pakeitimų, kurie valstybinėse mokyklose padidino kiekį dalykų, dėstomų tik valstybine latvių kalba, ir sumažino rusų kalbos, kaip mokomosios kalbos, vartojimą

Faktinės aplinkybės

Byloje 2018 m. buvo priimti teisės aktų pakeitimai, pagal kuriuos valstybinėse Latvijos mokyklose buvo padidintas kiekis dalykų, dėstomų valstybine latvių kalba. Pareiškėjai šioje byloje buvo tėvai ir vaikai, kurie priklausė rusakalbių mažumai Latvijoje. Jie skundėsi, kad pakeitimai stipriai apribojo jų gimtosios kalbos (rusų) vartojimą, kai pareiškėjai, kurie buvo mokiniai tuo metu, mokėsi valstybinėse mokyklose Latvijoje. Pareiškėjai tvirtino, kad didelė dalis dalykų, dėstomų latvių kalba, jiems sukėlė neproporcingas siekiamam tikslui neigiamas pasekmes.

Konstitucinis Teismas 2019 m. patvirtino aptariamų teisės aktų pakeitimų konstitucingumą.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Sprendamas dėl pareiškimo priimtimumo, Teismas vertino, ar mokomosios kalbos pasirinkimas švietimo srityje patenka į Konvencijos Protokolo Nr. 1 2 straipsnio taikymo sritį. Teismas turėjo nuspręsti, ar išvados, padarytos 1968 m. liepos 23 d. sprendime *Belgijos lingvistų byloje*, pareiškimų Nr. 1474/62 ir kiti, taikytinos šiuo atveju, ar buvo kitos teismų praktikos ir tarptautinės teisės taisyklių ar praktikos dėl Konvencijos Protokolo Nr. 1 2 straipsnio taikymo srities.

Anksčiau paminėtoje byloje Teismas konstatavo, kad nors Protokolo Nr. 1 2 straipsnis nenustato, kokia kalba turi būti vykdomas švietimas, teisė į švietimą būtų bereikšmė, jei ji neapimtų teisės būti mokomam valstybine kalba ar viena iš valstybinių kalbų. Buvo pažymėta ir tai, kad minėtas straipsnis nereikalauja, kad švietimo ir mokymo srityje valstybės atsižvelgtų į tėvų norus dėl kalbos pasirinkimo.

Teismas akcentavo, kad teisė, įtvirtinta Protokolo Nr. 1 2 straipsnyje, neapėmė teisės į švietimą tam tikra kalba; ji garantavo teisę į švietimą viena iš nacionalinių kalbų, arba, kitais žodžiais, viena iš valstybinių tos šalies kalbų. Atsižvelgiant, kad latvių kalba buvo vienintelė valstybinė kalba Latvijoje, pareiškėjai negalėjo skųstis, remdamiesi Protokolo Nr. 1 2 straipsniu, vien sumažėjusiu rusų kalbos, kaip mokomosios kalbos, vartojimu Latvijos mokyklose. Pareiškėjai nepateikė konkrečių argumentų, kad apribojimai būtų turėję neigiamų pasekmių jų galimybei įgyti išsilavinimą. Atsižvelgdamas į tai, teismas vertino, kad pareiškimas dėl Konvencijos Protokolo Nr. 1 2 straipsnio nepriimtinas (nesuderinamas *ratione materiae*).

Teismas nagrinėjo bylą pasisakydamas tik dėl kalbos, kaip galimo skirtingo traktavimo pagrindo.

Vertindamas, ar rusakalbiai mokiniai buvo toje pačioje padėtyje, kaip latviškai kalbantys mokiniai, ir ar šiuo atveju egzistavo skirtingas traktavimas, Teismas pažymėjo, kad ginčijami teisės aktų pakeitimai lėmė, jog rusiškai kalbantys mokiniai, tokie kaip pareiškėjai šioje byloje, kurie mokėsi pagal mažumoms skirtas programas, nebegalėjo tęsti mokymosi taip, kad esminės mokymo programos dalys būtų pateikiamos rusų kalba (jų šeimos ar gimtąja kalba), kai latviškai kalbantys mokiniai galėjo tęsti mokymąsi latvių kalba (savo šeimos ar gimtąja kalba). Po pakeitimų rusakalbiai mokiniai ir latviškai kalbantys mokiniai toje pačioje klasėje – nesvarbu, kurioje mokykloje ar švietimo programoje jie dalyvavo – turėjo mokytis pagal panašią programą, kuri aiškiai apibrėžė, kiek latvių kalba bus vartojama kaip mokomoji kalba. Taigi rusakalbiai mokiniai ir latviškai kalbantys mokiniai buvo panašioje padėtyje siekdami išsilavinimo valstybinėse mokyklose po ginčijamų teisės aktų pakeitimų priėmimo.

Pasisakydamas dėl tikslų teisėtumo, Teismas akcentavo, kad Latvija, kaip ir keletas kitų Europos Tarybos valstybių narių, pasirinko valstybinės kalbos statusą suteikti tik latvių kalbai ir tai įrašė į savo Konstituciją. Taigi latvių kalba buvo viena iš valstybės fundamentalių konstitucinių vertybių. Konstitucinis Teismas buvo priėmęs kelis sprendimus, kuriuose, be kita ko, remtasi poreikiu užtikrinti specialią latvių kalbos apsaugą ir sustiprinti jos, kaip valstybės kalbos, vartojimą. Toks vertinimas atitiko Venecijos komisijos nuomonę dėl Latvijos ir Patariamojo komiteto dėl Europos Tarybos tautinių mažumų apsaugos pagrindų konvencijos požiūrį (dėl kitų valstybių), kad poreikis gerinti valstybinės kalbos mokėjimą gali būti laikomas teisėtu tikslu. Be to, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas prejudiciniame sprendime dėl dėstomosios kalbos Latvijos universitetuose (C-391/20) pasisakė, kad tikslas populiarinti ir skatinti valstybės narės valstybinės kalbos vartojimą turi būti laikomas teisėtu tikslu Europos Sąjungos teisėje įtvirtintos įsisteigimo laisvės atžvilgiu.

Atsižvelgęs į tai, ypač įvertinęs istorinius veiksnius, dėl kurių latvių kalbos vartojimas buvo stipriai apribotas daugiau nei penkiasdešimt metų po sovietų režimo neteisėtos okupacijos ir aneksijos, kada rusų kalba buvo primesta daugelyje kasdienio gyvenimo sričių, Teismas sprendė, kad poreikis saugoti ir stiprinti latvių kalbą buvo teisėtas tikslas, kurio buvo siekiama nagrinėtoje byloje. Antras teisėtas tikslas buvo švietimo sistemos vienybės principas, siekiant sudaryti vienodas galimybes mokiniams naudotis valstybine švietimo sistema ir noras pašalinti segregacijos švietimo sistemoje padarinius, kurie egzistavo sovietinio režimo laikotarpiu.

Vertindamas galimo skirtingo traktavimo proporcingumą, Teismas pažymėjo, kad 2018 m. teisės aktų pakeitimai atlikti praėjus 20 metų nuo Latvijos nepriklausomybės atkūrimo. Negalima buvo teigti, jog jie buvo staigūs ar netikėti. Dar 1991 m. Latvijos teisėje buvo įtvirtintas principas, kad visi asmenys turi gauti išsilavinimą valstybine kalba. Vėliau vyko tolesni pakeitimai, kurie užtikrino laipsnišką perėjimą prie didesnio latvių kalbos, kaip mokomosios kalbos, vartojimo valstybinėse mokyklose. 2018 m. pakeitimai nepašalino rusų kalbos iš

mokomųjų kalbų – mokymas rusų kalba buvo leidžiamas pradinėje mokykloje, pagrindinėje mokykloje rusų kalba toliau buvo mokomi tam tikri dalykai, susiję su kalba ir Rusijos identitetu bei kultūra. Šis švietimo reformos etapas buvo įgyvendintas palaipsniui, pakeitimai buvo įvesti per trejus metus, todėl mokiniams, kuriems to reikėjo, buvo galimybė prisitaikyti prie naujos situacijos ir imtis papildomų priemonių valstybinės kalbos mokėjimui gerinti.

Teismui nebuvo pateikta jokių argumentų, kad 2018 m. teisės aktų pakeitimai sukėlė neproporcingas pasekmes pareiškėjų teisei į mokslą. Vertindamas, ar tikslas galėjo būti pasiekiamas mažiau varžančiomis priemonėmis, Teismas pastebėjo, kad nors principas, jog mokymas turėtų vykti asmens gimtąja kalba, buvo pateikiamas kai kurių tarptautinių organizacijų rekomendacijose, bendro Europos konsensuso švietimo srityje nebuvo. Teismas taip pat pabrėžė, kad nagrinėtos bylos kontekste svarbu istorinis kontekstas, pagal kurį švietimas rusų kalba buvo paplitęs Latvijoje. Tačiau nebuvo jokių aplinkybių, kurios rodytų, jog pareiškėjams nebuvo leidžiama mokytis gimtosios kalbos ar išsaugoti savo identitetą.

Dėl teisės į mokslą Teismas pažymėjo, kad valstybės turi didelę vertinimo laisvę organizuodamos savo švietimo sistemą, ypač kalbant apie mokomąją kalbą valstybinėse mokyklose. Atkurdamą latvių kalbos, kaip mokomosios kalbos, vartojimą ir laipsniškai įgyvendindama švietimo reformą, Latvija neperžengė savo vertinimo ribų, nes buvo užtikrinta galimybė rusakalbiams mokiniams mokytis savo gimtąją kalbą ir išsaugoti savo kultūrą ir identitetą. Valstybė įtvirtino valstybinės kalbos vartojimą švietimo sistemoje, kartu užtikrindama mažumų kalbos vartojimą atitinkamomis proporcijomis, priklausomai nuo mokyklos ir klasės, kurioje buvo mokomasi. Vyriausybė pateikė objektyvų ir pagrįstą pagrindimą dėl poreikio padidinti latvių kalbos, kaip mokomosios kalbos, vartojimą švietimo sistemoje. Taigi ginčytas skirtingas traktavimas atitiko siekiamus teisėtus tikslus, buvo proporcingas ir neprilygo diskriminacijai dėl kalbos.

Išvada: Konvencijos 14 straipsnio, taikant jį kartu su Protokolo Nr. 1 2 straipsniu, pažeidimas nenustatytas (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

Taip pat žr. 2023 m. lapkričio 16 d. sprendimą byloje *Džibuti ir kiti prieš Latviją*, pareiškimų Nr. 225/20 ir kiti, dėl privačių mokyklų.

[Prieiga internete](#)

Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. gruodžio 5 d. nutarimas byloje
Brazauskienė prieš Lietuvą
(pareiškimo Nr. 71200/17, svarbos lygis – 2)

Dėl valstybinės našlių rentos ir būsto suteikimo Respublikos Prezidento našlei

Faktinės aplinkybės

2002 m. pareiškėja ištekėjo už buvusio Lietuvos Respublikos Prezidento.

2010 m. liepos mėn., po jos vyro mirties, pareiškėja, vadovaudamasi Prezidento valstybinės rentos įstatymu, pateikė prašymą suteikti jai valstybinę rentą. Sprendimas skirti rentą nebuvo priimtas. Konstitucinis Teismas 2014 m. liepos 3 d. nutarimu pripažino, kad Prezidento valstybinės rentos įstatymo 4 straipsnio 1 dalis, numačiusi mirusio Respublikos Prezidento sutuoktiniui teisę gauti rentą, prieštarauja Konstitucijai. Pareiškėja buvo informuota, kad nėra teisinio pagrindo jai skirti valstybinę rentą.

2016 m. birželį Seimas panaikino nuostatą dėl Prezidento našlės rentos. Jis įtraukė šį klausimą į naujos redakcijos Valstybinių pensijų įstatymą, apribojantį teisę gauti valstybinę rentą asmenims, Prezidento kadencijos metu Prezidento sutuoktinio pareigas ėjusiems mažiau kaip trejus metus. Pareiškėjos reikalavimas atlyginti iki minėtų pakeitimų nesumokėtą valstybinę rentą buvo atmetas.

2020 m. lapkritį pareiškėjai jos prašymu buvo suteikta Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro našlės valstybinė renta. Suma buvo skaičiuojama nuo 2010 m. liepos 28 d.

Taip pat 2010 m. pareiškėja, remdamasi tuo metu galiojusio Prezidento įstatymo 23 straipsnio 4 dalimi, kreipėsi į Vyriausybę, prašydama suteikti jai, mirusio Respublikos Prezidento sutuoktinei, būstą. Vyriausybė 2010 m. liepos 7 d. nutarimu nutarė perduoti pareiškėjai pagal panaudos sutartį valstybei nuosavybės teise priklausančias gyvenamąsias patalpas Turniškių g. Pasibaigus panaudos sutartyje nustatytam penkerių metų

terminui, 2015 m. Respublikos Prezidento kanceliarija pareikalavo grąžinti suteiktas patalpas, bet pareiškėja atsisakė tai padaryti. Vyriausybės kanceliarija nurodė pareiškėjai, kad gyvenamųjų patalpų panaudos sutartis nebus pratęsta ar atnaujinta ir pasiūlė jai kitą valstybei nuosavybės teise priklausantį būstą, bet pareiškėja nesutiko ir atsisakė išsikraustyti iš gyvenamųjų patalpų.

Nacionaliniai teismai patenkino Respublikos Prezidento kanceliarijos ieškinį dėl pareiškėjos iškeldinimo iš neteisėtai užimamų patalpų.

Konstitucinis Teismas 2017 m. gruodžio 15 d. nutarimu pripažino, kad Prezidento įstatymo 23 straipsnio 4 dalis, įtvirtinusi, kad pareigas einančio arba kadenciją baigusio Respublikos Prezidento sutuoktiniui (-ei), mirus jo (jos) sutuoktiniui Respublikos Prezidentui, suteikiama materialinė (socialinė) garantija – teisė į būsto (gyvenamųjų patalpų) suteikimą panaudos pagrindu (jo (jos) pageidavimu) Vyriausybės nustatyta tvarka, prieštarauja Konstitucijai.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

Nagrinėdamas pareiškėjos skundą dėl valstybinės rentos, Teismas pažymėjo, kad pareiškėja prarado teisę į valstybinę rentą dėl teisinio reguliavimo pakeitimų, atliktų Konstitucinio Teismo 2014 m. liepos 3 d. nutarimo pagrindu, o ne dėl jos asmeninės padėties pasikeitimo.

Teismas pažymėjo, kad 2021 m. pareiškėja prašė ir jai buvo skirta kitos rūšies socialinė pašalpa – valstybinė signataro našlių renta, kaip mirusio Lietuvos Nepriklausomybės Akto signataro Algirdo Mykolo Brazausko našlei. Atsižvelgdamas į tai, kad pareiškėjai buvo išmokėta valstybinė signataro našlių renta (35 150 Eur), įskaitant ir už laikotarpį, kuriuo pareiškėjai nebuvo suteikta ginčo renta (nuo 2010 m. liepos 28 d. iki 2014 m. liepos 2 d.; 10 485 Eur), o remiantis nacionaliniu teisiniu reguliavimu už tą patį laikotarpį ginčo renta negali būti paskirta, jeigu paskirta valstybinė signataro našlių renta, Teismas konstatavo, kad klausimas yra išspręstas veiksmingai ir, remdamasis Konvencijos 37 straipsnio 1 dalies b punktu, nutarė išbraukti šią skundo dalį iš savo bylų sąrašo.

Vertindamas pareiškėjos skundą dėl būsto per laikotarpį iki Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 15 d. nutarimo, Teismas sutiko su nacionalinių teismų argumentais dėl pareiškėjos (buvusio Respublikos Prezidento Algirdo Mykolo Brazausko našlės) ir buvusio Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus, kuriam, skirtingai nei pareiškėjai, buvo leista gyventi gyvenamosiose patalpose Turniškių g. iki gyvos galvos, teisinio statuso skirtumo. Todėl nekilo klausimo dėl tariamos pareiškėjos diskriminacijos. Be to, Teismas atsižvelgė į nacionalinio teismo argumentą, kad ginčo patalpos Turniškių g. yra saugomoje teritorijoje, o pareiškėja neturėjo teisės į valstybės apsaugą. Teismas pažymėjo, kad 2015 m. valstybės institucijos parodė norą teikti socialinę pagalbą pareiškėjai ir pagal panaudos sutartį pareiškėjai buvo pasiūlytas kitas gyvenamasis būstas, kurio pareiškėja atsisakė. Teismas padarė išvadą, kad pagal tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą pareiškėja neturėjo teisėto lūkesčio, kad jai bus leista naudotis būstu Turniškių g., pasibaigus pradiniam penkerių metų terminui. Šių argumentų kontekste ši skundo dalis pripažinta nepriimtina kaip nesuderinama *ratione materiae* su Konvencijos nuostatomis 35 straipsnio 3 dalies a punkto požiūriu ir atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 4 dalį.

Nagrinėdamas pareiškėjos skundą dėl būsto nesuteikimo paskelbus Konstitucinio Teismo 2017 m. gruodžio 15 d. nutarimą, Teismas pritarė nacionalinių teismų argumentams dėl individualaus ir nuo visų kitų asmenų teisinio statuso besiskiriančio Respublikos Prezidento teisinio statuso ir konstitucinių socialinių garantijų (be kita ko, susijusių su būsto finansavimu) kaip neatskiriamos valstybės vadovo konstitucinio statuso dalies. Teismas nenustatė nieko savavališko ar akivaizdžiai neprotingo nacionalinių teismų motyvuose. Teismo vertinimu, netgi darant prielaidą, kad pareiškėja turėjo teisėtą lūkestį gauti nemokamą būstą, pareiškėjos skundas dėl būsto nesuteikimo po Konstitucinio Teismo nutarimo nepripažintas diskriminacija Konvencijos 14 straipsnio prasme. Ši skundo dalis vertinta kaip nepriimtina pagal Konvencijos 35 straipsnio 3 dalies a punktą kaip aiškiai nepagrįsta ir atmesta pagal Konvencijos 35 straipsnio 4 dalį.

Išvada: klausimas dėl Konvencijos 1 protokolo 1 straipsnio tiek, kiek jis susijęs su valstybės renta Prezidento našlei, yra išspręstas ir dėl to nuspręsta išbraukti pareiškimą iš sąrašo. Kita pareiškimo dalis pripažinta nepriimtina (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)

TEISĖ Į LAISVUS RINKIMUS (Protokolo Nr. 1 3 straipsnis)**Europos Žmogaus Teisių Teismo 2023 m. spalio 10 d. sprendimas byloje
Güngen prieš Turkiją
(pareiškimo Nr. 58811/18, svarbos lygis – 3)**

Dėl atsisakymo registruoti pareiškėją kaip kandidatą į prokurdiškos politinės partijos sąrašą, jam nepateikus nuosprendžio, kuriuo būtų atkurtos jo visos pilietinės teisės po jo nuteisimo

Faktinės aplinkybės

Pareiškėjas skundėsi dėl rinkimų institucijos atsisakymo registruoti jo kandidatūrą į Liaudies demokratų partijos (*Halkların Demokratik Partisi*, prokurdy partija) sąrašą *Şırnak* rinkimų apygardoje į 2018 m. birželio 24 d. parlamento rinkimus. Pareiškėjas Vyriausiajai rinkimų tarybai kaip įrodymą buvo pateikęs teismo sprendimą, kuriame pažymima, kad jo pilietinių teisių atėmimas po jo teistumo baudžiamojoje byloje baigėsi. Pareiškėjas teigė, kad iš jo buvo neteisėtai atimta teisė kandidatuoti 2018 m. birželio 24 d. parlamento rinkimuose. Jo vertinimu, taip buvo pažeistas Konvencijos 1 protokolo 3 straipsnis.

Diyarbakır Assize teismas 2013 m. kovo 28 d. sprendimu nuteisė pareiškėją pagal Baudžiamojo kodekso 314 straipsnio 2 dalį septynerių metų ir šešių mėnesių laisvės atėmimo bausme už pagalbą teroristinei organizacijai ir priklausymą jai. Kasacinis teismas 2014 m. kovo 27 d. nuosprendžiu patvirtino pareiškėjui paskelbtą apkaltinamąjį nuosprendį. 2017 m. rugsėjo 13 d. pareiškėjui paskirta bausmė buvo visiškai įvykdyta.

2018 m. gegužės 14 d. nuosprendžiu Diyarbakır Assize teismas, remdamasis Baudžiamojo kodekso 53 straipsnio 2 dalimi, nustatė, kad pareiškėjo pilietinių teisių atėmimas pasibaigė jam paskirto nuosprendžio įvykdymo dieną. Pareiškėjas visiškai atliko bausmę ir dėl to jis atgavo visas savo pilietines teises, kurios jam buvo atimtos 2013 m. kovo 28 d. Tačiau rinkimų institucija nuosprendžio, priimto pagal Baudžiamojo kodekso 53 straipsnį, nevertino kaip nuosprendžio, patvirtinančio, kad pareiškėjas atgavo visas savo pilietines teises, prarastas po jo nuteisimo.

Neoficiali Teismo sprendimo apžvalga

EŽTT pažymėjo, jog ši byla yra susijusi su pasyviuoju teisės balsuoti aspektu, t. y. pareiškėjo teise būti kandidatu parlamento rinkimuose. Rinkimų institucija atsisakė įregistruoti pareiškėjo kandidatūrą, motyvuodama tuo, kad Diyarbakır Assize teismo 2018 m. gegužės 14 d. sprendimas pagal Baudžiamojo kodekso 53 straipsnį nėra sprendimas teisinio reguliavimo prasme įrodantis, kad pareiškėjui neatimtos pilietinės teisės.

Šioje byloje Teismas nurodė atitinkamas nacionalinės teisės aktų nuostatas, susijusias su teise būti kandidatu parlamento rinkimuose, kurios buvo taikomos pareiškėjui 2018 m. birželio 24 d. rinkimų metu. Iš Konstitucijos 76 straipsnio 2 dalies išplaukia, kad bet kuris asmuo, nuteistas *inter alia* laisvės atėmimo bausme arba kalinamas vienutėje bendram vienerių metų ar ilgesniam laikui, ir tas, kuris buvo nuteistas už tai, kad jis vykdė teroro aktą, negali būti kandidatu parlamento rinkimuose. Deputatų rinkimų įstatymo Nr. 2839 11 straipsnis apibrėžė kriterijus, kada asmuo negali atlikti deputato funkcijų. Pagal šio 11 straipsnio 3 dalį, bet kuris asmuo, nuteistas už teroristinę veiklą, negali būti renkamas deputatu. Tačiau, siekdamas ištaisyti šią tam tikrų asmenų nelygybės situaciją, įstatymų leidėjas 2005 m. gegužės 25 d. įstatymu Nr. 5352 numatė sąlygas, kurios turi būti įvykdytos, kad asmuo galėtų atgauti dėl teistumo prarastas teises. Šio įstatymo 13/A straipsnyje buvo nurodyti kriterijai, kuriuos turi atitikti bet kuris asmuo, kuriam buvo atimtos tam tikros teisės dėl tam tikro nusikaltimo padarymo arba nuteisimo už konkretų nusikaltimą, kad atgautų savo teises. Pirma, turi būti pasibaigęs trejų metų terminas nuo nuteistajam paskirtos bausmės atlikimo dienos. Per šį laikotarpį jis neturi būti padaręs naujo nusikaltimo ir turi gauti sprendimą, patvirtinantį jo gerą elgesį. Antra, dėl prarastų teisių atkūrimo suinteresuotas asmuo turi prašyti teismo, priėmusio apkaltinamąjį nuosprendį, sprendimo. Vadinasi, rinkimų institucijos atsisakymas registruoti pareiškėjo kandidatūrą į 2018 m. birželio 24 d. parlamento rinkimus buvo „numatytas įstatymu“.

Teismo vertinimu, atmesdama pareiškėjo kandidatūrą, rinkimų institucija visapusiškai pasinaudojo nacionalinio įstatymų leidėjo jai suteikta kompetencija nustatyti, ar toks asmuo, kaip ir pareiškėjas, pagal

įstatymą Nr. 2839 ir įstatymo Nr. 5352 13/A straipsnį atgavo teisę dalyvauti rinkimuose, visiškai įvykdžius bausmę. Šiuo atžvilgiu Teismas pažymėjo, kad pareiškėjas savo pastabose teigė, jog pagal įstatymo Nr. 5352 13/A straipsnį jis turėjo palaukti trejus metus nuo bausmės atlikimo, kad galėtų teikti savo kandidatūrą parlamento narių rinkimuose, o tai reiškia, kad jis žinojo, jog neatitinka atitinkamų teisinių kriterijų.

Atsižvelgdamas į nuoseklią rinkimų institucijos teisinio reguliavimo taikymo praktiką, pagal kurią buvo taikomas įstatymo Nr. 5352 13/A straipsnis, ir būtinybę kandidatui pateikti teismo sprendimą, patvirtinantį, kad jam atkurta teisė būti renkamam deputatu, vadovaujantis įstatymo Nr. 5352 13/A straipsniu, Teismas manė, kad šiuo atveju rinkimų institucijos sprendimas neatskleidžia jokio savavališko pobūdžio.

Išvada: peticija pripažinta nepriimtina (vienbalsiai).

[Prieiga internete](#)
